

Бойківські пацьорки

Бойківські пацьорки

*Народні пісні с. Вовче Турківського району
з голосу Любові Федьків*

Львів
ТзОВ «Фірма «Камула»
2021

Бойківські пацьорки : народні пісні с. Вовче Турківського району з голосу Любові Федьків / упоряд. В. Галайчук; вступ. слова А. Німця і В. Галайчука. – Львів : Камула, 2021. – 192 с.

Книга презентує фольклорну традицію села Вовче, що на Турківщині, за співаником його талановитої мешканки Любові Федьків. Багато з наведених тут пісень пані Люба перейняла від своєї матері, а та, у свою чергу, від своєї.

Також книга знайомить читача з унікальними етнографічними особливостями традиційного весільного ритуалу с. Вовче, андріївського звичаю палити вогні при «сіянні колопень» тощо.

Видання розраховане на фольклористів, етнологів, мовознавців і загалом на широке коло шанувальників традиційної духовної культури українців.

Упорядник В. Галайчук

Кошти на збір та опрацювання матеріалів виділили директор Туроператора «Відвідай» Ігор Губіліт і директор ресторану «Бойківська гостина» Андрій Німець; видання та друк книги здійснено за кошти Головної Управи товариства «Бойківщина» Америки і Канади (голова Товариства Ярослав Геврич)

<i>«Якщо треба, до Києва дійду...»</i>	7
<i>Українці – народ співочий</i>	11
ВЕСІЛЛЯ У ВОВЧОМУ	21
ПОХОРОННІ ПІСНІ	49
Ой ти, смерте конечная	49
Святий Боже, святий кріпкий (1)	49
Святий Боже, святий кріпкий (2)	50
Страшні часи наступили	52
Кажуть люди, що я умру	53
Ой ніхто не знає	54
Послухайте, християне	55
Ужахніться, люди	57
Ой Боже мій, Боже	58
Ой Боже ти мій, Боже	59
У церковці на віконці	60
Плаче грішний чоловік	60
Бог-Отець сотворитель	61
Не плачте, мої рідні	62
Ой мамо рідна, тяжко без тебе	63
«ПРОСТІ» КОЛОМИЙКИ	64
СОРОМІЦЬКІ («ПАСКУДНІ») КОЛОМИЙКИ	101
КОЛИСКОВІ	107
КОЛОМИЙКИ «ДО КОРОВИ»	110

АНДРІЙВСЬКІ ЗВИЧАЇ	
ТА КОЛОМИЙКИ ПРИ СІЯННІ «КОЛОПЕНЬ» . . .	112
КОЛЯДИ	115
Чи чули, люди, таку новину	115
На Різдво Христово	116
Ой чій то плужок	117
КОЛОМИЙКА-ВЕСНЯНКА	118
ПОСТОВІ ПІСНІ	119
Сирітка (1)	120
Сирітка (2)	121
Ой там на широких полях	123
Плакала П'ятнойка перед милим Богом	124
За Кедровим за потоком	125
В Живний четвер по вечері	126
БАЛАДНІ ПІСНІ.	128
Балада-хроніка «Ой у Вовчій»	128
Мала мати донечки дві	129
Ой там на дубі ворона кричить	130
По садочку я ходила	131
На камені шмаття прала	133
Шуміла ліщина, шумів тихий гай	134
А зорі, а зорі по синьому морі	135
Уже дванадцята година	136
Їхав козак дорогою	137
Дівчино моя ти кохана	138
Раз я стояла біля віконця	139
Ой зайшло сонце, зайшло	140
Яка моя та ніченька буде	142
Там у лісі хатина стояла	143

Де квітуче в гаю черемшина	144
Чом ти не прийшов	144
Сухая верба, верба сухая	146

ЛІРИЧНІ ПІСНІ	148
Суспільно-побутові	148
<i>Козацькі та повстанські пісні</i>	148
На чужині ворон кричить	148
Ой на горі жито	148
У лісі темному під білов березов	149
Я сьогодні від вас від'їжджаю	150
<i>Емігрантські.</i>	151
На чужині	151
Журавлі	152
Родинно-побутові	152
<i>Про кохання</i>	152
Як мені було літ сімнадцять	152
Роки минають	153
Кучерява та береза	154
Світи, місяць, нічку	155
Ой засвіти, місяченьку	156
Світить місяченько	157
Червона калино, чом не розцвітаєш	158
Під моїм віконцем	160
Місяць на небі, зіроньки сяють	161
Ой хмелю ж мій, хмелю	162
Косив Василь сіно	163
Пливе качка, пливе	164
При дорозі куц калини	165
Ой дубе мій, дубе	166
Сивий коню, а грива біленька	166
Не та ружа, що за садом	167
Лугом іду, коня веду	168

Ой на ставі качки пливуть.	169
Відкрий, мати, офіранки	170
Від поля до поля	171
В саду вишневім	172
Гарна я си, гарна	172
Про сімейне життя	173
А мій батько, як цвіт	173
Ой легіли голубоньки.	174
Ой вийду я на ту гору	175
Калиночка в лузі	176
Попід ліс	176
Цвіте, цвіте черемшина	177
Горілочку гнала, в бутилки зливала	178
Несе теща воду	180
Про любов до матері	181
Ой чого ти, вишне, віти опустила	181
ЖАРТІВЛИВІ, ПАРОДІЇ	182
Кури мої, кури	182
Раз поїхав батько	183
Поїхав тато до Комарова	183
Ішла баба із весілля	184
Час рікою пливе	185
Гімн Вовчого	186
ВОВЧЕ – КРАЙ, ДЕ НАРОДЖУЄТЬСЯ ДНІСТЕР	187

«Якщо треба, до Києва дійду...»

Дорогі бойки, бойкині, дослідники традицій бойківських або ж просто шанувальники Бойківщини! Дуже хочеться повісти Вам про історію виникнення книги «Бойківські пацьорки», яку ви зараз тримаєте в руках. Ця книга – немовби оповідь з життя талановитої бойкині, пані Люби Федьків із села Вовчого, що на Турківщині.

Насамперед зазначу, що товариство «Бойківщина» у Львові часто практикує зустрічі з успішними бойками та яскравими представниками наших автентичних традицій. Відтак ми вже віддавна товаришуємо і з пані Любою, яку з повним правом можемо назвати почесним учасником Товариства. Адже не аж так багато ще знайдеться таких людей, що буквально «живуть» бойківською культурою і знають стільки всього бойківського. Зокрема пані Люба є прекрасним знавцем бойківського фольклору: чого варті тільки весільні ладкання у її виконанні.

Якось при черговій зустрічі пані Люба сказала, що десь у місті Турка лежать її рукописні записи народних пісень, яких от уже котрий рік ніхто не чіпає. При цій розмові у представників Товариства виникла ідея допомогти їй із виданням цих матеріалів.

«Хрещеним батьком» майбутньої книги став один із засновників товариства «Бойківщина» у Львові, директор туроператора «Відвідай» Ігор Губіліт. Він узяв на себе організацію комп'ютерного набору фольклорних матеріалів та фінансове забезпечення їхнього подальшого опрацювання.

Після завершення початкового етапу роботи ми звернулися за порадою щодо подальших дій до земляка зі Сколівщини – доктора історичних наук, професора кафедри етнології ЛНУ імені Івана Франка п. Михайла Глушка. Він, у свою чергу, порекомендував нам для співпраці колегу по кафедрі доцента Володимира Галайчука.

В. Галайчук проредагував і упорядкував наявні поетичні тексти за жанрами й тематикою, узгодив з пані Любою пояснення окремих діалектних слів, а крім того, ще взяв у неї кількагодинне розгорнуте інтерв'ю, що дозволило доповнити фольклорні матеріали етнографічними описами весільного ритуалу, андріївських звичаїв тощо.

Паралельно ми домовилися з асистентом кафедри української фольклористики імені академіка Філарета Колеси ЛНУ ім. І. Франка Іриною Федун про нотне транскрибування окремих поетичних текстів.

Принагідно зазначу, що Товариство вже віддавна співпрацює з викладачами кафедри фольклористики – асистентом Іриною Федун і доцентом Андрієм Вовчаком. Зокрема у рамках спільних дослідницько-популяризаційних проектів ми взяли участь в експедиціях на Бойківщину (Турківщина, Сколівщина, Старосамбірщина) і на терени компактного проживання мешканців переселених сіл Західної Бойківщини (Сокальщина).

Пані Люба Федьків була модератором одного з сумісних із кафедрою фольклористики та Музеєм народної архітектури і побуту імені Климентія Шептицького проектів – фольклорно-етнографічної реконструкції «Бойківські вечорниці на Андрія». Крім того, вона брала активну участь в організованих Товариством культурно-просвітницьких заходах зі збереження традиційної бойківської культурної спадщини «Запусти (Пущення)-2017» і «Запусти (Пущення)-2018». Невід'ємною частиною роботи Товариства стала й організація показового колядування від пані Люби, її майстер-класу ладкання з Вовчого; також талановита бойкиня вчила охочих готувати традиційні страви з села Вовче і танцювати «сторцака».

У 2020 році у рамках проекту «Єдність у різноманітності. Бойки», реалізованому за активної участі Товариства, було видано навчально-методичний посібник – збірку матеріалів з однойменною назвою. Одним із най-

помітніших учасників проекту стала саме Люба Федьків: як автохтонний представник бойківської традиції вона у себе вдома познайомила з нашою звичаєвістю кращих учителів України та їхніх учнів, – і сторінки цієї збірки рясніють вдячними відгуками.

Загалом, як каже сама пані Люба про її бажання знайти людей з бойківськими звичаями: «Якщо треба, я до Києва поїду...» Зрештою, була вона і там...

Повертаючись до книги «Бойківські пацьорки», треба вказати, що в основному роботу над нею було завершено ще у 2017 році. Однак внаслідок низки об'єктивних причин видання щоразу відкладалося. Актуалізувати це питання вдалося щойно тепер, чим товариство «Бойківщина» у Львові щиро завдячує товариству «Бойківщина» США та Канади, зосібна його голові Ярославові Гевричу, який знайшов кошти для того, щоб книга нарешті побачила світ. Також за дизайнерське оформлення та безпосереднє втілення книги у папері Товариство висловлює вдячність видавництву «Камула» та особисто його керівникові Іванові Думі.

Безумовно, пропонуване видання стало важливою віхою в діяльності Товариства, однак ще більше його учасники втішені тим, що допомогли реалізувати шанованій нами пані Любі Федьків її мрію, адже для неї бойківська традиція – це саме ЖИТТЯ. Бажаємо приємного прочитання!

Андрій Німець,
голова товариства «Бойківщина» (м. Львів)

Українці – народ співочий

У фольклорно-етнографічних експедиціях траплялося зустріти жінок, чиї співаники налічували зо дві сотні лише записаних у старому зошиті назв, при тому, що самі тексти вони у свої сімдесят чи вісімдесят років тримали у пам'яті. Однією з таких талановитих знавців та виконавців фольклору є й Любов Федьків із села Вовче на Турківщині (Західна Бойківщина)¹.

«Ви грамотніщі, а я – дроворуб», – якось при розмові сказала пані Люба, маючи на увазі простоту своїх знань. Ловиш себе на думці, що слухаючи її співанки, малоосвіченим «дроворубом» відчуваєшся якраз сам. Та для неї у співах немає чогось надзвичайного: це саме її життя, просте і зрозуміле, як і сформований століттями невибагливий селянський побут бойка.

Основну частину багатющого пісенного репертуару Любові Федьків складають коломийки. У сукупності їх більше півтисячі. Цей дворядковий фольклорний жанр дещо складніший, ніж видається на перший погляд. Зокрема, за словами Л. Федьків, співають коломийки* «шестеряко». Окрема мелодія, «як іти дорогою», «як танцювати під музику», «як співати на весіллі», «як корови пасти», «як дитину колисати» і «як сіяти колопні**» на Андрія.

Крім того, коломийку ще можна було заспівати швидко й повільно. Кожна коломийка є самостійною, а водно-

¹ Низка записів Л. Федьків, які у 2008 р. здійснили Лілія Винницька та Юлія Кльок, міститься у «Фольклорному архіві кафедри української фольклористики імені академіка Філарета Колесси» Львівського національного університету імені Івана Франка. Режим доступу: <https://folklore-archive.org.ua/session/page/2/>. Архівний шифр: ЕК_12AV20080701_lilia_seans15.

* Коломийки та пісні загалом публікуються у книзі за співаником Л. Федьків. Запис весілля та інших відомостей етнографічного характеру, пояснення діалектних і рідковживаних слів – В. Галайчука.

** Колопні – коноплі.

Батьки Любові Федьків: мама Олеся і тато Василь

Любов Федьків
у 17 років

Чоловік Любові Федьків
Микола

час може бути вплетена у в'язанку з декількох творів, які виконують чи індивідуально, чи діалогом: «Є так, що їдна другій відспівує ся. І навіть чотири є, що відспівуюця. А одна може бути – просто така – співає ся – яка прийшла на голову, таку ся й співає. По три, по чотири, по дві є». За тематикою коломийки перегукуються з веснянками, весільними, колисковими, ліричними піснями тощо.

Щодо походження пропонованих у цій збірці коломийок, то частина з них авторські, а частину перейнято від людей. Відтак до низки текстів можна знайти відповідники й у фундаментальному виданні «Коломийок» Володимира Гнатюка².

Виклад матеріалу в цій книзі починається з етнографічного опису весілля села Вовче. Адже весілля, як правило, було не лише типовою ситуацією для виконання коломийок (як і ладканок та інших пісень), але й потужним джерелом їх створення. Треба зазначити, що при описі весілля спостерігаються деякі труднощі, пов'язані з втратами та змінами у традиційному ритуалі. Для прикладу, якщо давніше дійство тривало три дні й, по суті, окремо в молодого й молодої, то тепер – один день спільно для усіх гостей. Все ж, у загальних рисах можна ще простежити відповідність традиційного весілля з Вовчого іншим бойківським теренам³.

Стосовно похоронної тематики, то такий жанр як «голосіння» (чи «заводи», «плачі», «йойкання») Вовчому не притаманний (Зі здивуванням сприйняла Л. Федьків і питання про «грушки», «ігри при мерцеві»). Натомість його відсутність компенсують так звані «похоронні» пісні (і псалми), яких у репертуарі Л. Федьків чимало. Варто

² Гнатюк В. Коломийки. Т. I // Етнографічний збірник. – Львів, 1905. – Т. XVII; т. II – 1906. – Т. XVIII; т. III. – 1907. – Т. XIX.

³ Див.: *Здоровага Н. І. Народні звичаї та обряди // Бойківщина: Історико-етнографічне дослідження.* – К.: Наукова думка, 1983. – С. 241–246.

З наймолодшою дочкою
Оксаною у дитячому садку

Найстарша дочка
Людмила

Син Руслан в армії

Син Андрій

зауважити, що похоронні пісні, тісно пов'язані з літературною традицією, у різних етнографічних районах України можуть звучати майже однаково. Скажімо, тексти «Ой Боже мій, Боже» й «Плаче грішний чоловік» з несуттєвими відмінностями побутують і на Поліссі. Водночас указаний поетичний жанр є на сьогодні одним із найменш досліджених в українській фольклористиці (у радянські часи його, зрозуміло, намагалися «не помічати»). Відтак публікація похоронних пісень у цій книзі є цілком виправданою.

У чотирьох сотнях «простих» коломийок, тексти яких подаються по тому, відображене чи не все життя людини. Тут і внутрішній світ виконавця на різних етапах його життєвої путі, від юнацького кохання до думок про смерть, і різноманітні побутові ситуації, як-от хвороба чи обмова сусідки, і реакція на ту чи іншу подію, включно з останніми подіями на Сході України.

Окремо варто сказати декілька слів про так звані «паскудні» коломийки. Це важлива складова народної культури. Сороміцький фольклор у різних історико-етнографічних районах відігравав суттєву функцію зокрема у весільній обрядовості. Попри певний (цілком зрозумілий) спротив самої виконавиці щодо публікації такого роду коломийок, оминати цілий пласт пісенності було б рівноцінним народженню дитини з одним оком: наче все й бачить, а все одно каліка. Зрештою, нічого «гідного» у сороміцьких коломийках і немає: вони відображають важливий аспект людської природи, і заперечувати це може тільки ханжа. Звісно ж, усі «хаблені» слова у текстах замінені евфемізмами.

Коломийкове вираження мають у Вовчому і колискові пісні. В іншому ж вони цілком відповідні колисковим пісням з інших теренів України. Це і жалі молодой матері на втому, і ніжне звертання до дитини, зичення їй щасливої долі тощо.

Стосовно коломийок, які виконували при випасі худоби, можна припустити, що частина з них мала у минулому обрядове забарвлення й стосувалась Зелених свят, схоже до того, як це відбувалось у с. Штуковець Турківського району⁴. У Вовчому коломийки на пасовищі супроводжувалися своєрідним «вівканням». Проте ритуального навантаження, як-от на Андрія, це «вівкання» не мало.

«Сіяння колбень» на Андрія є одним із найколеритніших звичаїв села Вовче. Три чверті століття тому проведення цього дійства в сусідньому селі Жукотин докладно описав Михайло Зинич⁵. Щоправда, у М. Зинича не згадано про такий суттєвий елемент звичаю як розпалювання вогнів. Водночас його матеріали краще роз'яснюють суть «сіяння». По кожній співанці, яка супроводжувала розсівання сімені, дівчата й хлопці «вівкали» «Ігу-гу-гу-у!» й прислухалися: звідки голос відозветься, звідти й жених буде. Відповідно, у той самий час на іншому горбі могли заспівати хлопці та дівчата з іншої громадки.

М. Зинич у своєму описі подав лише чотири «андріївських» коломийки:

Гей Андрію, Андрію, конопільки сію,
Та дай же ми, Боже, знати, з ким їх буду брати.

Ой жеби я, Боже, знала, відкі милій буде,
То я била шанувала з тої хижі люди.

Ой жиби я, Боже, знала, що піду за вдівця,
То я би си вініць вила з сухого ялівця.

⁴ Близняк І. Зелено-святочний звичай у бойківській місцевині – Штуковець // Літопис Бойківщини: записки присвячені дослідям історії, культури й побуту бойківського племені. – Самбір, 1937. – Ч. 9. – Р. VII. – С. 120–122.

⁵ Зинич М. Звичай та вірування на Андрія в с. Жукотині, пов. Турка // Літопис Бойківщини: записки присвячені дослідям історії, культури й побуту бойківського племені. – Самбір, 1937. – Ч. 9. – Р. VII. – С. 122–124.

Ой Андрію, Андрію, конопільки сію, –
Портками* їх заволочу, бо вже гасди хочу.

З них відповідник у репертуарі Л. Федьків є лише для однієї. Все ж, потрібно зауважити, що з чотирнадцяти вовчанських співанок безпосередньо стосується звичаю лише половина, інші пов'язані з ним тільки наявністю імені Андрій. Давнішими, швидш за все, є перші вісім номерів.

Як зразки колядної пісенності у книзі наведено християнсько-релігійну коляду «Чи чули, люди, таку новину» (більш відому в народі під назвою «Пшеничка») й суспільно-політичну колядку «На Різдво Христово». Саме тексти таких жанрових різновидів широко побутують у Вовчому, як і в інших бойківських селах⁶. Загалом же репертуар Л. Федьків налічує понад півтора десятка коляд. Так звані «сільські» колядки, на жаль, репрезентує лише текст «Ой чій то плужок», також виразно християнізований.

Своєрідною окрасою пісенного репертуару Л. Федьків можна вважати постові пісні. Їх виконували упродовж Великого посту. Так звану «Сирітку» неодноразово доводилося чути в інших історико-етнографічних районах, однак кожен її варіант по-своєму неповторний. Пісня ж «Ой там на широкому полі» у фольклорних збірках авторів цих рядків не траплялась. Заслуговує на увагу й постова пісня про жалі св. П'ятниці перед Господом, мовляв, люди її не шанують, у п'ятницю золять, печуть хліб тощо. Зазначу, що цей текст фольклористам добре відомий з ін-

* Портками – штанами. Ця коломийка є аналогом примовок при «сіянні» конопель або льону з інших теренів України. Гадаючи на заміжжя, дівчата «заволочували» посіяне спідницею, подолом сорочки, поясом або штанами.

⁶ Див., зокрема: Фольклорні матеріали з отчого краю / Зібрали Василь Сокіл та Ганна Сокіл; у ноти завела Лариса Лукашенко. – Львів: ІН НАНУ, 1998. – С. 63–87.

Весілля старшої дочки Людмили, 1990 р.

ших теренів⁷. За словами пані Люби, цю пісню співала ще її мати. Загалом пісенник Л. Федьків містить до двох десятків постових пісень, однак більшість із них (як-от «Через гори, через скали», «Страдальна мати», «Маріє, гляди» та ін.) один до одного повторюють тексти з церковних пісенників, а відтак не було потреби публікувати їх тут.

Можливо, саме значною кількістю постових пісень можна пояснити відсутність у репертуарі талановитої вовківчанки веснянок та гаївок (за винятком однієї коломийки на цю тематику). Ситуація, коли навіть у сусідніх селах постова й веснянкова традиції взаємно виключають одна одну, є типовою для різних теренів. Іноді причиною

⁷ *Зубрицький М.* Народній календар, народні звичаї і повірки, прив'язані до днів в тижні і до рокових свят (Записані у Мшанці, Староміського повіту і по сусідніх селах) // Матеріяли до українсько-руської етнології. – Львів, 1900. – Т. III. – С. 34–35.

цього було негативне ставлення до веснянково-обрядового пласту пісенності місцевого священика.

Стосовно численних пісень з репертуару Л. Федьків, які не мають календарного чи обрядового спрямування і не виконуються на коломийковий мотив, то варто зазначити, що їх могло би бути й значно більше. До друку не пішли, для прикладу, «Пісня про матір» Бориса Олійника, «Ой, смереко» Любомира Якіма та деякі інші. Незважаючи на популярність і на те, що їх сприймають тепер як народні, тексти із записів Л. Федьків майже не відрізняються від оригінальних.

Натомість залишено ті пісні літературного походження, які виявляють розбіжності з прототипом. Такими є, наприклад, пісня про матір «Мамина коса» Ігоря Чернецького (у варіанті Л. Федьків – «Ой чого ти, вишне, віти опустила»), «Журавлі» Петра Зуба та деякі інші. Зрештою, іноді народні варіанти відходять доволі далеко від первісної основи, як-от відома і люблена повсюдно в Україні балада «Шуміла ліщина, шумів тихий (темний) гай», що походить із «Легенди» Миколи Вороного.

Переважну більшість пісень складають баладні та ліричні пісні про кохання. Серед баладних привертає увагу балада-хроніка «Ой у Вовчім», яка, вочевидь, зображує місцеві події середини минулого століття. В іншому ж, серед них є як глибокохудожні народнопоетичні шедеври з мотивами суперництва між сестрами, метаморфозою молодої невістки у птаха тощо, так і відверто «кічеві» тексти, що тяжіють до так званого «жорстокого романсу». Все ж, певний шарм є і в них, недарма на застіллях у різних закутках України зі сльозою на очах співають про застрелених з «ліворвера», отруєних «ядом» чи втоплених у глибоких криницях дівчат, а як пощастить, то й хлопців.

Пісні про кохання відображають увесь спектр переживань молодої людини, переважно дівчини: це і проста констатація своєї краси, і невинний флірт, і свідомий вибір пари, і розуміння того, що шлюб з милим і жаданим

неможливий унаслідок зовнішніх обставин, і докір чи поклятьба подрузі-розлучниці, і щирі чи показові ревності, і багато іншого. Іноді такі пісні зближуються з піснями про сімейне життя («Косив Василь сіно»), іноді їм бракує лише дециди до баладного завершення («Не та ружа, що за садом»).

Таке ж розмаїття характеризує й пісні про сімейне життя. Можна зауважити, що у тих текстах, які відобража-

На Святі Хліба
в Борині, 2016 р.

З внучкою Іванкою
рід час виступу
у клубі, 2010 р.

Фольклорно-
етнографічна рекон-
струкція «Бойківські
вечорниці на Андрія»
у Музеї народної
архітектури та побуту
імені Климентія
Шептицького,
2017 р.

ють життя невістки (чи приймака), майже неможливо відшукати радісні ноти. Що вже й говорити про ті пісні, де діти не хочуть заопікуватися старою матір'ю. До певної міри усі ці мотиви життєві й правдиво відображають дійсність. Справді, дітей далеко не завжди одружували з урахуванням їхнього вибору, що вже й казати про опіку над старими немічними батьками, коли у тебе своя сім'я й свої клопоти. Проте не варто забувати, що такі пісні зображають найбільш яскраві, хоча не такі вже й рідкісні ситуації саме для їхнього унеможливлення. Шлюб з нелюбом не приносить добра, незважаючи на добра. Твоє ставлення до батьків рано чи пізно відчуєш і на собі від своїх дітей. У цих випадках лейтмотивами часто є не те, про що безпосередньо йдеться у самих піснях, а закладені у них приховані послання, як-от те, що щастя не в багатстві, що треба шанувати батьків тощо. Зрештою, пісні про сімейне життя – це лише частина пісенного репертуару, так що зображені у них картини аж ніяк не можна узагальнювати.

Загалом же потрібно констатувати, що поділ пісень за жанрами у багатьох випадках справа невдячна. У тому чи іншому конкретному випадку визначальною може стати одна лише строфа. Це ж стосується й жартівливих та сатиричних пісень, які також є у репертуарі Л. Федьків. Нерідко важко збагнути, чи справді пісня жартівлива, чи за її показовим комізмом ховається справжня трагедія кохання або подружнього життя.

На завершення цього короткого огляду хочеться висловити сподівання, що пропонована книга буде цікавою не лише фахівцям, але й широкому загалові залюблених у народнопоетичне слово.

Володимир Галайчук,
доктор історичних наук,
доцент кафедри етнології ЛНУ ім. І. Франка

ВЕСІЛЛЯ У ВОВЧОМУ

Заміж виходили – як, наприклад, є п'ять чи шість дівок... Дівчата віддавались і в вісімнайцять, і в тринайцять, і в дванайцять було*. А хлопець – вона могла мати тринайцять, а він міг мати і поза двайцять. Хлопці старші.

Так не любились, як тепер, що молоді можуть ходити й три-п'ять років спати. А колись так не було. Бо ся встидали. Навіть батьки не знали, який там хлопець ходит до мої дівки. А колись – або ся самі батьки договорили. Колись ся дівка віддавала, що могла й не любити 'го, а вмус віддавали. Або робили заміну: брат і сестра в хаті, і він має брата й сестру: та сестра йде за мого брата, а той брат бере мою сестру, – таку заміну робили. Але кажуть, що тоже довго жити не будуть. Котресь інно повдовіє. Але віддавались. Каже – може, Бог інакше дасть... Вигідніше було. Тому що, наприклад, дівка довго ходила. Брат сі женит, а де жоні вести, як дівка в хаті є? Невіста буде діти родити, а дівка такою буде ходити, та й б'де за служницю. Ну та й що робити...

Знайомилися – робили вічірки. Я – довго не прjala (прjala вже недовго. – В. Г.). Сестра старша прjala прядиво. Мати йї кудылю наділа, в'на бігом їла, – бо дівки ся сходіли до їкоїсь-там хати. І вже товаришкі сходілися: «Ой, Настуньо, ходи, бо йдеме на вечірки...» Їнна пришла, друга пришла, трета, йдуть по дорозі – ше ту не взяли, ше до тої зашли... – так що було і дванайцять дівок. Хлопці ся сходжували – брала в'на прясти прядиво, а я вже така – ходила у шестий клас, хтіла, бы в'на мене брала, а в'на не хотіла, бо там всяку паскуду говорять: хлопці дівок

*Бі – цією літерою позначено варіант давнього українського звука «и».

щипали, куделі запалювали... Запалит... Прийшла раз, а мати каже: «Настуньо, ба та де ж твоя кудыґля, де ж твоє веретено?» А в'на каже: «Мамо, я трохи напрула, а далі хлопці спалили...» То на вечіркі хлопці і з другого села приходили, і з нижнього кінця [села], і з вищого.

То є такий хлопець, що, наприклад, дівка 'му ся сподобала, він пришов: «Мамо, так і так...» Якщо батьки были дуже такі толкові, та й ся признав, що: «Мамо, я з тов дівков говорив, мамо, чи мож ся з нев женити?» Ну та й в'на каже: «Дитинко, жени ся, жени», – та й вже потому ходив іден вечір, другий, третій, п'ятий... Та й каже: «Знаеш шо? Я буду посилати сватачів до тебе». Та й в'на дома сказала тоже. Ну та й повеліли, послали сватачів, договорилися, – то сі називали згоди. Ну і шо там пообіцяли. Пообіцяли кўсник землі, дер'ва на хату, покриття на хату, корову, машину швейну. Хто як. Та й так ся сходили, то таке називали – віно. То, шо за молодов, то ше давали, там, дві подушки, ковдю... Мати м'оя казала, що давали дев'ять плахот. А віно – то то вже корова, дер'во, машина... А подушки – то то было придане, то сі не щитало віно. Віно давали вже по весілю, а придане ніс на плéчах якийсь хлоп з родини молодой, як шла мати до дівкы з приданами.

Найменчу дітину лишали собі, а ті, старші, віддавали по боках. Шоб молодша скорше ся віддавала – не дуже хотіли. Навіть не пуцали на вісілля ту... я одну таку знаю, недавно тоже померла, – то я знала, шо він ід ній ходив. А там была старша дівка, старша сестра, то в'на стояла під вікном боса, а та гуляла. А потому, як вже в'на ся віддала, віддавали ту, але вже не за того, шо йї любив, бо він ся вженів. І [він раз] пришов до родичів, а в'на ся віддавала і ходила просити на вісіллé: йде дружка, молода цілує, – прійде до хати, роздає горошок, конфети, – то роздавала всім в хаті і всіх цілувала. І вже того свого кавалера, він ся вженів, – а в'на його цілує... (А тото будé десь, може, з три роки, як ми ся в клубі подыбали, і він так сидит з того боку, а в'на

з того боку, і він йї каже: «Пташко м'оя, та я так тебе любив...» А в'на каже: «Я тепер ся признаю – і я тебе любила». Та й ми так плакали всі, шо но... Вже старі, він вже вмер недавно, а в'на перед тим вмерла. Ну а в'на скоріше – і його забрала з собов. Дуже ся любили...). То на вісілля не пускали, шоби старша дівка не стояла. Бо то йї брали хлопці гуляти, а та старша сестра стояла. То ти, суко, сіди в хаті, а най Парашка гулят. Бо тебе будёт хлопці брати, а то ганьба. Як будé сестра молодша гуляти, а старша будé в куті стояти. То на вісілля навіть не пуцали, бо най йде старша. І на вісілля, і на музыкы. Бо колись не было так клубу як тыпер, шо всьо ся махат, і дурне, і мудре, хвости попуцає волосся, як вар'яткы ходіт, – я би то забила.

На згодинах сватачі договорилися, а потому собі договорювались: в який дынь будеме робити вісілля, шо будеме давати, так ся там ділили, отаке.

Колись в нас робили вісілля три дні: вівторок, середа, четверь. А тепер роб'ет – субота – по б'арах. Перший дынь різали барвінок, чубіли... як кажут – прикрашали, а в нас – чубили. Різали барвінок, прийшли до хати, робили... вінці віли, була одна дружка, одна молода. В середу вінчалися, всьо було вісілля, а в четверь гостина.

По барвінок шлы у вівторок до обіда. То се до кого йти – то се домовляли. Але все шлы, наприклад, я ту[т] жию, – все шли різати выще. Выще свої хати все шли різати. Ну, шоби молодым шло вперед, догори. Ото такі забобони. Там не йдут різати барвінок, де на похорон берут. То вже не мож. Вроді, трохи і вважали, але як вже не было де, ішли і до вдовы різати. То як Бог даст...

По барвінок шов дружба, шла коровайничка і ше пару жінок шло. Коровайничка несла кошик, воду свячену, і несла хліб. Один хліб лишався на барвінку, фляшка горівкы, а енна фляшка ся лишала для тих гостів, шо співають. І лишалася закуска. Давали два хлібы, давали дві фляшки горівкы (давали й три, хто як хотів, залежно, кільки гостів шло)...

Але на барвінку лишалася фляшка горівки, закуска, – то лишалося тій газдыні, де різали в тім городі барвінок.

Як барвінок різати – то виходили з хати, співали коломыйку:

Збирайся, родиночко, будемо співати,
То ми йдемо молодому барвінок різати.

А потому ладкают:

1. Ми йде-ме до-ро-го-ю. ми йде-ме до-ро-го-ю
ши-ро-ко-ю. не вузь-ко-ю

Ми йдеме дорогою, (2 р.)
Широкою – не вузкою.

Ми йдеме в чисте поле (2 р.)
По зілля городове:

По хрещатий барвінок, (2 р.)
Будеме віти вінок.

Та й потому вже, йдуть дорогою, далі – коломыйки всякі, підходять під ворота і ладкають:

Вилетіло потя* з бродыць (2 р.)
Та й сіло у городыць.

Почало щебетати – (2 р.)
Горідничку викликати.

* Потя – птаха.

Вийди, городнице, з хати (2 р.)
Нам зілійко показати.

І виходит хазяйка з хати, газдыня, і: «Заходіт, заходіт, ріжете барвінок. На щастя, на здоровля». Ну, і йдеця в горбдець і це ладкат так само:

Ой де ж то та городниця, (2 р.)
Шо город городила.

Шо город городила, (2 р.)
Зілійка насадила.

Всякого троякого, (2 р.)
Барвінку хрещатого.

Різали через перстень. Старший дружба продіває три гілочки барвінку через молодого перстень. Три рази по три. Той барвінок – окремо в кульчок. Колись давали коровайниці в руку, вона завивала в газету, клала собі окремо десь в кишеню, а як ні – то брав дружба і віддавав молодому або молодого матері. В'на той барвінок ділила – трошки молоді[й], а трохи молодому. Букет на груди молодому, букет молоді[й].

Як різали, то ся ладкат:

Жнемо барвінок, жнемо, (2 р.)
Від Бога ласки ждемо.

Від Богойка святого (2 р.)
Для нашого молодого.

Ще й від Діви святої (2 р.)
Для нашої молоді.

А потому вже коровайничка... Розстеляють на барвінок червону хустку і вже кладут горівку. Їдну фляшку ста-

роста розгóщує, чи дружба, там, а другу лишают на цім, хліб, печиво, – обшем, закуску тій газдыны лишают. А шо там ззіли, то ззіли, а выпыли, то выпыли, а решта лишают тій газдыны. То де різали барвінок – то всьо ше стоїт, та закуска, то всьо, – іде дружба і обсіват. Пшеницев обсівають чи житом... раньче житом, а тепер вже нема – та пшеницев обсівають. За соньцем три рази обсіє, три рази посвятїт, скропїт водов свячєнов по барвінку, – тоже так ладкают, співають коломыйки:

Зрізано тя, барвіночку, ше й ногами збито,
Шоби'с зийшов на другий рік, як возиме жито.

Нарізали барвіночку пану молодому,
Та й принесем барвіночок аж до його дому.

Як'із знала, господиньо, барвінок садити,
Ходи з нами, городничко, горілочку пити.

Ой чи була'с на весіллі, ой чи на гулянню,
Що барвінок не сполола – росте у буренню*.

То би ти свій барвіночок файно покопала,
То була си коло нього трохи поспівала.

І так само ладкают:

Не бануй**, городочку, (2 р.)
Шо'з ми тя звоювали.

Шо'з ми тя звоювали, – (2 р.)
Але ми тя обсіяли.

Хлібом, медом, ще й пшеницев, (2 р.)
Ще й свяченев водицев.

Не бануй, городочку, (2 р.)
Шо'з ми тя столочили.

Шо'з ми тя столочили, – (2 р.)
Хлібом-медом накормили.

Хлібом-медом накормили (2 р.)
Ще й горівков напоїли.

Та й всьо. Та й приносят той барвінок, та й там вже знов сідают гóстити.

По барвінок ішли в молодого і в молодї. Там і там. Але молодий мусів молодї принестї барвінок. То послав дружбів... То вона мала барвінок, але він ще їй приносїв барвінок. Але ніс барвінок, там 'му давали хліб, фляшку горівкы... і ше якогось печеня чи, там, конфетів, обшем, кульочок. А потому його виправляли. Прийшов з барвінком, і то всьо там бўло, в кошику.

Барвінку давали до букета. В сусідному селі ше дают чеснік, но я не знаю, для чого. Такий віныць в'ют великий на грудьох, то ся махат... А в нас – не. В нас давали квіти, такі – неживі, купляли на базарї такий красивий білий букет, і тоді коло того букета давали барвінок. То букети зберігали. Мбоя мати як віддалася сюда, то в'на з дванайцїтого року бўла, то як ще мы перебирали пїр'я, то казала мати, що їй зашили той віныць з голови зняли, то їй зашили в ту подушку, де в'на спала. А чому – я не знаю... То перебирала мати то в інчий насип, то барвінок ся злуцїв, а нїтки ше были.

(Могли, якщо дівчина померла, то могли їй вдїти в білий костюм чи в білу сукенку і датї їй квіточку. Чи хлопець – давати квіточку на груди. Не з барвінку, неживі квіти. Перстїнь могли датї – там, наприклад, хлопець... дівка померла, а хлопець ше жїє, то мїг їй датї в трўнву перстїнь десь

* У буренню – у бур'янах.

** Не бануй – не тужи.

коло неї. З свічки робили. Хто мав віск, то віск, а як не, то з любої свічки зробили такий перстїнь. Ото таке могло быты).

То як принесут барвінок та як починают вінки вити, то ладкают:

Ой в'ємо вінці, в'ємо, (2 р.)

Від Бога ласки ждемо.

Зійди, Богойку, з неба, (2 р.)

Бо нам тя дуже треба.

Та й ти, Божая Мати, (2 р.)

Весілля розпочати.

Будемо вінок вити, (2 р.)

Молодих воздобити.

Як ми віночок вили, (2 р.)

Гори ся розступили.

Як вінок довивали, (2 р.)

Вотиць-мати заплакали.

То та' як вінки в'ют, то то вже ся весіллє розпочинає. Віли вінці молоді[й] і дружці. Був барвінок довгий, складали, і далі так чуть до того, як сі кінчало, гілочка, знов клали, по чотири, чи по п'ять, чи по шість, – вінки были грубі, десь такі, як три пальці мої. А потому клали з базарю вінок – один знизу, а другий зверху. А потому, ше ся лишала така дюрка, то брали сатинову червону матерію і білий бант до того пришивали, шоби верх повністю був зато... А ту[т] на чоло клали ше таке красиве... то не ціпыць, бо ціпыць* інакший, в ціпці ходили вже, як вже ся віддаст дівка, такий червоний був... – то просто така була лента червона і такий бісер красивий блискучий. І так чубіли молоду. Молоду чи дружку. Але то лента б́ла

* Ціпыць – чіпець.

така груба, зверху сатинова, а знизу чимось там підбита, шобі вона файно стояла. Тоді на ню клали магазинний вінок, тоді віны^ець з барвінку, а тоді ше один вінок. А тоді знов червону ту матерію клали і пришивали білий бант.

Казали, шо як танцює, а шось погано пришили чи ся нитка урвала, – якби віны^ець з головы впав, то би казали, шо то шось недобре: чи повдовіє, чи... Ну, шось будé, таке казали, якби вінок з головы спав.

Звили вінці, начубіли молоду з дружков, – і ходила просити до блізьких родичів, якщо недалеко чи в тому селі, чи по сусідах. Барвінок врзали до обіда, у обід віли бігóm вінці... То помагали всі, хто вмів: їдні складали барвінок, другі віли, і так бігóm, бо то як... была їдна дружка, а потому вже было дві дружки, і по три дружки брали, а молода четверта... Віны^ець такий витий, то дружка была перший день і на другий день. А молода, то котра хотіла, то была в вінци, а котра, то як просила – один день мала віны^ець, а на другий день мала фату. А дружка – далі віны^ець. Ленти, всьо, – то было таке файне.

То мали такі червоні хусткі в руках, і не просили так на весілле, як то тепер, шо «просит вас мама, просит вас тато...» В нас так просили – молода заходит до хати: «Слава Ісусу Христу. Просит дружка, про́шу я, шоби вы прийшли нись* на коровай, а завтра на вісілля». Шо то в молодого коровай, але так ся просит. А потому просит дружка: «Просит молода, про́шу я, шоби ви прийшли нись на коровай, а завтра на вісілля». І то вони так обходили... Хтось гóстив, а хтось і не гóстив. Але як прийшли – зразу всіх цілуют, хто б у хаті не був. Старий, молодий, смаркатий, не смаркатий, – всіх. Я тото дуже не любила. Йди цілуй... І роздавали горошок, конфети всім в хаті.

Молодий собі ходив по свої́х сусідах, а молода по свої́х сусідах. Але якщо молода мала, наприклад, родичів нижче молодого, то молодого хату не лишала, а заходила тоже

* Нись – сьогодні.

до нього. Тоже просила. І там гóстили їх. А молодий тоже – якшо мав вище молодої – тоже заходів до молодої просити на вісілля. Бо то є всяко: є молодий внизу, а молода вгорі, або наоборот, – то не лишав молодий молоду, а молода молодого не лишала. То хіба не заходили, як на другому селі. Наприклад, мій зять ходив просити догори, а дівка жила оту[т] у хаті. Ну та й заходів, гóстили. То йшли просити чи знизу догори, чи наоборот, але хату не лишали ни молода, ни молодий.

Коровай пекли в вівторок. Навіть так було, що старалися ще перед тым, – завтра ріжут та' як барвінок в вівторок, – могли печи і в понеділок коровай, бо менче роботи. Бо тото, знаєте, рух, шум... бо то колись хатів не було, та' як тепер. Коровайничка была хіба одна, а решта їй просто жінкы помагали. Шобі была не вдова. Най вона собі жие як хоче, головне, аби вона мала чоловіка і... Вдову не брали за коровайничку. Хто кого любив, хто кого поважав: могла бути сестра, могла бути двоюрідна, троюрідна, – обшим, як ся поважали, так і ту брали. Могла пекти і сусідка, але ту брали...

Короваї пекли – з вёрби різали таке... такі паноги, таке як ріжкі. То різали тісто тонко, розкачали, так обмотували кожну гілочку, і воно так ся спекло, в духовці чи в печи легко затопили, тоді запихали в той хліб, такий коровай, і прикрашували. То та', як ялинку: і квіточками прикрасили... не пекли, та' як тепер пташки печут, таке всяке випікают. А то – были такі ті дві паноги, то напекли, то таке як ріжкі, ше й дощом прикрасили. І клала коровайничка його на червону хустку на голову. І так танцювала, дружба взяв її затанцювати, як молодий прийшов по молоду.

Коровай був круглий, повёрхів не було. Був один коровай, і коли вінці віли, молодих прикрашали, чубіли, як кажут, то тоді на той коровай віли віныць з барвінку, наложили кругом на той коровай, яка ширина коровай, і такий був віныць, і тоді ті ріжкі печені прикрасили (то таке

красиве, всякий дощ – зелений, розовий...), прикрасили квіточками (купляли такі квіточки на базарі, як то купляють тепер на груди чіпляють, а тоді так на ті гілкы), – то було дуже красиве. Файне було. Заширокий був такий, як то в магазині є хліб круглий, хіба шо був високий. Такий на два-три кілограми, пекли на дріжджах, яйця, масло, давали цукру обов'язково в той коровай, чуть-чуть підсолювали, – файний був коровай, смачний був. Сажала в піч коровайничка. Тоді не ладкали, хіба як ріжуть, то ладкають. Я, наприклад, пам'ятаю, шо пекли в молодого і пекли в молодої; ну, як вже так ся свахы любили, то могли спечи два і їдна другій даті. То один коровай лишали... молодої коровай лишали в церкві. Священикови. А молодого коровай брали до хати. Хоть весілля спільне, хоть не спільне, то молодої коровай лишали в церкві. Кажут, шо в молодого – обов'язково з давних-давен там мав бути коровай, а в молодої – то таке... І тому молодої коровай лишали в церкві. Ділили коровай в молодого, на третій день гостини.

У вівторок починався вечір (там, на яку годину хто си хотів: чи восьма, чи сьома, чи десята...). Починався вечір, молодий йшов до молодої по сорочку, трохи погóстився, і собі до хати вернувся (чи, там, як далеко, то їхав: чи кіньми, чи машинов, – як кому заходило). Молода до рана танцювала собі, а молодий в своїй хаті, а молода в своїй (а тепер вже роб'єт разом молодий з молодов).

То вже вечір був для молодих і для близької родини. Кухарка кухарила, робила на вечір всі страви, а потому принесли той барвінок, начубіли... Сиділи аж до рана, гóстили людей за столом. Рано вже другі продукти добавляли, як не ставало... Там, якусь страву робили, чи майонез, чи яку підливку – робили суто на вечір. В вівторок. А вже, наприклад, як люди все ззіли, – робили другу страву. Вже вечір кінчівся, в молодої чи в молодого погостювали, а на другий динь йшли на весілля.

В молоді, як прийшов молодий у вівторок по сорочку, то молодому дали їкусь там сорочку, галстук, замотали у кульок якийсь там, і ховали поза плечі, він зачіпав... А він як йшов, то їй приніс гребінь, гранадлі, – і тоже так їй приніс і так їй дурив, а в'на його так дурила. А вже тепер – то вже мешти приносять, сорочку далі молодому дає... В нас ще й тепер йдуть по сорочку. Та й так, я знаю, що як прийшов... в мене зять, то ми їму... Він приніс два ліві мешти, а такі старі, з сестри приніс, а ми їму сорочку таку стару і дали кўсничок такого мотузка замість галстука, – отаке-во. Ну, є такі, що приймають жарти, а є такий, що ся всёрдит, молодий втіче, – отаке. Але того інтересно... Потому молодий ся вертав до хати, молода... далі в молоді музики грали, а в молодого, хоть він пішов по сорочку, – в молодого музики грають, молодий загулював. Музики ся починали – в молодого коровай, молодий загуляв, і дружба, і тоді вже всі гості. Такі вже дальші приходили дивитися на вісілля, як площадки робили раніше. То гості всі танцювали: чи ті, що на вісілля, чи такі люди побóчні. То б́ло в хатах. І як ся молодий вже вернув, то співали молодому «надобраніч». Як ся вернув вже з сорочков, то гості ще там ся не розходіли, то співали'зми – пішли під вікно, там, друга година, чи трета, чи перша, не має значення. Співали'зми:

Надобраніч, надобраніч, дівчинойці на́ ніч,
За ворота – явір злота там тя буде ждати.

А чи явір, чи не явір, чи зелена нива,
То між всіма дівоньками хіба одна мила.

То не тота дівчинойка, що ся файно вбрала,
То би тота дівчинойка, що к серцю пристала.

Ой шуміла дібровойка, як ся розвивала,
Ой плакала дівчинойка, як ся віддавала.

Ой не шуми, дібровойко, та й не розвивайся,
Не плач, не плач, дівчинойко, та й не віддавайся.

Ой як мені не шуміти, як я зеленійка,
Ой як мені не плакати, як я молодійка.

То так в молодого співали. Тепер вже співають в молодого і в молоді.

Середа рано, дуже рано, десь так коло години десятої – сходілися гості на вісілля, дарили... В нього ся гості його сходіли, а в неї – їй гості. Вісілля – окремо ту[т], окремо ту[т]. Йшли до столу, сиділа молода (а якщо робили разóм, то ще й молодий сидів з молодов)... Ну, йшли до столу та й співали, що:

А я йду до столу та й збираю листя,
Перше мое слово – дай вам, Боже, щистя.

Прошу вас, музики, мені віват грати,
А ви, добрі гості, мене вислухати.

Уступіться, люди, під стіну біленьку,
Най йду привітати пару молоденьку.

А я йду до столу та й так си думаю,
Як вас, молодята, привитати маю.

Чи тими грошима, що в руках тримаю,
Чи тими словами, що на думці маю.

Гроші паперові – можуть ся подерти,
Слова – не забути до самої смерті.

Вітаю вас, молодята, кущиком лелії,
Най вас благословить серденько Марії.

Вітаю вас, молодята, кущиком міртуса,
Най вас благословить серденько Ісуса.

Вітаю вас, молодята, на білім тарели,
'Би'зте ся любили, як в небі ангели.

Вітаю вас, молодята, перед калиною,
Щоб вам щастя плило, як вода рікою.

Іду я до столу та й рахую кроки,
Я тя мала час вітати за два, за три роки.

Внучко наша, внучко, що ти наробила,
Що ти свої коси вельюном накрила.

Летіла зозуля та й сіла на льоні,
Як тобі пасує у білім вельоні.

Подивися, Лесьо, вже вечір близенько,
Скоро з тебе здоймуть той вельон біленький.

А як його знімуть, ти гірко заплачеш,
Бо молодих років більше не побачиш.

Я тебе, Василю, щось буду просити:
Щоб Леся не знала синяків носити.

Подивися, Лесьо, чи великі вікна, –
Як тя буде Василь бити – 'би'с си надвір втікла.

Ой ніхто так не закує, як та зозуленька, –
Молодят вітає сестричка рідненька.

А я не співала, тепер буду співати, –
Молодят витають рідний батько й мати.

Летіла зозуля і кувала «ку-ку», –
Тепер на прощання подай ми си руку.

Співала, співала, бо я дяку мала,
'Би'зте ня просили – та й ще би'м співала.

Наприкінці бажають молодим:

Проживіть в любові, як ангели в небі,
Хай завжди в вас буде все, чого вам треба.

Щастя вам, здоров'я ще й довгого віку,
Хай вас Господь візьме під свою опіку.

Чоловік з жінков, чи, там, дівчина йшла, чи хлопець
йшов, – всі окремо піли, перепій робили, кождий собі спі-
вав своєю пісню.

Як в молодій – то перша перепивати шла дружка. Мама,
тато, сестра, брат, – вся близька родина. А дружка шла
перша. А в молодого – дружба. Хто перепивав, тому нали-
вали горівку. Наприклад, я прийшла на вісілля, з чолові-
ком, поспівала, подарила, міні налили горівки, чоловіко-
ви горівки, і – давали кусок печива. Закусувати.

Тоді – вже зробили перепій – молодий приїжджав за мо-
лодов. Стрічають їх на брамі, ставлять стола, торгуюця.
Брали якусь бабу передіватися. Взяли плахту, зав'язали
ту[т] яковс вже сь нїтков... А ше віны^ець віли для такої
баби, чи хлопа передівали. Віны^ець з барвінку, лєда-як*
бігóm замотали, поставили на голову, плахту ту зав'язали,
а ше взяли другу плахту, скрутили так, як ляльку, хуст-
ков замотали назад, – та й йде. І таке було вісілля. «То,
може, то твоя жонá?» Він каже: «Ні». А є, то в нас так пе-
реставáли, шо молодий вже втікав. Втікав гет, вже всьо –
по вісіллю. Не розуміє жартів (Трохи був такий лопух).

* Лєда-як – будь-як.

Гроши брали чи брат, чи сестра, чи, там, цьоця, – немає значення. Але гроши ті віддавали молоді[й].

Як ся сторгували – його посадили за стів, погостилася родина, і – їхали до вінчання. Тоже ладкали:

Благослови, татунейку, (2 р.)
Своє любе дитятойко.

Як їдно, так друге, (2 р.)
Бо в'ни твоїх обоє.

А татунейко мовит – (2 р.)
Най вас Бог благословит.

Ой непної днинойки, (2 р.)
Щасливої годининойки.

З Богом, дітинко, з Богом, (2 р.)
З Божими ангелами.

З Божими ангелами, (2 р.)
З близькими сусідами.

А потому ще й мати благословіт. То там буде татунейко, матінойка, родина, сусідойки. Прощаецця з сусідами в кінци. То ладкали в хаті. І ше так ладкали:

Хутко, матінко, хутко, (2 р.)
Не тримай же нас тутки.

'Бе'зми ся не вбавили*, (2 р.)
Службойку не втратили.

А мати повідає – (2 р.)
Попа дома немає.

Ой нема попа вдома, (2 р.)
Поїхав він до Львова.

Ключики купувати, (2 р.)
Цырковцю відмикати.

То вже як вийшли з хати – і обсівають пшеницьов. Їде хлопчик з матерев (а колись сам йшов хлопчик) і обсіває пшеницьов, чи, там, жито, і конфети, і копійки, – і то обсіває хлопчик три рази, за сонцем. Хлопчик малий обсівав, як йшов молодий до вінчання з молодов. Усіх обсівав, хто їхав до вінчання, всіх, хто з хати виходів. Всі ставали докупи, і кругом обсівав, досередіни, обсівав молодих. То діти так збирали ті копійки і ті конфети... То це як молоді їхали ся вінчати. То то вже надворі ладкали так:

Сійте пшеницю, сійте, (2 р.)
Лиш її не редіте*.

Сійте пшениці много, – (2 р.)
Ми роду великого.

Ми роду великого (2 р.)
І села не єдного.

Сійте пшеницю, сійте (2 р.)
По горі, по долині.

По горі, по долині, (2 р.)
По всій нашій родині.

Як їхали до вінчання... бо не їхали машинамі, а коні красиво повдівані – ленти поприв'язувані, папір красивий був, – так їх намаїли, і коні – дзвінки попришпиляли, і так молоді їхали, там, їдна фіра чи дві фіри, – і їхали фіров

* Не вбавили – не забарилися.

* Не редіте – рідко не сійте.

чи возом таким дерев'яним, – і як ся віз, так бўло, шо ся розсилів – задна теліга ся лишіла, а передна поїхала, – то потому ся порозмирают. А хто вперёд, чи молодий, чи молода... Бо так я вже пам'ятаю, шо казали: «Йо-йой, в'ни ся посходіли, але в'ни довго жити не будѹт». – «А чого?» «Бо ся віз розсилів, як їхали до вінчання через ріку, – каже». То хоть бї й на дорозі, якщо би ся розсилів, то жити не будѹт. І так бўло, я вже сама то знаю. І наприклад – я віддаю дѹчку, а сусіда сына женит, – і як їдут до вінчання – шобї ся не стріли вісілля з вісіллям на дорозі. То тоже недобре, бо хтось скоріше повдовіє. Не знати хто. Чи ті, чи ті.

Перестають молодих. Поставили стола, наллєли фляжку воды, якщо літо – квіти якісь, образок клали, – і на дорогу клали і так стрічали, переставали. І потому ті люди свої – хто бутель, хто літру – клали тим, шо перестали.

На вісілля командує староста, а в сім'ї має командувати чоловік, газда. А як є лопух, то командує жонá, бо пропаде, будє без спідниці ходити. То як при вінчанню стелили рушники: один рушник під ноги, а другий – руки з'язували. І так священник поза престів три рази веде. І як вінчалися, то молода мала чи спідницю, чи в сукенках, залежно, як там сі вдівали, бо такі були спідниці кольорові широкі... Або – він мав такі пóртки широкі. Та й молодий з молодов приклікат, і так вона йому трошки приступит ті пóртки або – він їй на спідницю, шоби в'на не старшувала, та й їй на спідницю приклякне. Тепер вже не приклякают.

Як сирота, то як йшла вже з вінчання, та як мала які квіти, то йшла на цвинтар до матері, та й там поставила, поплакала, та й...

Потому, як вже ся звінчали – гості почекали, як вже молода сі вернула чи молодий до хати, – то тоді саджали всі гості за стів. Наприклад, весілля ся починало, вінчання, на дванайцїту годину. Гості всі – хто прийшов на дванайцїту, хто прийшов на першу, – коло другої години – вже всі гості – всіх засадили. За столом тоже так ладкали, за столом співали:

Ой у нашого свата (2 р.)

Є гостів повна хата.

Сивого вола вбили, (2 р.)

У п'єцах натопили.

У п'єцах натопили, (2 р.)

Їстоньки наварили.

Сивого, рогатого, – (2 р.)

Ми роду багатого.

То вже ладкали або в молодого, або в молодї, бо колись весілля робили окреме. Йшли бояри до молодї та й ладкали сватам, за столом. І коломыйки співали, і такі, всьо весільне, а потом вже співали всякі, кому яка на голову прийшла, таку пісню співали. Співали за столом, якщо сирота бўла:

Не сама я сирота, є ще сирит більше,

Коби я матір мала, жила би я ліпше.

О Боже милосердний, яка я сирота,

Чи загреє коли сонце на мої ворота.

Весілля было шістдесят чоловік, сімдесят – то вже задоста. Залежно, які хати мали. І в сіньох сиділи. До сіний то вже такі близькі сідали, двоюрідні брати, сестри, а в хаті – то вже такі, шоби ся не всердили. А ше так бўло, шо як робили вісілля... Ну то то не за мене, то мати розказувала, шо неслі... такі были глиняні горнята: хто ніс молоко, хто пшоно, хто курку ніс на вісілля. То так просто сусід до сусіда ніс.

Була я на вісілля, як ся женив двоюрідний брат, то давали насамперед їсти пшоно. Варили борщ польський: хтось варив, шоб був білий, з жита, а хтось варив, шо ше буряка трохи давав червоного. Польський – то без буль-

би. З жита – то жито скисло, дали води, дали чесноку... Такий борщ мож пити. То, казали, борщ сирий. А такий борщ – то вже варений: давали трохи буряка... Давали ше на вісіллю таке м'ясо щипане теляче, тушили з чесноком. Бульба была. Голубці терчані, терли бульбу і так варили. Казали, що голубці – то вже всьо. В кінці давали голубці. То все так в середу, а в вівторок на вечір так само, але готували менче.

Раньше, як я мала была, то печива не было на вісіллю, хіба пекли такі пончики з повидлом. А так печиво не пекли. Не пампушки, а пончики в нас називали. І калачів на вісіллю не было, – пончики. То їх просто пекли та' як то печиво. То не всюди было, то вже в таких людей было, що багатіше живют.

Всякі гри такі, я виджу, що тепер по весіллю, а колись не было того. Колись просто, як музики ся... склалися на Пущення, як кінець Посту, то шли... клали крісло, шли такого коминаря, – крісло клали та кріслóm – не хочеш 'го цілувати чи як, чи він тебе, – та кріслóm крутили. Такі гри были, такі сільські. А потому – коминаря з мітлов: йдут так само, музика грає, танцює ся, танцює ся, з мітлов ходиш, і треба – коли скоро заграт – мітлу лишити і [в]хопити. Але то на вісіллю не було того. То просто або на Пущення, або де ся складали дівчакі чи складали ся жінкы окреме, то отаке-о, такі всякі гри были.

Забирав молодий молоду в середу вечором. І ше як шов, то посилали двох хлопців – кажут – з гусками. То такі дві булочки докупи, довгі, червонов лентов были обмотані, зав'язано згори бантик... А незадовго молодий по молоду выйшов. То такий давали знак, що зараз молодый вийде по молоду. Ну тепер вже не йдут. Молодий по молоду не йде, бо все вже разóm. І вже він прийшов за нев, йі вже забрав, – в'на вже невіста там і жона.

Як молода приходила до молодого, як приводит молодий молоду, то свекруха ся передівала в таке кожуцá,

безрукавку, а в'на всередіні з вівці, вовна. То вивертала то наверх, кожух той, обертала на рубы, на другу сторону. Замотувалася не в хустку, а в такий обрус, тканий, такий був вузький, як лента, – замотувала голову... В той обрус завила голову і так витала молоду і молодого: хліб нарізаний в тарілку, хліб з медом був приллятий, – вже сын привів собі жону – то шла мати на присьпу*, виходила надвір і гостила молодого й молоду. Хліб і мід – шоби ся любили, 'би їм життя было солодке.

Казали, шоби ся не обертала молода назад, шоби скоро свекруха не померла. То як переступила через поріг, шоби ся не обертала на другий бік.

Я так плакала, бо было в родичів вісілля, і я хотіла, 'бы мене молода тримала на колінах. А мати мене б'є, щипле, каже – та то не мож дівкам сидати на колінах, дівок не берут на коліна, хіба хлопців, – то я давай плакати, чого я не хлопець. Бо хлопця берут на колінах, дают молоді[й]: молодий приведе молоду, сідает так під вікно на середіну стола, і так дают дітину, хлопчика, через стів, молоді[й] на коліна. Через стів подавали на коліна, шобы родила самі хлопці.

А в молоді – мати бере родину, сусіди, і дівчата, й хлопці, – то ся називало придани. Йдут до молодого, вже як молоду заберут. За півгодинки, за годину йшли, і як далеко, то такої зразу засажували за стів. Збиралися, і як прийшли мати з гостями, там, де дочку забрали, до свого зятя, там, де будé жити молода, йшли гості, родина, ну, всі, обшем... ну, в хаті когось лишали там з старших людей, а сами йшли до молодого, і ладкали надворі, під вікном, на оборі. Молода виходила з хати, а мати підходила під двір, і ту ладкали:

Ой пуцайте нас пинно**, (2 р.)
Бо нам ніжейки зимно.

* На присьпу – на призьбу.

** Пинно – скоро.

Ми люде здорожені, (2 р.)
Ніжейки вморожені.

Ми ся снігами били, (2 р.)
Ніжейки вморозили.

Тоді молода запрошує ті приданце до хати, сідають за стів і ладкають:

Угору солов'я* гніздо в'є,
Чи всім вам, приданце, місце є?
А котрому нема – глядайте,
Красно ся, приданце, сідайте.

Милий Боже, красно приданце усіли,
Милий Боже, поза тисові столойки,
Милий Боже, поза кружасті й обруси,
Милий Боже, поза пшеничні хлібойки.

А ті, гості молодого, відладкують:

Їджте, приданце, їджте, (2 р.)
Чи з пирцьом, чи не з пирцьом.

Чи з пирцьом, чи не з пирцьом, (2 р.)
Коби з ласкавим серцьом.

А потому приданце відладкують:

Ой дано же нам, дано, (2 р.)

Але нас тут не прошено.
Не знаєме, що робити, (2 р.)
Чи їсти, чи лишити.

А давно ще, як м'я мати [на весілля ходила], перед тим, як мали розчублювати молоду, то молода дарила всій

* Солов'я – соловей.

родині молодого цукор (такий кістковий, казали – табличкы) і яйця. То молодий мав маму, тата, сестри, брати... Тій родині, шо в хаті, і так само тій родині – цьоцям, вуйкам, стрийкам – роздавала, такі давала подарки. То та' як би молода ся знакомила з родинов. Бо то староста кликав до стола – «о, – там, – молодого вуйко...» То молода дарила, і то такий був подарок. То як десь далеко была на вісіллю, давали табличку, а як в сусідстві, то дві таблички цукру і їдне варене яйце. То як були діти (так пам'ятаю, як мала была) – та й то мати ділила своїм дітям, одне яйце порізала і ділила дітям, бо то дала молода. І цукру – мати раз вкусила, а решту міні віддала.

Як розчублювали молоду (віли таке кулко*, як я тепер нощу, і коровайничка волосся закручувала), то тоді коровайничка сідала на стіл, сіла на стіл, і дружба і старша дружка стояли, мали... червона хустка была, над головов, хліб, і в хлібу дві свічки горіли. Робили такі дірки, квадратний хліб, формовий той, свічки позапихали, і так свічки горіли, і хто скоріше, як є хытра дружка, вже як молоду розчубіли, і хто скоріше свічку задує, той скоріше си віддаст або вженит. І той хліб дружба з дружков держали над головов молоді[й]. А коровайничка сиділа на столі і розчублювала. І співала, на столі, коломыйки:

Ой під мостом риба з хвостом, під мостом, під мостом,
Чи не жаль ти, Марусюню, за твоім дівоцтвом?

Кулко закрутили, запхали гранадлі,
То вже би ся не дивити на парібки ладні.

То їй співали ті коломийки, а потому ладкали:

Ой тремтит кісойка, тремтит, (2 р.)
Бо ся ціпайка** держит.

* Кулко – кільце.

** Ціпайко – чіпець.

Ціпойка червоного,
Віночка зеленого.

(2 р.)

За столом, як молоду розчублюють, там тоже є такі коломыйкы:

Allegro Vivacissimo

То би у на - шо - го сва - та на о - бо - ри віль - ха.
То я ся від - ти не всту - плю, пок не ви - п'ю з кіль - ка

А я стара та й негодна, не можу ходити,
То ня просят на весілля, щоби веселити.

Запряжу я сиві коні та й поїду в завіть,
То би я ся замішала межі файний нарід.

Кажуть людойкове, що я без родини,
А в мене кілька родини, як в лісі четини*.

А говорять людойкове, що я звідкись зайшла,
В мене би ся родиночка в Америці найшла.

Гості мої, гості, за тесовим столом, –
Дають їсти, дають пити з високим гонором.

Одну вип'ю, другу вип'ю, третьой си поправ'ю,
Четверту ми давайте – гонору ся збавлю.

Дай, Боже, здоров'я, – пропила'м коров'я,
А ще проп'ю коня-коня, білявино моя.

* Четини – гілля.

То би у нашого свата на обори вільха,
То я ся відти не вступлю, пок не вип'ю з кількя.

У нашого свата-свата на обори яма,
То я ся відти не вступлю, пок не буду п'яна.

Піду на весілля повеселитися,
'Би ми дали на молоду хоч подивитися.

Чіє весілійко – пана молодого,
Мені вільно поспівати – що кому до того.

Подивіться, людойкове, що то за невістка,
Що не хоче хлібиць їсти з вісянного тіста.

Від стола до порога розсипався перець,
Така наша невісточка біла, як паперець.

А я люблю свата-свата та й сватови діти,
То я люблю в свого свата за столом сидіти.

Пила би ся горілочка, пила би ся, пила,
Щоби за ня солодойка рибка заплатила.

Нап'юся я горілочки, солодкого меду,
То кого я вірно люблю – за рученьку веду.

Мамко моя, мамко, серце ми ся замкло:
Чи ключиком, чи колодков – за любков солодков.

Не мило ми нич на світі, не мило, не мило,
Відколи ся моє серце любити навчило.

Ти, Степанку, прийди зранку, ти, Грицю, потому,
А ти, Ільку, зажди хвильку – та й буде по всьому.

Ше, як молоду розчубили, молода дарила подарки. Мамі давала сведер і три або п'ять метрів матерії, обшем, на костюм. І ше давали хустку: їдну велику, а другу меншу. То давали суто матери. Співали:

Кувала зозуля та й буде кувати,
То приступай, родиночко, дары получати.

Тато получав сорочку і сведер, сестра получала хустку якусь файну, американську, брат получив сорочку, і цьоцям давали... А потому вже всі ся збирали і шли всі «Поля». Шла насампéред молода, молодий, дружба, дружка, потóму шли мати з вітцьом, і друга мама з своїм чоловіком, а потому вже цьоці, брати, сестри, всьо йшло. І всі співали... ну, хто яку хотів, хто яку знав...

Дякую ти, невістице, за тую хустину,
То не раз ти поколишу малыйку дітину.

Кувала зозуля, сіла си на бочку,
Я дістала польську хустку, а ґазда сорочку.

А молода співала:

Типыр я ся, молодыйка, нікого не бою,
Я за своїм миленийким, як за стінов, стою.

А потому вже співала, кілька хотіла, кілька вмiла... То як музика заграла «Поля», і вона собі йде, і то такий круг, і то йшла насампéред молода кругóm і так співала. То розчубіли, подарки роздала, і аж тоді йшли «Поля», родина вся. Вже був коньць весілля, як вже «Поля» йшли.

В четверь рано мати вставала, як было близько, то прийшла пішки, а як дальше, то їхали кiньми, машинов, – хто як мiг, – зварили когута чи курку, неслá мати таку

юшку – неслá вже дiтьом їсти. Рубали пiвня, шобы хлопця вродила. Але як ся зав'язало наперéd – та вже... То юшку їли молода з молодим. То на них двох (а як ся лишило, то й всім было).

В четверь – там гості ся сходять, і туй ся гості сходять. Вже хiба родичі. Погóстили... Наприклад, сваха хоче та... скоріше ся зготувала, – і відтам йдут гості гóститися ту[т]. Погóстяцця – забирают з молодой гості до себе. Там ся гóстят. Погóстилися в молодого, тоді йшли гóститися в молодой.

Мати молодого чи молодой могла заспівати:

Вчора їла солонину, а нись буду сало, –
Що'м хотіла, те зробила – на мóім ся стало.

Бо то, знаєте, чи сваха молодой не хотіла, або віддавали вмус, бо мус было віддати... То якiсь такі пісні підбирали всякі... Або – не любила свекра невісту, то співала:

'Би сь, невіста, не виділа сонейка ясного,
Шо ти мені зчарувала сина молодого.

То просто коломыйки, яку хто собі вибере.

То вже таке могло быты, шо прийшов сусіда, хотів выпити, та й прийшов, та й привітівсі, та й каже: «Як вашій невістці мня?» (Та я ся з того сміяла. Не казали ім'я, а «мня»⁸. В нас ше є такі слова старі. Бо старші люди не кажут ім'я, а «мня». Або – не кажут «сьогодні» – «ніський»; на «гору» – кажут «вилізь на під і там ми шось здоймі», не «зніми», а «здоймі»). То невістка сказала, там, Кася, чи Настуня, чи як...

⁸ Варто зауважити, що за матеріалами Юрія Кміта слово «імінья» (чи «ймінья») означає «худоба». – *Кміт Ю.* Словник бойківського говору. Ч. IX // Літопис Бойківщини. – Самбір, 1939. – Ч. XI. – Р. IX. – С. 101. Так говорять і у Вовчому. Однак у цьому випадку актуалізується саме значення «ім'я».

Десь так в обід в молодого ділили коровай. І його родичі, і її родичі. І ладкали:

Короваю, короваю, (2 р.)
Музичейки ти грают.

Музичейки ти грают, (2 р.)
А свашкі ти ладкають.

Коровайово тісто (2 р.)
Їхало через місто.

Все си у піч поглядало, (2 р.)
Чи велике місце мало.

То так ладкали, як коровай розрізали. Розрізала чи дружка, чи молода, чи коровайничка, – обшим, з тих весільних людей розрізали, і потому так на столі... за столом гості сидят, і... а хтось роздавав, – всім по кусочкови, пробували. Немає значення, хто ріже. Чи жінка, чи дружка, чи дружба, – хто би не різав. То вже коровай – то тим, що найближчі.

Відгбстилися, коровай поділили, – всьо. По вісіллю. В кінці весілля стіли повиношували, постелі з боща* занесли до хати, там, де молоді мают спати. А як ні – то є сусіди близькі, є родина близька... Могли піти й до сусідів спати, а взяли своєю плахту. А могли, як літом, та і в бощі спали. Як молода нечесна – та й нич не было, тихо ша.

* З боща – з току.

ПОХОРОННІ ПІСНІ

Ой ти, смерте конечная

Ой ти, смерте конечная, та й немилостива,
Бо кожному чоловіку ти дуже страшлива.

Бо не зважаєш ти на славу людини старої
І не зважаєш на розкоші хоч наймолодшої.

Жінко моя ріднесенька, з тобов ся прощаю,
Бо я вже ся до темного гробу вибираю.

Жінко моя ріднесенька, Марійков названа,
Ти ми була дуже вірна і дуже кохана.

Ти си можеш на тім світі ще весело жити,
Бо я вже ся забираю в сиру землю гнити.

Не загреє ми там сонце, не засвітить місяць,
Буду мати у темнім гробі все спокійне місце.

Святий Боже, святий кріпкий (1)

Святий Боже, святий кріпкий і святий безсмертний,
Болить мене в чолі головочка, то вже би ми вмерти.

Болить мене в чолі головочка, болить мене дуже, –
Посилайте по мою родину, най ся сходить тут же.

Родина ся уся посходила, стала наді мною, –
Смерть збрала, від Бога післана, – бере ня з собою.

Роблять мені кедровую труну, стелять біле ложа,
Кажуть мені у него лягати, – ой Боже ж мій, Боже...

Несуть мене до церкви святої, вітрець повіває,
Дзвони дзвонять, а люди співають, – родина вмліває.

Принесли ня до церкви святої, кладуть на ослони,
Роблять мені послідне прощання, – жаль родині мої[й].

Принесли ня та й уже на цвинтар, над темную яму, –
Відкрийте ми кедровую труну, най ще на світ гляну.

Відкрийте ми кедровую труну та й білії сіти, –
Прощай, прощай, вся моя родино, прощай, білий світе.

Святий Боже, святий кріпкий (2)

Святий Боже, святий кріпкий і святий безсмертний,
Впала на ня недугонька, мусів я умерти. (2 р.)

Днесь я лежу на ослонах мертвий перед вами,
Вже я більше не похожу, приятелі, з вами. (2 р.)

Бо я іду з того світу в сиру землю гнити,
Там будуть ся моїм тілом хробаки кормити. (2 р.)

Вже я більше не увижу світової втіхи,
Хоба стануть перед мною тяжкі мої гріхи. (2 р.)

Я на світі не нажився, лиш гріхів набрався,
Тепер мене смерть постигла, я не сподівався. (2 р.)

Я за життя нич не думав, що треба вмирати,
Я все думав, що маю час гріх спокутувати. (2 р.)

І так мені дні йшли за днями, роки за роками,
Днесь я маю з того здати отвіт перед Богом. (2 р.)

Днесь ня мають запитати, що я зробив тутки,
Аж днесь знаю, що за гріхи ждуть грішника муки. (2 р.)

Хоть бе'м, браття, днесь каявся, покуту робив я,
Бога молив, гріх не робив, о смерти думав я. (2 р.)

А днесь, браття, вже запізно покуту хилити,
Бо вже звідта не відпустять життя поправити. (2 р.)

Тільки ще днесь, браття, маю всієї надії,
Що до церкви ходив тільки святої неділі. (2 р.)

Хоть не кажу, що я піду сьогодні до неба,
Бо гріхи у чистилищі покутувать треба. (2 р.)

Чистилище є не пекло, там покути менше,
Хоть там муки є достатно, але много лекше. (2 р.)

Вже ня більше не ввидите, не б'дете видіти,
Ай хіба ся увидимо аж на тамтім світі. (2 р.)

Вже пройшов час, лишаю вас, приятелі мої,
Я відхожу днесь в дорогу, бувайте здорові. (2 р.)

Сумна мені там дорога, в котру я стромився,
Бо навіки вже з дороги тої не вернуся. (2 р.)

Вчора іще, приятелі, бесідував з вами,
А днесь лежу, приятелі, мертвий перед вами. (2 р.)

Прощайте ви, приятелі, може, образив вас,
Може, колись не послухав, невдячний був для вас. (2 р.)

Може'м, колись у своїм житті зробив комусь злее,
Днесь вас прошу, приятелі, – відпустіть ми тоє. (2 р.)

Я вас прошу, приятелі, осудіться самі,
Бо як мене днесь видите, так ся стане з вами. (2 р.)

Бувай здоров, милий світе, днесь тя оставляю,
Вас, сусідів, і всіх кривих Богу поручаю. (2 р.)

Будьте здорові ви, діти, і ти, рідна жінко,
Бо я іду з того світа в сирю землю гнити. (2 р.)

Мої любі приятелі, будьте ми здорові,
А в молитві, Сину Божий, не забудь ніколи. (2 р.)

Страшні часи наступили

Страшні часи наступили, бо люди згрішили:
Заповіді понехали, Бога понизили.

Бо ми за Бога забули, за Його науки,
Бог за нас ніс тяжку смерть і притерпів муки.

Просім, люди, щиро Бога, бо ми провинили,
'Би нам Бог відпустив гріхи, що'зме нарobili.

Браття і сестри, навернімся на добру дорогу,
А щоби ся вподобати предвічному Богу.

А Господи милостивий, дай ся ублагати,
Дозволь себе в серцю мати, людей шанувати.

Боже милий, не дозволяй дітям батьків бити
Та й не дозволь і родичам дітей погубити.

І не дозволь брату брата у біду валяти,
І не дозволь рідним сестрам себе проклинати.

І не дозволь лихим людям чуже забирати,
А удовів і сиротів не дай оскорбляти.

І приверни межі люди свої благодаті,
Бідним людям і нещасним не дай загинати.

Признаємось тобі, Боже, що ми провинили,
Бо ми твої заповіді вже переступили.

Боже, творче неба й землі, на нас подивися,
Не дай марно загинати, умилосердися.

Боже милий, ізмилуйся, не дай пропадати,
Під тягарем тяжких гріхів не можемо встати.

А Господи милостивий, опікуйся нами,
'Бе'зме з гріхів очистились на вік-віків, аминь.

Кажуть люди, що я умру

Кажуть люди, що я умру*, а я хочу жити.
Скільки жити на тім світі – а все треба вмерти.

Зостанеться срібло-злото і дорогі шати,
Трудно мені із собою на тамтой світ взяти.

А хоч би міг і забрати, там того не треба, –
Штири дошки, сажень землі, спасенія з неба.

Як ударять во всі дзвони о смертній годині,
Поклонюся всьому світу, всій своїй родині.

* Кожні два перших коліна строфи повторюються.

Дадуть мені смутну труну і твердое ложе,
Не дай в гріхах умирати, милостивий Боже.

Як опустять грішне тіло в глибокій доли
І засиплять піском очі – не глянеш ніколи.

Рузумій же, чоловіче, так велику страту,
Бо як хто з нас Богу служить, так бере заплату.

Передчасом усе життя на смерть готовися,
Бігай гріхів, сповідайся і Богу молися.

Примирися з ближнім своїм, відпусти обіди,
Хай і тобі Бог відпустить всяких гріхів види.

І старайся здобувати учинки ласкаві,
Бо на той світ підуть тільки твої добрі справи.

А коли ся не поправши зле будеш чинити,
То навіки у проклятім будеш пеклі жити.

Ой ніхто не знає

Ой ніхто не знає та й не буде знати,
Коли світ начався та й буде кінчатись.

Ой зірвуться бурі та й вітри буйнії,
Будуть ся валяти дома кам'янії.

Ой зірвуться бурі та й будуть віяти,
Церкви, монастирі не будуть стояти.

Земля плоду не дасть, травиця зів'яне,
А риби погинуть, водиці не стане.

Сонце не загіє із ясноти свого,
А зорі упадуть з смутку великого.

За кусником хліба півсвіта обійдеш,
Сльозами ся вмиєш – та й голоден прийдеш.

Покайтеся, люде, бо Страшний суд буде,
Буде Бог карати, з крові річка буде.

З крові річка буде, а з сльозів потоки,
Покайтеся, люди, бо час недалекий.

Сонце не загіє, в облаці упаде,
Хто в Бога не вірить, навіки пропаде.

А хто із нас буде Богу ся кланяти,
Той буде у небі вічно царствувати.

Послухайте, християне

Послухайте, християне, о Страшному суді:
Як Бог прийде – злих і добрих, всіх судити буде.

Бо перед скінченням світа страшні чуда будуть,
Бо всі гори і облака розбиватись будуть.

Тогди страшні громи й вітри страшно будуть віяти,
А з чотирьох сторін світа будуть ударяти.

Ой висохнуть тоті ріки, висохнуть озера,
Ой висохнуть тоті стави і усі джерела.

Як затрублять огнем в гласні свої труби –
Утворяться усі могили, утворяться гроби.

Як затрублять огнем в труби гласа свого –
Збирайтеся, усі душі, до суду Страшного.

Збирайтеся, усі душі, близь Ярусалиму,
Прийде вас Господь судити на Сафат-долину.

Або на тій долині розлука настане,
А теперки подумайте собі, християне.

А теперки подумайте, світовіі люди,
Як ся тепер приятельство витатися буде.

Звитається отець з сином, а мати з донькою,
Звитається брат із братом і сестра з сестрою.

Ізберуться всі сусіди, будуть ся витати,
Як в незгоді колись жили – будуть жалувати.

Тепер скаже той судія, щоби розділити
Одних вправо, других вліво щоби поставити.

Одних поставить направо з тілами чистими,
Показують, як на землі Господу служили.

Другі плачуть, нарікають, стоять на лівії, проклинають,
Самі себе проклинають всіі.

Нещаслива тота мати, що ня породила,
Нещаслива тота земля, що мене носила.

Нещасливі тоті річі, котрі уживав я,
Бо навіки тепер в пеклі буду покутував я.

Коли грішні будуть строго, страшно голосити,
А судія в той час прийде, всіх буде судити.

Ходіть, вірні, всі до мене і до Вітця мого,
Осягнете славу вічну без кінця жодного.

Ужахніться, люди

Ужахніться, люди добрі, що ся з вами стане,
Як Бог до себе закличе усі християне.

А рахунок треба знати, як ми тутки жили,
Чи по Божім указанню собов поводили.

Бо нам Бог дав заповіді, 'би їх виповняти,
Кожде слово пам'ятати і не забувати.

Як будемо заповіді Божі виповняти,
Тоді можемо відважно на суд Божий стати.

Бо на суд нас Бог закличе і буде судити,
Вірних своїх і послушних буде добром ділити.

Тоді там нас Бог розділить направо, наліво,
Тоді тамки кождий скаже, яке зробив діло.

Там 'го свідок не заступить і не оправдає,
Бо Бог добрий – всевидючий і все добре знає.

Котрі будуть по правици Богом поставлені,
Бог промовить – ходіть, діти мої довірені.

Бо ви мені довіряли, закони сповняли,
Бо ви мною не гарділи, мене визнавали.

Бо що вас брат ваш запросив, ви 'го ратували,
Рівночасно і тим самим для мене ділали.

Вірні сини, прийдіть, діти, я вас приголублю,
Бо ви мене не забули, я вас не погублю.

Бо ви мене покормили, ви ня приоділи,
І як я був у темниці, ви ня відвиділи.

І як я мав сильну спрагу, ви ня напоїли,
Коли я був у нещастю, ви ня потішили.

Ви мені добро робили для мої пошани,
Ввійдіть тепер в царство Вітця, вам приготовлене.

А котрі ся відлучили наліво від Бога,
Тим Бог скаже – йдіть у пропасть, туди вам дорога.

Бо ви мене не слухали, що вас впоминаю,
А теперки йдіть у пропасть, бо я вас не знаю.

Бо ви жили не для Бога, для Божої слави:
Служили'сте дияволу, – і туди попали.

Ви слухали диявола та й його науки –
Ідіть в царство диявола на тяжкій муки.

Просіть, люди, щиро Бога та й присв'яту Діву,
А щоби нас хоронили від свого гніву.

Як будемо, християне, по-божому жити,
То нас Бог усе від злого буде хоронити.

Як будемо усе всюди Бога визнавати,
То нам Бог ніколи не дасть марно пропадати.

Ой Боже мій, Боже

Боже мій, Боже, з високого неба вислухай молитву мою,
Візьми мою душу до себе на небо, а тіло в сирую землю.

Моя домовина – як хата маленька, віконечка в неї нема,
А я, молоденька, як тая билина, лежу в домовині сама.

Колись мої ноги по світі ходили, бо то був колись такий час,
Колись мої руки так тяжко робили, а зараз на грудях лежать.

Колись мої очі по світі дивились, бо то був тоді такий час,
Тепер мої очі навіки закрились, вже більше не глянуть на вас.

Висиплють на мені високу могилу, травою вона заросте,
Посадять на мені червону калину, весною вона зацвіте.

Там будуть пташки прилітати, будуть щебетати мені,
А я не почую, бо буду лежати глибоко в сирії землі.

Ой Боже мій, Боже, з високого неба вислухай молитву мою,
Візьми мою душу до себе на небо, а тіло в сирую землю.

Ой Боже ти мій, Боже

Ой Боже ти мій, Боже, прийми гріхи мої,
Занеси мою душу, де всі слуги твої. (2 р.)

Прощайте ви, пороги, бо я вже йду від вас,
Вже більше мої ноги не підуть через вас. (2 р.)

Прощайте, мої діти, бо я вже від вас йду,
З далекої дороги до вас ся не верну. (2 р.)

Прощайте, мої внуки, бо я вже від вас йду,
Вже більше по голівках гладити не буду. (2 р.)

Прощайте, мої рідні, бо я вже йду від вас,
З далекої дороги не вернуся до вас. (2 р.)

Прощайте, всі сусіди, бо я вже від вас йду,
З далекої дороги до вас вже не прийду. (2 р.)

Бо там є моя мама і там є мій тато,
Там вся моя родина, моя домовина. (2 р.)

Ой Боже ти мій, Боже, прости гріхи мені,
Візьми там мою душу, де всі слуги твої. (2 р.)

У церковці на віконці

У церковці на віконці засвітило ясне сонце,
З'явилася Божа Мати, щоб грішникам показати.

У середу ся з'явила, всіх грішників запросила:
Подивіться, грішні люди, – Матір Божу видно всюди.

Я в Ісуса ся просила, щоб я вам ся із'явила,
Щоб звернути вас до Бога, бо страшна для вас дорога.

Ваші очі потемніли, ваші душі погорділи,
Не бачите Сина мого, відкупителя св'ятого.

Покайтеся, християне, Ісус Христос буде з вами,
Мати Божа на воздусі порадує ваші душі.

Прийде час, така година, – увидите Бога Сина,
Забере Вас по правиці у св'яті[й] своїй світлиці.

Плаче грішний чоловік

Плаче грішний чоловік, що йому пройшов так марно вік,
Плаче, плаче і ридає, що з гріхами умирає.

– Зажди, смерте, хоч годину, най си пішлю по родину,
Най ся з родом попрощаю, най з гріхами не вмираю.

– Я ти давно возвістила, – що ся з родом не простила?
Не хотіла ти ся знати, що ся треба розпрощати.

Ти в розкошах п'єш-гуляєш, про тамтой світ не гадаєш,
Тепер мусиш умирати, з того світа уступати.

Бог-Отець сотворитель

Бог-Отець сотворитель і всім управляю,
Подумайте, люди добрі, до вас промовляю.

Стань подумай, чоловіче, що буде з тобою,
Я сотворив тебе собі на подобу свою.

І я тебе вивінував, дав я тобі очі,
За то мали дякувати мені вдень і вночі.

Дав'їм тобі ноги і руки, розуму доволі
І поставив тебе жити на широкім полі.

Дав'їм тобі груди і серце, мали пам'ятати,
'Би не було затверділе мене приймати.

Бо я тебе, чоловіче, усе впоминаю:
Стережися тяжких гріхів, бо я усе знаю.

Я дав тобі заповіді, мали виповняти,
Якщо хочеш моїм слугою і сином зістати.

Я за тебе, чоловіче, давно впоминаю,
Бо я тобі зпервовіка Царство вготовляю.

І не думай, чоловіче, що тя не хороню,
Я тя вивів із Єгипту, що попав в неволю.

І за тебе свого Сина я віддав на муки,
Щоби тобі добре жити, не попасти в руки

Проклятому невірному, що тя намовляє,
Своїм добром і облудом тебе замовляє.

І не думай, що ти міцна і все будеш жити,
Бо прийде час і на тебе, – все мусиш лишити.

Хоч би було срібло-злото, дорогії шати,
А як прийде та година – все треба лишати.

А як підеш – вже не вернеш, бо все так буває, –
Хто відійде з того світа – назад не вертає.

То із тобов таке буде, напевно ся стане,
Як відійдеш з того світа, і місце зістане.

І подумай, чого жиєш, маєтки лишаєш,
А як гріхів ти наробиш – з собов забираєш.

А тепер ти си подумай і остановися,
Іди з гріхів сповідайся і Богу молися.

Іди скоро, не трать часу одної хвилини,
Бо не знаєш, коли підеш додому з гостини.

Бо ми тутки у гостині, прийшли на хвилину,
Аби Богу прислужити на вічну дорогу.

Боже – Отче неба і землі, заопікуйся нами,
'Бе'зме з гріхів очистились навік-віків, амінь.

Не плачте, мої рідні

Не плачте, мої рідні, не плачте, не тужіть,
Ходіть усі до церкви, за мною ся моліть.

Принесли ня до церкви, до тої святині,
Вже більше в ній не буду, послідній раз нині.

Гробе ти мій, гробе, в темній сирій землі
Б'де ми тяжко лежати глибоко у тобі.

Ой мамо рідна, тяжко без тебе

Ой мамо рідна, тяжко без тебе, – печаль велика і тягота, –
Пташки співають, росте травиця, а тебе, мамо, з нами нема.

Прийдеш до хати – тебе нема, глянеш в подвір'я – тебе нема,
Ой мамо, мамо, хто ж то засяде на твоїм місці біля вікна.

Ой плачуть діти, плачуть онуки, також всі рідні сумно сидять,
Ой мамо рідна, як же то тяжко тебе у вічність випроводжать.

Ти господиня нашої хати, мудрий порадник, добра душа,
Як же, рідненька, тебе забути, із тим змиритись,
що тебе вже нема.

Рано встаєм ми, тебе шукаєм, ввечері чекаєм,
що ти прийдеш,
Зорі зникають, – тебе ще не видно, коли ж ти, мамо,
з нами будеш?

Ой яка темна твоя могила і яка тяжка сира земля,
Будем молитись, Бога просити, щоби легкою вона була.

О Матір Божа, додай нам сили все перенести, що Бог послав,
Будем молитись, Бога просити, щоб Господь душу вирятував.

Дасть Бог зустрітись з тобою, мамо,
коли Господь нас всіх воскресить,
Тільки не знаєм, що заслужили,
куди Спаситель всіх поселить.

«ПРОСТІ» КОЛОМІЙКИ

Коломійку співаєця всяко. Ото така коломійка йти дорогов, співають. А танцювати, то треба під мелодію, як там музикант грає. То танцювальна. А за столом, як молodu розчублюють, там тоже є такі коломійки. А четверта мелодія – корови пасти. Тоже мож любу співати, то інакше. А п'ята – дітину колисати. А шеста – на Андрія колонні сіяти. То всьо коломійки. Коломійка і ладканка – інакші мелодії. Ладканка то є ладканка. Вото, шо барвінок ся ріже в городі, – то є ладканка. А коломійки – о, їх ся співат шестеряко.

Дітину колисати, то як дітина спокійно спала, я си не спішила, то співала 'м повільніше. А як дітина пуста была, то я возьму скоро співаю, воно не спит, а я ше по колисці руков: «Тихо, бо тя заб'ю!» (*Сміється.* – В. Г.). То в старій хаті, то были такі гаки і колиска літала від кута до кута. То ся співало:

♩ = 184 Повільно

1. Ко-ли-ши-ся. ді-ти-ноч-ка. й від ку-ти до ку-ти.

2. ма-луй-ка. ді-ти-ноч-ка. не-ли-каї по-ку-ти.

1. Колишися, дітиночко, й від кута до кута,
А малыйка дітиночка – велика й покута.
2. Повішу й колисочку й близько коло плота,
Колишися, дітиночко, – в матери робота.

3. Повішу й колисочку на тоту смерічку:
Чи я у ній выколышу дівочку, як чічку?

4. А колыска яворова, подушка шовкова:
Чи я у ній выколышу хлопця, як сокола?

То то так скоро ся співало, як ся спішила, абы дітина вснула. А дітина спокійна, я ся не спішила, то співала (мелодія та сама, що і на с. 64, повільно):

1. То би люлю, дітиночко, соколику милий, –
Помер дідусь в добровольцях, кобы ты щасливий.
2. Колишися, дітиночко, й від кута до кута,
А малыйка дітиночка – велика й покута.
3. То би люлю, дітиночко, вже ти пора спати,
Тому що ня ручки болять тебе колисати.
4. Колисала баба діда на вербі, на вербі:
Не могла 'го вколисати, бо він дуже пердів.
5. Колисала баба діда з рана до обіда:
Не могла 'го вколисати – лягла з дідом спати.

Ті коломійки трохи сама склала, трохи пам'ятаю з дитинства. Пам'ятаю, як мала ходила по весіллях, стояла (бо колись на весілля брали дітей). А то спочатку – склала я сама. А трохи – то, шо чула від людей.

Коломійки співає ся – от, там, де «ой умру я, умру, умру», – то я просто мала жаль і так я собі складала. То і корову дою – співаю, і в компанії співаю, а на вісіллю співаю весільні, а потому – хтось має якесь горе – та й собі

співат. От, наприклад, коли в мене було горе, то я собі склала таку пісню:

Закувала мня зозуля у зеленім гаю,
Розступися, сира земля, най під тя лягаю.

Я могла її на вісіллю навіть заспівати. Співала весільні, співала, а далі – там – ше їкас така, що їкес мала горе, а там – ше їкас. Знає їдну, а я другу, – так співаємо. От наприклад – вона знала, а я собі склала. А потому їкось-то знов прийшла мені на голову, я її відспівала таку, що я склала. То я багато склала.

Як колись сусідку мою (але вона вже померла) – любив її хлопець. Да потому насилу якось взяв, бо мала брати, та якось його присилували, ну, вона вже, як вже ся вжіла, а ходила на грїби, і вийшла на той верьх, а я була мала, ну, така ше дівчинов, така десь років тринадціть, з чотїрнадціть, – а вона співат:

'Би під тобов, мій милейкий, воколоти гнили,
Що за мене через тебе люди говорили.

В лісі, так йшла верхом, в'на співала не потиху, а голосно. То хто має пам'ять, то навчицця. То вона співала для себе, але і я навчилася, наприклад. Ну а є така, що її співай хоч в вухо цілу ніч, то вона не навчицця.

Тут жіночка, ми разом ходили до школи, я так прийшла до неї, в'на каже: «Боже, я вже так ті коломийки позабувала, ану, хоть одну заспівай». І я співала й короткі, і довгі, – в'на каже: «Боже, та де, колись так не співали...» І [колись] такі знали коломийки, ну, як сказати... їкісь такі прості дуже. А тепер є всякі – і за сироту, і за вдову, і такі пісні... любовні.

Тут, може, є пару пісень таких, що їх знають всі. А є такі, що їх і не знають. А тепер молоді вже не знають ті коломийки...

1. Стільки співаночок знаю – і зошит не спишу,
Як буду умирати – дітям, внукам,
ще й правнукам лишу.
2. То я умру, діти мої, то я умру, умру,
Чи ви мені збудуете яворову труну.
3. Як я умру, діти мої, ви будете жити,
Чи прийдете подивитись, де я буду гнити?
4. Прийдіть всі до ня, діточки, зеленев доріжков,
То си станьте в уголочку свойов білов ніжков.
5. Коби вмерти, коби вмерти та й подивитися,
А з ким буде мій миленький ще раз женитися.
6. Не вмирай, миленька, не вмирай, не вмирай,
Свої жовті кучерики в землю не забирай.
7. Коню мій вороненький, грива ти білийка,
Я ся сиротов лишила така маленийка.
8. То би не сама сирота, є ще сиріт більше,
Сиріт в світі поважають, буде мені ліпше.
9. Боже милосердний, яка я сирота,
Чи зігріє коли сонце на мої ворота?
10. У моему городочку росте ілліточка*,
Що ми з того, що'м молода, коли'м сиріточка?
11. Коли мій вотиць помер, то була'м малийка,
Як умирав, то ми казав – рости здоровийка.

* Ілліточка – лілія.

12. То як мій вотиць умер, було ми байдуже,
Як померла мені мати – жаль ми було дуже.
13. Піду я до церковці – де мій вотиць дівся?
То би на моїм вітцьови гріб зазеленівся.
14. То би в моїм городочку травиця зів'яла,
Тягар на сердийку мала'м, як матір ховала.
15. Піду до церковці – всі люди як люди,
Хіба мої матіночки в церковці не буде.
16. Померла мати моя, лишила панчохи,
А Господи милосердний – була жила трохи.
17. Померла моя мати, лишила коралі,
А Господи милосердний – була жила далі.
18. Устань, мамцю моя, устань, устань подивися,
То як твої сиріточки порозходилися.
19. Устань, мамцю моя, устань, бо зацвіли сливи.
– Ой не встану, бо не можу, бо не маю сили.
20. Лежить моя мати в гробі, та й лежить, не встає.
Чому в'на ми, молодийкі[й], поради не дає.
21. Не сама сирота, є ще сиріт більше,
То коби я матір мала, жила я би ліпше.
22. То би помер мені вотиць, най си в гробі гниє,
Я дякую пану Богу, що ми газда жиє.
23. То я би си заспівала, болять ня грудочки,
Вже ми треба умирати, лишати діточки.

24. Я діточки годувала та й в горосі мила,
Та щоби їх головочка кучерява була.
25. Я діточки годувала, на них ся дивила,
В неділю в церкву ходила, Богойка просила.
26. Я ходила та й ще буду Богойка просити,
Щоби було на чужині легейко прожити.
27. Дітиночко дорога, дітиночко мила,
То як ти ся уженив – що буду робила?
28. То як я тепер сумую, дуже ся гадаю,
Що така добра дитина у чужому краю.
29. Чужино, чужино, як в тобі студено,
То не снігу, ні морозів – повні вічка сльозів.
30. Невісточко моя, будеш моя дитина,
То як будеш шанувати на чужині сина.
31. Аби колія* згоріла і її колеса,
Що в'на мою дитиночку далеко завезла.
32. Кувала зозуленька, сіла си на браму,
Щоб ви, діти, не забули, що ви мали маму.
33. Дякую я вам, діточки, що ви мя зустріли,
Може, піду доживати в домі пристарілих.
34. Діти годувала, діти мої, діти,
А діти ся загадали, де мене задіти.
35. А діти ся загадали, де мене задіти:
За комином темний угол – там буду сидіти.

* Колія – потяг.

36. Ой зацвіла ябліночка та й вродила ябцю,
Ніхто мене не спитався, що тя болить, мамцю.
37. Всі би'м сльози позбирала, знесла на вотоки*,
То муки би'м намолола на чотири роки.
38. Багачу, багачу, сім літ на тя плачу,
То як заплачу дев'ятих – не будеш багатий.
39. Богачу, богачику, дай за мене дочку,
Бігме Боже – заречуся пити горілочку.
40. Багач має штири сини – то най ся повісить,
Четверо діточок мало – душа ми ся тішить.
41. Я ще вогню не наклала – лиш ся тріски курять,
Давно ми діти вирости – ще ся люди журять.
42. Говорили всі вороги, гадали ся люди,
Що на моїх діточках віночка не буде.
43. Мої діти не ягнята, не займу їх пасти,
То я своїм дітям мати – не дам їм пропасти.
44. Боже милосердний, то ся змилуй, змилуй,
Над чужими діточками та й мої помилуй.
45. То би, Боже милосердний, ой Боже, Богойку,
Покарав'іс – та й помилуй мою головою.
46. На горі високі[й], там собака лає,
Мої діти оббрехала – то в'на свої має.
47. Летіли білі гуси попід полонину,
Оббрехала ня сусіда та й мою дитину.

* Вотоки – місце злиття потоків.

48. Мої діти обмовила близька сусідойка –
Та щоби в'на не ввиділа на своїх віночка.
49. Бодай на тя, сусідойко, чорна хмара впала,
Що ти мене, молодийку, не раз оббрехала.
50. Я ся з своїов сусідойков гнівати не буду,
Бо я в свої сусідочки за невістку буду.
51. Я ся з своїов сусідочков гнівати не годна,
В'на до мене за респетом – я до неї в жорна.
52. До сусіди за решетом, до сусіди – міха,
А в сусіди файний хлопець – то моя потіха.
53. Піду я по водицю у сусідську студню*,
Не так хочу води пити, як сусіда люблю.
54. То би чужа мати, чужа, та чужа не своя,
Своя збуджат та й ще вкриват – спи, дитинко моя.
55. Коло свої мами вигуляла ями,
А у свекри дуже рівно – гуляти не вільно.
56. Капустиця-розкішниця росте у три листи,
Веліла ми чужа мати горі водов плисти.
57. Горі водов не поплину, бо сили не маю,
То я з тобов, чужа мати, жити не гадаю.
58. Ой Боже мій милосердний, ой Боже мій, Боже,
То вже мені городове зілля не допоможе.
59. То би в моїм городочку росте трояночок,
Є охота до роботи та й до співаночок.

* Студня – криниця.

60. Коби'м така до роботи, як співати вмію,
Держав би ня мій миленький тільки про неділю.
61. Болить в мене головочка, то ня болить дуже,
Ходи, ходи та ми зв'яжем, невінчаний муже.
62. Така'м слабеничка, ніхто ми не вірить,
Повідаю я газдови – на ня ся заввірить.
63. Я гадочку думаю, як си в постіль ляжу,
Що'м си світок зав'язала – вже 'го не розв'яжу.
64. Шматтійка* попрала – хіба 'го викручу,
То я життя не прожила – лиш хіба ся мучу.
65. Я думала, що ся віддам, що й ми лекше буде,
А він мене – раз по вухах, а два попід груди.
66. А я думала, що ся віддам та й ся запоможу,
А я з тої запоможі ходити не можу.
67. О я хлопець молоденький – вженюся, вженюся,
Та й на тебе, стара бідо, та й не подивлюся.
68. Чорна я си, чорна, сама добре знаю,
То я ся свойов чорнотов нигде не встидаю.
69. Добре мені, добре, вже ліпше не може,
А хто мені позавидить – дай йому так, Боже.
70. Я тобі, мамцю моя, нигде не віддячу,
Що'з ня дала за такого, що цілий вік плачу.
71. Дякую ти, мамцю моя, що'з ня годувала,
За одно ти ни дякую, що'з ня віддавала.

* Шматтійка – одяг.

72. Була'з ня, мамцю моя, в купели залляла,
То б я була, молодийка, нись не бідувала.
73. Була'з ня, мамцю моя, в купели втопила,
То була б си у Богойка цариство купила.
74. Де ті куми були, що мене христили,
Як ня несли попри воду, то ня не втопили.
75. Нещаслива пеленочка, нещасливий купіль,
Чому'з ня, мамцю, не втопила, де найбільша крутіть*.
76. Милий-чорнобривий в ріці коня поїт,
Зачісує кучерики, до мене ся строїт.
77. Білявий паробочку, білявий, білявий,
То кілька ти доганочки, що'с не кучерявий.
78. Молодий паробочку, не баламуть мене,
Бо ти піде баламутом увесь вік за мене.
79. То летіла пава, пава та й в болото впала,
Проси Бога, одинаку, що'ім ти ся впала.
80. Певно, піду у садочок, може, впала грушка,
А чи й вийде на розмову моя щебетушка.
81. То би в мене, молоді, горох у коморі,
Кюли схочу, тоді буду з милим на розмові.
82. Мамко моя, мамко, серце ми ся замкло:
Чи ключиком, чи колодков – за любков солодков.
83. Не мило ми нич на світі, не мило, не мило,
Відколи ся моє серце любити навчило.

* Крутіть – вир.

84. Любила, любила – правда, що файного,
Більш любити не буду, поки життя мого.
85. Милийкий, милийкий, папірцю білийкий,
Сім раз'ім тя чарувала – ти все здоровийкий.
86. Сім раз'ім тя чарувала, а восьмий не буду, –
Гріхи мої неспасені – то вас ся не збуду.
87. То би я ся сповідала в церкві та й в костьолі,
Хіба одно не повіла – що'м спала в столі.
88. Мене сповідали попи молодії,
Покути ми не давали, бо сами такії.
89. Чи виділи'сте, людкове, жидівського Бога, –
Він в червоних панталюнах на високих ногах.
90. Ішов піп через пліт та й впав у криницю,
Та й утратив парафію через молодицю.
91. Молодиця круглолиця з грубими ногами
Намісила-наварила борщу з пирогами.
92. Тота молодиця на мене бичиться,
Рада би ня зчарувати – Богойка боїться.
93. Ходила попри воду милийкого мати,
То збирала корінійко мене зчарувати.
94. Зчарувала руки й ноги, ще й хотіла очі,
Не зчаруй ти мене, мати, бо ня твій син хоче.
95. Росте явір, росте – в долину галузя,
То'м си вічок зав'язала – не треба мотуззя.

96. Колисала мене мати в дубові[й] коробці,
А тепер ня залишила, най колишуть хлопці.
97. Мене заболіла в чолі головочка, –
Того мені наробила файна білявочка.
98. Болить мене головочка, я не повідаю,
То вона ня заболіла з великого жалю.
99. То би жалі мої, жалі, тяжкі-нелегонькі,
Та бодай вас біда взяла з мої головоїки.
100. Головочко моя, то'з ня заболіла,
Радочки би'м ти не дала, бо'з того хотіла.
101. Болить мене головочка, то ня поболює,
А хто мене не годував, той ня не жалує.
102. То ся журю, молодийка, то ся журю, журю,
Прийде жура до серденька – вічийка зажурю.
103. Туго моя, туго, не будь же ми довго,
А будь же ми коротийка, бо'м ще молодийка.
104. Я ся віддавала в молодому віку,
Що'м не вміла постелити свому чоловіку.
105. Я на горі жито жала, в долину носила,
Було мене не любити, я тя не просила.
106. Коло мої хати виросла смерека,
Близько хлопця не хотіла'м, найшла'м си здалека.
107. То за мене люди брешуть, як в лісі ворони,
А я собі хлопця найшла з чужої сторони.

108. Співай, пташку, у вершку, най ся верхи курять,
Най ся мої вороженьки своїов бідов журять.
109. Вороги ся мнов гадають, спати не лягають,
А я собі нич не мислю – ляжу та й ся висплю.
110. Вороги, вороги, вступіться з дороги,
То ви мене оббрехали від ніг до голови.
111. Брешіть, вороженьки, може, перестаньте,
Аби свої зубенята на підкови дайте.
112. А нащо ми пса держати, псу їсти давати, –
Є у мене вороженьки, то будут брехати.
113. Брехали вороженьки, брехали, брехали,
Чи ще такой дальше брешуть, чи вже перестали.
114. Мене оббрехали вороги з-за мосту,
То мені ся нич не стає – я від того расту.
115. То би я си, молодийка, по бодаччу скачу,
Так бігають за мнов хлопці, що мало не плачу.
116. Кажуть люди, що я курва, – курвити не вмію:
Я такой матіночки, що ся дуже смію.
117. То як була'м не курвила, не була би'м курва,
Не стояв би кінь вороний коло мого вугла.
118. То не один си постояв та й пішов додому,
То ся намерз, як коли пес, не сказав нікому.
119. Ой не ходи попід вікна, бодай'їс ся знудив,
То не треси кожуцинов, бо'з ня перепудив.

120. Ой не ходи попід вікна та й не стукай в замки,
Бо я дуже добре знаю, що йдеш від коханки.
121. А у мого миленького кучер над очима,
Який він був файний хлопець – я 'го зволочила.
122. Ти, Василю, сиди в билю, я буду в горосі,
То би я тебе впізнаю по смаркатім носі.
123. Василь мені ся сподобав, а я Васильови,
Василь мені – по яблучку та й по калачови.
124. А я собі полюбила Василя з долини,
Василь казав, що ми купить кожуца з козини.
125. Я тя люблю, паробочку, я тя люблю, люблю,
Мало свою за тобою душу не загублю.
126. А молодий паробочку, душу в тя не вложу,
Куди хожу, все думаю, забути не можу.
127. Літа мої молодийки, та й не молодіться,
Впали'сте ся біді в ручки – та й прикоротіться.
128. А ти такий не дійдалий, а я така красна,
А де ж мої очі були, що я за тебе йшла.
129. Подивлюся в воду та й на свою вроду, –
Вродойко моя вродлива – доле нещаслива.
130. Чи я така нещаслива, чи долі не маю,
Чому я ся, молодийка, так поневіряю?
131. Доле моя, доле, плила через море,
То не могла утонути, мене обминути?

132. Доле моя, доле, де ж ти ся заділа:
Чи тя водиця забрала, чи тя рибка з'їла?
133. Лиху долю не продати а не проміняти,
Я ся мушу з лихов долев весь вік коротати.
134. А під мостом риба з хвостом, лиш би її ймити,
То би було миленькому на вечір зварити.
135. 'Би під тобов, мій миленький, воколоти гнили,
Що за мене через тебе люди говорили.
136. 'Би тя, милий, укололи три кольки колючі,
Що'м за тебе не сходила чобітки блискучі.
137. Чоботята мої, відпали вам золі,
То би ви ся находили до любки файної.
138. Любок налюбився та й націлувався,
Як той голуб сивиненький у гай налітався.
139. А під мостом риби з хвостом, три золоті пера,
Не йди, милий, до іншої, бо я ще не вмерла.
140. А я собі здогадаю за торічний рочок,
Який мене торік любив файний парубочок.
141. То би я си здогадаю та й перегадаю,
Яку'м мала білявину, а тепер не маю.
142. Ой мала я миленького, ой мала я, мала,
Поставила'м на ворота – та й ворона вкрала.
143. Я такого ґазду маю, якого ми Бог дав,
Що кури не доїли, когут не додовбав.

144. То вмираю, молодийка, вмираю, вмираю,
На постели крижом лежу, на хлопців моргаю.
145. То коби я, Боже, вмерла, була би жалоба,
Долів тими берегами не текла би вода.
146. Магуро, Магуро, то'їс не єднака,
З-під одної тече вода, з-під другої млака*.
147. То у мене тонкі губки, тоненькі, тоненькі:
Мати медом намастила, ще й були маленькі.
148. Мати медом намастила ще й забула стерти,
Щоби були солоденькі до самої смерті.
149. Їде милий у дорогу та й нич ми не каже,
То я си другого найду, що в поїзд не сяде.
150. Їхав милий у дорогу, вела'м 'го до моста,
А далі'м си подумала, що є хлопців доста.
151. Їхав милий геть від мене та й не попрощався,
Руки би 'му покривило, 'би не завпасався.
152. Ой спав'їз ми на ручині, я спала на твої[й], –
Як ти серце дозволяє піти до другої?
153. Болить мене головочка, болить ня, болить ня,
Одного милого маю, та й другий кортит ня.
154. Скажи мені, мій милийкий, чи ня будеш бити,
Як я буду попри тебе другого любити?
155. Звідти гора, звідти друга, меже ними Дунай,
Як ти, милий, іншу маєш, то за ня не думай.

* Млака, або ж «трясучка» – трясовина, заболочене місце.

156. То я такі чари маю, що ми дала мати,
На котро ся подивлюся, буде балувати.
157. З високої полонини летіли горобці,
Любить милий чужі жони, а я чужі хлопці.
158. Ой у моєму городі білі ружі висять,
Як ти ня, милий, покинеш, є у мене дисять.
159. Я любила парібочки, я любила всякі,
Вперед білі, потім чорні, а тепер ніякі.
160. Як'їм була молода, любив ня Микита,
То такий ня тягар лишив, як сто кільо жита.
161. Дала би'м ти, мій милийкий, кровці із сердийка,
Щоби тобі попри мене друга немилийка.
162. Журила'м ся, надула'м ся милого любити,
А тепер ся журю-нуджу, як 'го залишити.
163. Цілував ня мій милийкий – губки прилипали,
Тепер мені його губки від серця відпали.
164. То на горі млачка, млачка, там ся купле качка,
То не слухай, мій милийкий, – співанка брехачка.
165. Кілька співаночок знаю – то всі про милийку,
Чому нема співаночок про матір ріднийку.
166. Співаночки маю, де я вас подію,
То святої неділийки по горах розсію.
167. Говорила сусідойка, що я неробойка,
Бо я не хотіла піти за її синойка.

168. Сусідойко моя, то'з на ня нарила,
Чи много'м ти того року у хижейці була?
169. Я вже біду перебула, коби'м ще бідочку:
То дай Боже пережити свою сусідочку.
170. То би дує вітер, дує, розносить солому,
А хто ж мене, молоденьку, приведе додому?
171. То я маю штири воли, п'ятого си куплю,
То би я ся леда* біді з дороги не вступлю.
172. То би на мої[й] вборойці два коні червоні,
Такі маю два хлопчики, як очі в голові.
173. Мене мати породила, намастила медом,
То мене би хлопці найшли під студеним ледом.
174. Вчора їла солонинку, а нись буду сало,
Що'м хотіла, то'м зробила – на моїм ся стало.
175. Сумно мені, сумно як ввечер, так рано,
Що на мої[й] головоїці веселости мало.
176. Весела'м ся уродила та й веселов згину,
То я свою натурацію нигде не покину.
177. Я весела на півсела, в хаті та й надворі,
Чий типир ся вивішають вороженьки мої.
178. То не буду сумувати, най сумує дїтко,
Таке коханійко моє, що такого рідко.
179. Я не буду ся гадати, гадка не поможе,
Буду Богойка просити – поможи ми, Боже.

* Леда – якій-небудь.

180. Тішилися сусідойки, що я в біду впала,
А я біду через воду прутом перегнала.
181. Не тіштеся, сусідойки, мої[й] тяжкі[й] біді,
Моя біда при вечери – ваша при обіді.
182. Моя біда при вечери спатойки вкляде ся,
А їх біда при обіді цілий день веде ся.
183. Я си, молодийка, по деберци* хожу,
Стрітила'м ся з вороженьком – обійти не можу.
184. То ся каю, молодийка, то ся каю, каю,
Що'м не пасла коровиці з тобов, Николаю.
185. Били мене, били, били не задурно,
Головочку поскіпали через тебе, курво.
186. То'з ня зрадив, молодийку,
то'з ня зрадив, зрадив, –
Та щоби'з на подвірю шибеницю зладив.
187. Моя свекриця, як та вогняниця:
Як до мене слово рече – як вогником пече.
188. Коби я, Боже, знала, де є моя свекра,
Взяла би'м її за рученьку, завела до пекла.
189. А з-під дуба мука груба, з-під трапети** дрібна,
То би, каже, дивна біда, що я непотрібна.
190. То най буду непотрібна, що кому до того, –
Сама сорочку виперу з свого милійкого.

* По деберци – по потічку.

** З-під трапети – з-під осики.

191. Вженив'ім ся, вженив, маю жону гладку, –
Вуши мої чубатийкі поза кожену латку.
192. Посію круту руту в коморі на мості,
Рости, рости, крута руто, прийду до тя в гості.
193. То як крута рута зійде, не дам молотити:
Своім хлопцям на коровай – будуть ся женити.
194. Тече вода, тече та й на камінь жене,
Хто ся за мнов, молодийков, на старість ужене?
195. Тече вода, тече та й ся перевертат,
Тота дівка нещаслива, що ся домів вертат.
196. Де ся не затопить, там ся не закурить,
Поки дівка не віддана – нічим ся не журить.
197. Коли мала воли пасти, мати не давала,
Коли'м мала погуляти – світ ми зав'язала.
198. Маєте ми світ в'язати – та в'яжіть коротко,
Бо я вижу, що ми буде гірко – не солодко.
199. Гуляй, доню, не бороню, догуляєш ти ся,
Прийде така годиночка, що зажуриш ти ся.
200. Прийде така годиночка, прийде така днина,
Що заплаче вотиць й мати, та й уся родина.
201. Ти казала, мамцьо моя, що ня ся не збудеш, –
Прийде така годиночка, що плакати будеш.
202. Гребу сіно, гребу сіно та й мечу на пластя*,
Яка правда в сусідойков – кілька би їм щастя.

* Мечу на пластя – скидаю на купку, на пласт.

203. Сусідойко моя, на ня не відказуй:
Маєш сина молодого – до лави прив'язуй.
204. З доли ся похмарило, а з гори погода,
То'м ся ззаду постаріла, з переду'м молода.
205. Ніхто долю не вибере, ні вотиць, ні мати,
Яку мені, Богойку, дав, таку буду мати.
206. Вибирала мати долю на широкім полю,
Вибрала ми, молодийкі[й], найгіршу неволю.
207. На горі високі[й] запіяли півні,
А говорить багатий син, що жебраки бідні.
208. Не хвалися, богачику, що'с дуже багатий,
То би я до тя не піду їсти діставати.
209. Я до тя не піду, не буду ходити,
Я ся при своїм жебрацтві буду обходити.
210. Не хвалися, богачику, що'с розбагатівся:
Якби'с в мене не позичив, то би'с не наївся.
211. Богацька невіста дуже гонорова:
Як у неї, так у мене є одна корова.
212. Били попа так, як хлопа, били палицями:
Та не ходи, попе-хлопе, за молодицями.
213. То на тобі файний ремінь, а на мні крайчина,
А ти тоже файний хлопець, я файна дівчина.
214. Не йду до ворожки, най ми не ворожить,
Ворожка ми на голову вінок не наложить.

215. Плила долів водов яворова дошка,
То ти не мій, я не твоя, казала ворожка.
216. В лісі на полянці стоїть вода в ямці,
То ня мати не пускає 'д солодкі[й] білявці.
217. То я свого миленького спізнаю здалека:
Сам високий та тонойкий, як в лісі смерека.
218. Породила мене мати в коморі на мості*,
То ми дала чорні очі кліпати на хлопці.
219. Хлопці мої, хлопці, я ваша Маруся,
Вас чотири, а я одна – я вас не боюся.
220. На солодкій ябліночці солодкий цвіточок,
Ми ся з милим так любили, як двоє діточок.
221. На солодкій ябліночці солодке качання,
Яка була тверда любов – таке й розлучання.
222. Лишає ня мій милийкий, лишає, лишає, –
То най'му ся в головочці розум помішає.
223. А калина білим цвіте, червонеє родить,
То велике любування на біду приводить.
224. Я піду в полонину на чорні ягідки,
Питав ня ся полонинський – а ти, дівча, звідки?
225. То я піду в полонину, я в ній не загину,
Полонина зеленийка як літо, так зиму.

* На мості – на підлозі з негибльованої дошки, яку клали для утеплення.

226. Піду я в полонину, в полонині файно,
В полонині пасе вівці Василь та й Михайло.
227. Я піду в полонину та й в полониночку,
Газда буде вівці пасти, я шити сорочку.
228. На горі високі[й] зозуля скригоче,
Мати лишки помиває, мені ся не хоче.
229. Пусти мене, мати моя, на гриби білийки,
Поможуть ми назбирати хлопці молодийки.
230. Я піду у лісочок назбираю грибів
Та й принесу миленькому, щоб ніхто не ввидів.
231. Била ня мати моя, зломил кудилю,
Не йди, дівко, на вечірки, бо я ти не вилю.
232. А на гірці пас'їм вівці, під гірков не був'їм,
Чужі[й] жоні ціпиць купив, а свої[й] забув'їм.
233. Зозулино сива, позич мені крилець,
Я поїду на Вкраїну, там мій чорнобривець.
234. Україна ще не вмерла, Україна жиє,
Україна козакови шаравари шиє.
235. Ішов милий дорогою – не могла'м впізнати,
Завив голов у плахтину, бо 'му вмерла мати.
236. Коло млина яворина, коло млина сосна,
То вже ніхто не узнає, кому я виросла.
237. Коло млина яворина, коло млина явір,
Тепер ніхто не узнає, котрий мій кавалір.

238. Вийду я, молодийка, на задні дверийка,
Подивлюся милийкому просто в окейнийка.
239. Яка вода була, в такій ня скупала,
Яка біда за мнов прийшла, за таку'з ня дала.
240. Віддала'м ся, молодийка, – як буде, так буде, –
А з ким же я, мамцьо моя, вийду поміж люди?
241. Який голос маю, на такий співаю,
А хто ліпше заспіває – я не відбираю.
242. Співала співаночки, бо я дяку мала,
Якби'сте ня попросили, то ще би'м співала.
243. То би на наших вечірках Бог перебуває,
Чи велике, чи малийке, – всьо кохання має.
244. То би наші вечірочки великої річи,
То ня кортить з тих вечірків на другі побічи.
245. Утирайте, дівки, лави, лави яворові,
Бо ту прийдуть та й си сядуть хлопці гонорові.
246. Куделийко моя, смердиш дубиною,
То змарніло біле личко під куделийкою.
247. Ой сядь, милий, коло мене та й з правого боку,
Най ворогів колька коле хоч півтора року.
248. Ой сядь, милий, коло мене та й не відсувайся, –
Хоч ти старший, я молодша – того не встидайся.
249. Шумить в мені, як у млині, в мої[й] головоїці,
Ідуть літа з того світа, як лист по водочці.

250. Дала ж би я, дала сиві воли в ярмі,
Щоби ми ся привернули мої літа давні.
251. Літа мої, літа, літа молодости,
Та чому ж ви проходили в смутку, не в радості?
252. А ти, біла, ходи сюда, а ти, чорна, стій там,
До білої мене беріть, до чорної йду сам.
253. Баба умирала, попа ся питала,
Чи буду на тамтім світі під хлопа лягала?
254. Як бідний батярує, богач ся дивує,
То най богач батярину ззаду поцілує.
255. Відколи'з ня поцілував, файний паробочку,
Відтоді си, молодийка, сушу головочку.
256. Чія то дівчинонька, що я з нев танцюю, –
То най буде чія хоче – я їй поцілую.
257. Чія то дівчинонька, чи не мого вуйка, –
Навішала кораликів, сама, як зозулька.
258. Ой Настунько, Настунько, Настунько-зозулько,
То ти би ся не віддала, якби не мій вуйко.
259. Зварила мати дітям та й по перогови, –
Їжте, діти, не повіджте мому ворогови.
260. А скоро ворог до хати, а діти повіли:
А тату наш ріднесенський, ми пероги їли.
261. Зозуля ня закувала у зеленім гаю,
Розступися, сира земля, най під тя лягаю.

262. Дав ми Богойко два зяті, дві невістки маю,
Як си їсти не зготовлю – голодна лягаю.
263. Роблю роботицю, щоби'м поробила, –
Чому моя роботиця нікому не мила?
264. Коза ми ся укотила, сука ми ся гонить,
То би, Боже милосердний, хто ж на то наробить?
265. Таїла, таїла, а тепер не таю,
Лади, милий, колисочку, – я пеленки маю.
266. Поїду, поїду мальованим* возом, –
Будеш, дівча, нарікати на свій дурний розум.
267. Поїду, поїду, не буде ня видко, –
То си за мнов побануєш, солодойка рибко.
268. Дай мене, мамцьо моя, та й за Іваночка, –
То ми не даш більше віна, лиш одну сорочку.
269. Дай мене, мамцьо моя, за того Івана,
Бо в Івана жита яма – буду сита-п'яна.
270. Піду з того села, сліди си заберу, –
То най верба груші родить – я вже ся не верну.
271. То най верба груші родить, а калина дулі**, –
Такі маю дві любойки, як сиві зозулі.
272. То я коні попутаю на мотуз тонойкий,
А сам піду до дівчини на мід солодийкий.

* Мальованим – пофарбованим.

** Дулі – сорт груш.

273. Коні мої, коні, оба'зте червоні,
До любойки не підете – болото в прогоні*.
274. Коню мій воронийкий, а коню-каштанцю,
То я любив та й залишив молодийку Анцю.
275. Коню мій воронийкий, то ня вези, вези
До тої дівчиноньки, де білі берези.
276. Любив дівчиноньку, вона любила мене,
Старі люде не схотіли дати їй за мене.
277. Була'з ня, мамцьо моя, за злодія дала:
Злодій буде в криміналі** – я буду гуляла.
278. Кримінал, кримінал, – бодай завалився,
Через тебе, кримінале, хлопець не вживився.
279. Кримінал, кримінал, кримінальська брама, –
То не одна дівчинонька пішла заплакана.
280. Я думала, діти мої, що ви в мене нич, нич,
А ви взяли з стайні воли, з-перед стайні бич, бич.
281. Я думала, діти мої, що ви в мене дармо,
А ви взяли з стайні воли, з-перед стайні ярмо.
282. На камени ноги мию, на камени стою,
Мене, дурню, хлопці люблять, тебе ся не бою.
283. Милийкий, милийкий, який ти дуренький,
Ти не знаєш, який чужий мужик солодийкий.

* В прогоні – у проїзді між хатами.

** В криміналі – у тюрмі.

284. Лазила'м горі стовпом*, вдарилась в коліно, –
То вже більше не полізу, хоч би ня кортіло.
285. Світив місяць ясний та й зайшов за тини,
Я, бідна, гірко плачу, – зрадив мене милий.
286. То'з ня зрадив, паробочку, таку молодийку,
Що'м не вміла жито жати, траву зеленийку.
287. То'з ня бив, то'з ня бив, здоров'я'з ми втратив,
То'з ня вдарив попід груди, шлячок би тя трафив.
288. Вічка мої, вічка, би'зте викапали,
Чому ж ви ся не дивили, кого ви кохали?
289. Вічка мої, вічка, вічка мої карі,
Не хочете ночувати без милого самі.
290. За що ти ня, мужу, б'єш, на що ти ня мучиш, –
Як ня мати не навчила – ти ня научиш.
291. Сама я си, сама, як билина в полю, –
Нема кому розмовити головочку мою.
292. На мене, молодийку, вороги насіли:
'Би ня могли посолити – сиров би ня з'їли.
293. Співай, пташку, у вершку, то співай, сивийкий,
А заспівай на той голос, що співав милийкий.
294. Дубе зеленийкий, ой дубе, дубочку,
Не раз мене поганьбили за тебе, любочку.

* Стовпом – вуглом зрубної хати. Хлопці й дівчата вилазили по «стовпу» на «під» (на горище) спати, коли приходили з вулиці додому пізно вночі.

295. Не раз мене поганьбили та й хотіли бити,
Щоби з тобов не стояти та й не говорити.
296. Дує вітер, дує, розносить солому,
А хто ж мене, молодойку, спровадить додому.
297. Щоби такі вітри дули, 'би не могли стати,
То в'ни би то не роздули, що Бог має дати.
298. Аби такі вітри дули, 'би тини ломили,
В'ни би моє сумне серце не розвеселили.
299. Не гадай ся, мій милийкий, не гадай, не думай,
Я перейшла річку Тису – ще й перейду Дунай.
300. Ой Дунаю, Дунаю, тиха вода в тобі,
Що'з ми милийкий наробив – лиш подумай собі.
301. Здогадайся, мій милийкий, як було навесні,
Яка була тверда любов, як цвіли черешні.
302. Чому, ружа червонийка, що не розцвітаєш,
Чи не жаль ти, мій милийкий, що вже ня лишаєш?
303. Ой я собі заспіваю, як піду горою,
Будеш, милий, жалувати цілий вік за мною.
304. Будеш, милий, жалувати, мене споминати,
Бо такої, як я була, тобі вже не мати.
305. То я тя так щиро люблю, що аж умираю,
Жити з тобов я не буду – тепер добре знаю.
306. Пливе суха смеречина геть далі водою,
Повернися, мій милийкий, гину за тобою.

307. Ой зелене жито жала, зелене, зелене,
То тя буде Бог карати, милийкий, за мене.
308. Повернися, мій милийкий, най стілько не плачу,
Най я своє здоровічко так марно не трачу.
309. Повернися, мій милийкий, принеси ми ліки,
То як ти ся не повернеш, пропаду навіки.
310. Помарніло біле личко, не треба ми їсти,
Бо не маю від милого ніякої вісти.
311. Ой піду я скочу в воду, де ріка шумує,
Щоби усі люди знали, що любов вартує.
312. Закувала зозулина високо на буці,
Кілько веселости маю – перстениць на руці.
313. Помарніла'м, молодийка, з'їла мене жура,
Ніхто в світі так не любив, як я, дурна, Юра.
314. Полонина покошена, лежить трава в'яне,
Болить мене серце дуже за тобов, Іване.
315. Ні на кого не жалую, лиш на свою мамку, –
Не дала ми ся віддати за тебе, Іванку.
316. Ой на полю дві доріжки до купи зійшлися,
Пожалуєш, мій милийкий, що ми розійшлися.
317. Ой Іване, Іваночку, я би довше жила,
Коби'м була, молодийка, тебе не любила.
318. Нема мого милийкого, нема Іваночка,
Лишилась на пам'ятку вишита сорочка.

319. Не виділа'м Іваночка, а Юрка і кілько,
Мамко моя солодийка, як ми було гірко.
320. Не жаль мені за городом, за діравим плотом,
А жаль мені за милийким та й за його ротом.
321. Ой коли ся здогадала, кого я любила,
То лиш ми ся долів лицьом сльоза покотила.
322. Того літа зозулийка довго не кувала,
Тільки до ня милий ходив, що би'м банувала.
323. Кілько'м його я любила, як з оріха зерно,
Бо я знала, молодийка, що то всьо даремно.
324. Любила'м тя, мій милийкий, два роки задурно,
Як ми було веселейко, так ми тепер сумно.
325. Росте явір зеленейкий, лист широкий має,
Любов гірша за хвороби, хто про неї знає.
326. Любов гірша за хвороби, не допоможуть ліки,
Через любов на сердийку тягота навіки.
327. Ой недовго сонце гріло та й зайшло на затінь,
Скоро за ня милий забув, бо послухав матір.
328. Тече вода, тече бистра, як ледок холодна,
Скоро забув за ня милий, – за нього'м не годна.
329. Бідна моя головочка, що мені робити
Я так хлопця полюбила, – як без нього жити?
330. То на гору із долини кобицю* качаю,
Через любов, мамцьо моя, здоров'я не маю.

* Кобиця – ковбан, на якому рубають дрова.

331. Хоч ти мене, милий, лишив, прийди у садочок,
То най я тя поцілую послідний разочок.
332. Ой пряду я куделицю, пес на дворі виє,
Ќотрий мене щиро любив – в сирі[й] землі гние.
333. Любила милийкого, ще й тепер 'го люблю,
Не хотів ся уженити – роки марно гублю.
334. Ой якби я матір мала, рідну, дорогийку,
То би'м щонеділі мала сорочку білийку.
335. Ой чого так сумно куєш, зозулино сива,
Нема другої такої, як я, нещаслива.
336. Ой місяцю, місяченьку, хоч трохи заблисни,
Мамцьо моя ріднесенька, хоч в сні ми ся присни.
337. Ідуть дівки в полонину та й я йду, та й я йду,
Або яфин* назбираю, або грибів найду.
338. Ой ходила'м, молодийка, у літі по полі,
Сама'м шила-вишивала сорочку Миколі.
339. Ой Миколо, Миколаю, Миколо, Микольцю,
Постав хату край дороги віконцями 'д сонцю.
340. Коломийку заспіваю, як ми веселейко,
Ќоломийку заспіваю, як болить сердийко.
341. Люблю свої співаночки, люблю їх співати,
То одну си заспіваю, як буду вмирати.
342. А я тобі, Миколаю, ще раз заспіваю,
Лиш не тепер, а й у четвер, як ся здогадаю.

* Яфин – чорниць.

343. То я собі заспіваю, голосом поведу, –
Так до мене хлопці липнуть, як мухи до меду.
344. То як я си заспіваю – чудуються люди,
Бо котра так заспіває, як мене не буде?
345. Защербетав соловейко у мене на груші,
Кожний собі так співає, як йому на душі.
346. Ой я собі заспіваю, я співати вмію,
Тоді буду сумувати, як ся постарію.
347. Коби'м в літі не копала, а в зимі не прала,
Вчули би'сте, люди добрі, як я би співала.
348. Голосочок ми змінився, не маю голосу,
Зозуля ня закувала у садочку босу.
349. Коби мене, молодийку, груди не боліли,
Від мого би голосочку гори задзвеніли.
350. Співаночки мої, що з вами робити, –
То треба вас на городі в рядки розсадити.
351. Співаю співаночки і в зимі, і в літі, –
Тільки маю веселости на білому світі.
352. То співаю співаночки, доки ми ся хоче,
Тепер головочку мою ніхто не клопоче.
353. А я собі заспіваю, в пищавку подую,
Співаночок доста знаю, голос не шкодую.
354. А я собі заспіваю, голосом поведу,
Щоби люди не казали, що я сумна ходжу.

355. Прийшли до ня два сватачі вечером у гості,
Я не знала, що робити, – залізла'м під постіль.
356. Аби'м ся рік не чесала, а два не вмивала,
І так би ня моя мати за тебе не дала.
357. Прилетіла зозуленька, тричі закувала,
На світі'м ся не нажила, хіба'м бідувала.
358. Хоч гаразду не зазнала та й не буду знати,
Літа свої молодийкі буду памятати.
359. Казали ми їсти нести, я їсти носила,
Гірку долю проклинала та й смерти просила.
360. Ой гіркий хрін, дуже гіркий, гірко його їсти,
Та ще гірше із нелюбом за один стіл сісти.
361. Ой знала я дуже доста співанок співати,
Присіла ня хоробиця – стала'м забувати.
362. Хто вас буде годувати, розуму учити,
То я така нездорова – вже би ми не жити.
363. Ой кумочку-голубочку, приятелю близький,
Прийди до ня, кумцю, часто, – перелазик низький.
364. Ой рівенька доріжйика від кума до кума,
Я з кумою, як з сестрою, бо кума розумна.
365. Заспіваймо, кумцю, зараз у нас на гостині,
Бо завтра вже не будемо, бо ся розійдемо.
366. Закувала зозуленька рано у неділю,
Тепер я си погуляю в внуки на весіллю.

367. То я би си заспівала – співати не вмію,
То як я ся напакую – тоді пащекою.
368. То би, Дунаю, Дунаю, тиха вода в гаю,
Порадьте ня, діти мої, що робити маю.
369. Боже мій милосердний, що маю робити,
То ся мушу з високого мосту утопити.
370. А дурила парібочки, дурила, дурила:
Подарунки від 'дних брала, а других любила.
371. Я на тебе, мій милийкий, всю надію мала,
А ти пішов до другої – надія пропала.
372. Я си заспіваю в куми на гостині –
І дай, Боже, здоровічко малійкі[й] дитині.
373. То як була'м, Боже, вмерла, як була'м малою,
Не боліло б мене серце, милий, за тобою.
374. Ой зів'яло в городочку зіллійко зелене,
То тя буде Бог карати, милийкий, за мене.
375. Як співаю співаночок, тоді веселюся,
Тягар на сердийку маю та й не признаюся.
376. «Отче наш» не говорю, «Вірую» не вмію, –
То як на ня хлопець кліпне – я всьо розумію.
377. Натерпіла'м ся чияди та й свому ґаздови, –
То той дурак, що завидит мому ґараздови.
378. Місяцю-перекрою*, світиш надо мною,
То, любойко солодойка, жалуєш за мною.

* Місяць-перекрій – місяць у другій чверті.

379. Не жалуй, не жалуй, вже по жалуванню,
То вже наші[й] любости та й по цілуванню.
380. Ти, місяцю-перекрою, ти, місяцю-князю,
Повідж мені щиру правду, з ким си світ зав'яжу.
381. Маю си світ зав'язати з яков бідойкою, –
Зав'яжіт ми хустков вочи, най пливу з водою.
382. Ой коню воронийкий, ой коню ж мій, коню,
Як тя мила не поїла – та я тя напою.
383. Ой розвийся, розпустися, зеленийкий верше,
Поки буду – не забуду за кохання перше.
384. Ой товариш, товариш, товариш любийкий,
Перекажи до дівчини, що я здоровийкий.
385. То не кажи, товаришу, я сам перекажу,
'Би ся дівка не віддала без мого розказу.
386. Ой сяду я на коника та й ся поколишу,
Та й до тебе, дівчинойко, дрібний лист напишу.
387. Ой я її зуби виб'ю, що коваль не вкує, –
Буде дівка пам'ятати, що батяр вартує.
388. Батяр я си батяр, то я батярую
Та чотири неділийки вдома не ночую.
389. Ой коню воронийкий, ой коню мій шпачку,
То я любив та й полишив дівку-одиначку.
390. На високі[й] полонині полотно білила,
Заплати ми, паробочку, що'їм тя любила.

391. На високі[й] полонині файно сонце гріє,
Так ня газда поцілував, – хлопець так не вміє.
392. Болять мене дуже ручки ще й ня болять плечі,
Болить мене головочка, як настає вечір.
393. То ся котит з гори возок, дуже теренкоче,
Дідо бабу підщипує – в'на його не хоче.
394. То я вийду в чисте поле пшениченьку жати,
Ой чи прийде мій миленький мені помагати.
395. То я вийшла жито жати – колос похилився,
Ішов милий дорогою – на ня задивився.
396. Уродила баба шваба, москаля купила,
Наших хлопців, українців, мати чорнобрива.
397. Дуже б'ються чорні круки, то їм сили стає, –
Наших хлопців, українців, москаль убиває.
398. Москалю, москалю, пропав би'с навіки, –
Забрав хлопців, як соколів, поробив каліки.

СОРОМІЦЬКІ («ПАСКУДНІ») КОЛОМІЙКИ

Ті сороміцькі – це «паскудні», «погані» пісні. То їх і на вісіллю співали, і всяко, але навіть ся люди сміяли, каже – диви, якби було толкове, то би туй не співало таке. Бо як си вип'є, то він вже мастит... бабі не співали таке. Як ся напив, пішов танцювати, та й співав. То їх і на весіллю, і так співали, хоть тверезій був... На празнику то не співали, бо то встидно, а так то в любий час співали, де хто хотів. Обшем, де ся гóстили, там співали. Але як ше був такий толковий, та співав, як його рівня, а дітей малих не было. А як были діти, то там жонá била по писку.

1. Як'ім була молода – дозирала'м саду,
Я з переду дозирала – хлопці вкрали ззаду.
2. Як'ім була молода, любив мене шандер,
Як ми спідничину підняв – дивився в календар.
3. Як'ім була молода, любив мене фірман,
За личийко ня цілував, а за (біду) тримав.
4. Прийди, мій миленький, буду сама вдома,
То ся буде розсувати під нами солома.
5. Цілував'ісь, обнімав'ісь – дати ся хотіло,
Поцілуй ня у задницю, бо то одно тіло.
6. То давала'м на драбині, давала на плоті,
А ще мушу дати хлопцім на колючім дроті.

7. Подивися, мамо моя, які в мене цици, –
То мені ся хлопа хоче – тобі то в задниці.
8. Попід камінь, попід камінь, попід каміняньці, –
Яйця голі, а (той) лисий, (біда) – в кожушанці.
9. Ой на мої[й] бідині – лиш по волосині, –
То ми хлопці вимикали, як'ім пасла свині.
10. А чотири вартували – я сам не боявся,
Цілу нічку на дівчині переколисався.
11. То я би ся не женив – лиш про одно діло,
Якби ми ся, молодому, (біди) не хотіло.
12. Ой (махали) штири хлопці одну молодицю,
Як (махали), то їй дали камінь під задницю.
13. Ой любили три парібки одну стару бабу,
А четвертий невеличкий причепився ззаду.
14. Ой дівчинонько, дай ми та й не відпирай ми, –
То би щораз ми давала та й не відпирала.
15. А щоби 'го шлячок трафив, з такими дівками, –
Не хотіла ми давати – зашила нитками.
16. Прийди, паробочку, під високу межу,
А ти дам чи не дам ти, – най си хоч полежу.
17. Ой тату ж мої, тату, тату, чи чуєте:
Мати лежить на постели – чому не (гоните).
18. Ой не буду ся женити а не приставати,
Я си буду, молоденький, такой діставати.

19. То я курві зуби виб'ю, що коваль не вкує,
Щоби курва пам'ятала, що батяр вартує.
20. Курва я си, курва, – то я собі мудра:
То треба ся добре вмити, щоби курвов бити.
21. Курва я си, курва, – коли я си мудра:
То не один си постояв коло мого вугла.
22. То не один си постояв та й пішов додому,
То ся намерз, як коли пес, не сказав нікому.
23. Ой кувала зозуля, сіла си на терла, –
Купіть мені нову (біду) – стара ся подерла.
24. Ой як буду ся женити, візьму си Марисю,
Буду мати, що (гонити), та й ще дітям лишу.
25. Ой як буду ся женити, возьму си Настуню,
Буду мати, що (гонити), ще си вержу в студню.
26. Ішли дівки дорогою та й си говорили,
Що на (тому) нема м'яса, хіба самі жили.
27. Ой чи знаєш, моя Анно, як то було ладно:
Межи тими долинами догори ногами.
28. Ой курви мої, курви, сходіть до гурми:
То як прийде стара курва – буде ціла гурма.
29. Ішли дівки дорогою, йімилися Федя, –
Дивилися межи ноги, чи має медведя.
30. Ой пас я барани, а дівчина вівці, –
То ся вчепив мій баран межи ноги дівці.

31. Ой пасіться, білі вівці, не бійтеся вовка,
А я піду до дівчини, бо свербить головка.
32. Чому тоді не приходиш, як спати лягаю, –
Дам ти трошки тої (біди), бо за тя гріх маю.
33. Ой топір і мотика – з одного желіза, –
Повбіцяла – та й не дала, – бодай ти облізла.
34. Одну портку підкотив, другу такої носит, –
А як йому не дати, як він файно просит.
35. Ой летіли білі гуси, з ними качур дикий, –
Котра дівка не дає – має гріх великий.
36. Як'ім була молода, любили ня хлопці,
А тепер ми попід фартух літають горобці.
37. Я нікому не давала, хіба раз німому, –
То німому добре дати – не скаже нікому.
38. То німому добре дати – нікому не скаже, –
Як не може розказати – на пальцях покаже.
39. Ой дівчино молода, яка ти циганка, –
Обіцяла та й не дала чорного баранка.
40. Ой чи я си не дівчина, чи я си не пані:
Кому схочу – тому дам свої кострубані.
41. Ой тому дам, молодийка, котрий файно вміє,
То не тому смаркачеві, що ся з (біди) сміє.
42. Як я був молодий – на печі ся бавив,
Дівка мала криву (біду) – то я їй направив.

43. Ой дівчино молода, (махав) би тя котик, –
То ти таку (біду) маєш – не запхав би дротик.
44. Якби'с знала, дівчинонько, як ми (біда) встала, –
Сподні би'с ми розшпилила, трошки би'с ми дала.
45. Якби'с знала, дівчинонько, як мені давати, –
Одну ногу підкорчити, на другій стояти.
46. То я припер дівчиноньку до плота, до плота:
Як ся кілля вивернуло – пропала робота.
47. Ой бабо моя, бабо, куди ж тобі слабо, –
То би, діду ж ти мій, діду, понад чорну біду.
48. То я у ліс не поїду, бо ся бою лисів,
Я на бабу не полізу, хоч би'м зараз висів.
49. Ой хлопці мої, хлопці, щось бракує потці, –
Якби потка зуби мала – то би покусала.
50. Кукуріку поза ріку, чи чуєте, тату,
Як ся людські діти (печуть) поза нашу хату.
51. Ой я си полюбила Андрія, Андрія:
Подивлю ся на ширінку – там мала надія.
52. А ти, тату, рубай лату, я буду ліщину,
А ти, тату, (цілуй) маму, я буду дівчину.
53. Ой як си здогадаю, як ми вівці пасли,
Я дівчину – на купину – аж ся ноги трясли.
54. Як'ім була молода, то'м ся мала, мала,
То'м на біду банки клала, щоб дітей не мала.

55. Як я була молода, то була, як тьолка, –
Як'ім (біду) показала – напудила вовка.
56. Ішла дівка дорогою, сіла си на камінь, –
Їмайтеся, раки, сраки, бо вже мені амінь.
57. Ішла баба дорогою та й підняла ногу, –
А я думав, що каплиця, – помолився Богу.
58. Газда жону бив, здоров'я йї втратив, –
Як йї вдарив по ті[й] (біді) – шлячок би 'го трафив.
59. Ішов гуцул з полонини, а гуцулка з бані,
Посідали край дороги, зробили снідання.
60. Ой що ж то за снідання – нема що повісти, –
Виліз гуцул на гуцулку та й не може злізти.
61. Ой три роботи роблю – що кому до річи:
Шмаття прати, хлопцім дати ще й до міста бічи.
62. Ой в мої дівчинойки діра на переді,
То йї ніхто не залатат, хіба два медведі.
63. Ой лежав я під ялицев та й махав вузицев, –
Ходи, дівча, зо мнов спати, – будеш молодицев.
64. Ой я стою під сосною з (тою) оброслою,
А він стоїть під ялицев з (тим), як ручицев.
65. Ой як хочеш ся (бавити) – розшпили ми ремінь, –
Буде ся (біда) червоніти, як на курці гребінь.
66. Де ти, похреснику, йдеш? – Йду, нанашко*, 'д тобі:
Держала 'с ня на руках – держи ня на собі.

* Нанашка – хрещена.

КОЛИСКОВІ

Дітину колисати, то як дітина спокійно спала, я си не спішила, то співала'м повільніще. А як дітина пуста была, то я вóзьму скоро співаю, воно не спит, а я ше по колисці руков: «Тихо, бо тя заб'ю!» (*Сміється.* – В. Г.). То в старій хаті, то были такі гáкы і колиска літала від кúта до кúта. То ся співало:

1. Колишися, дітиночко, й від кута до кута,
А малыйка дітиночка – велика й покута.
2. То новийка колисочка по хаті літає,
А в ті[й] колисці новийкі[й] мале дитя спає.
3. Повішу й колисочку й близько коло плота,
Колишися, дітиночко, – в матери работа.
4. Повішу й колисочку на тоту смерічку:
Чи я у ній выколышу дівочку, як чічку?
5. А колыска яворóва, пóдушка шовкова:
Чи я у ній выколышу хлопця, як сокола?
6. То би люлю, мій синочку, соколику милий, –
Помер дідусь в добровольцях, кобы ты щасливий.
7. То би люлю, дітиночко, вже ти пора спати,
Тому що ня ручки болять тебе колисати.
8. Колисала баба діда на вербі, на вербі:
Не могла 'го вколисати, бо він дуже пердів.

9. Колисала баба діда з рана до обіда:
Не могла 'го вколисати – лягла з дідом спати.
10. То би люлю, люлю, люлю попід зеленийку,
А я собі виколишу дитину малийку.
11. Люлю, люлю, люлю та й попід дулята,
Рости, дитинко, велика – та й займеш телята.
12. То як я ся постарію, на кого ся лишу, –
То на тогу дітиночку, що я їй колишу.
13. А Господи милосердний, прости мою душу:
Дитину маленьку маю – та й співати мушу.
14. То повішу колисочку та й на галузочку, –
Буде вітер колисати малу дітиночку.
15. Повішу колисочку на вербу, на вербу, –
Буде вітер колисати, пок ся з поля верну.
16. То би люлю, люлю, люлю, дітиночка біла,
То ти в поле не ходила, де ж ти обгоріла?
17. Люлю, люлю, люлю, малий соловію,
Сивенийкі вічка маєш хіба про неділю.
18. Я дитину приколишу, щоб дитина спала,
Щоби вона своїй мамі ручки розв'язала.
19. Доки'м дитину приспала, вікно заслонила,
То би мене у садочку роса приросила.
20. Люляй, люляй, вічка стуляй, пора вже ти спати,
Бо вже мене ручки болять тебе колисати.

21. Прилетіла ластівочка з зеленого саду,
Рости, рости, дітиночко, мамі на пораду.
22. Спи, дитино, годиночку, а другу малийку,
Чи й си виспиш у Богойка долю щасливийку.
23. А хто ж тебе, дітиночко, файну вигрейдубав*,
Що на твоє біле личко фарби не жалубав?
24. То би мене малубвали два ангели з неба,
То ми дали всяку красу, якої ми треба.

* Вигрейдубав – вималубав (слово похідне від «крейда»).

КОЛОМІЙКИ «ДО КОРОВИ»

трико **Прієто**

Як ім коровиці пасла, то їм была краса.
Тепер корови не пасу – погубила м краса.
І-гу-гу! Е-гій-га!

1. Як'ім коровиці пасла, то'ім была краса,
Тепер корови не пасу – погубила м краса.
І-гу-гу! Е-гій-га!

2. То би, коровиці мої, завтра вас не займу, –
То я собі коло дому роботіцю найду.

І знов так ся вівкат: «Ігу! Гей-га!» Як ся корови пасе.
А потому, співали ше на інчу мелодію:

трико **так шчно**

То я маю коровицю, що їй ім'я Крася,
То я би їй не лишила, хоч би м віддалася.

3. То я маю коровицю, що їй ім'я Крася, –
То я би їй не лишила, хоч би м віддалася.

4. То би кувала возуля, сіла си на жорна, –
Там буду ся віддавати, де корова чорна.

5. То би іду, молодыйка, гóрі полонінов,
За сивыми волойка́ми та й за білявінов.

4. Як'ім коровиці пасла, то'ім была краса.
Тепер корови не пасу – погубила м краса.

6. А я з доли, й а ты з горы, й обернім сі волы,
Щобы люде не казали, що ми си ворóги.
І-гу-гу! Гей-га!

То коли корови пасли. То всьо коломыйкы. Хто пасе.
І хлопи пасут – хлопи співали, бабы співали. Та всяке,
не якраз хіба про корову, а й такі всякі.

АНДРІЇВСЬКІ ЗВИЧАЇ ТА КОЛОМІЙКИ ПРИ СІЯННІ «КОЛОПЕНЬ»

Андрія – шли до церкви зрання, помолилися, прийшли... В нас палазник на Андрія, ніхто ні до кого не йде. Палазник – півсела на Андрія, а півсела на Введеніє. Моя мати родом з нижного кінця, то казала, що внизу на Введеніє. Взагалі ніхто ні до кого не піде, хоть би що. Вже ввечері мож йти. А так, то мож завести... Хто боїцца дуже палазника, то пуццали кота чи пса до хати пуццали. Але переважно, як хто хоче йти, то хлопа пуццали скорше до хати, ніж жінку. Шоби жінка не заходила, а хлоп. Ну бо кажут, що за хлопом ся ведé всьо, а за жінков ні. В нас одна – то взагалі ся закривала, гет на другий день пуццала.

З вечора вже ся збирают на вечірky: прийшли ми на вечірky – шили, пряли, свѣдри робили, хлопці ся сходили... Вже ввечері мож йти. Але першого пуццали хлопця до хати. Прийшли хлопці та й вже в вікно ся дивлят. Там вогні, там вогні... Дівкы, давай ми йдеме колонні сіяти. То як колісь сіяли... Тепер сіют – скати палят старі, а ми сіяли колонні, то хто – воколоти, солому, хто – чоботи, обув всяку, хто – дрова, – хто шо міг. Але переважно хлопці з хати брали, з свого подвір'я, з оборы. То брали і йшли на високу гору. Де яка гора была – палили. Ну, і зачали, насамперед співали Андрійови. А потому вже співали довгі пісні, і колядувати мож было, та й ми колядували. Така коляда е...

То ми співали уперед Андрійови (мелодія та сама, що і на с. 110 внизу):

1. Андрію, Андрію, колопенки сію,
А портками заволочу – женитися хочу.
2. Андрію, Андрію, маєш сиві очі,
Ми колонні посіяли, а ти не був сночі*.
3. Ми колонні посіяли та й обгородили,
Щоби по наших колоннях люди не ходили.
4. Сійме, дівкы, колопенкы, сійме, дівкы, зрідка,
'Би'з ми скорше посіяли, як багацька дівка.
5. То як я пішла з Андрійком колопенки брати,
Там набрала штири горстки – не мож зрахувати.
6. То як я пішла з Андрійком колонні мочити,
То мочила маленийке – неде столочити.
7. Ой угрѣзла** колонька, угрѣзла й угрѣзла,
То би я ся на тім горбі у ноги намерзла.
8. Я, Андрію, муку сію, вости*** опалая****,
Пусти мене, Андрієчку, най си поспіваю.
9. Посію колонні близько коло брами,
Прийде Андрій потолочить своїми ногами.
10. Посію колонні у своїм городі,
Прийде Андрій потолочить – не по його моді.
11. Ой заросла доріжыйка, куди я ходила,
Андрійчика-соколика за ручку водила.

* Сночі – звечора.

** Угрѣзла – устрягла.

*** Вости – вуса колоса, у ширшому розумінні полова загалом.

**** Опалати – підкидати. Йдеться про пересівання борошна крізь сито.

12. То я на тя, Андрійку, мала надієйку,
Тебе взяли на жовнір'я рано в неділийку.
13. То я жовнір, мамцю моя, то я жовнір, жовнір,
Як не віриш, мамцю моя, под'вися на ковнір.
14. То я жовнір, мамцю моя, меже жовнірями,
То я сім сорочок маю – усї з ковнірями.

Так йдемо сіяти коло́пні, бо на тому місцю, де ся сіяло, там ростут коноплі. А тепер вже не сіют, а сіют по доро-зі. Во, скати принесуть діти якісь... Як вергли – хоть сніг був, а в'ни ся вродят. То навіть і розсаду на Сорок святих сіют по снігови, сніг такий в коліно, а ми сієме, грядка вже нако́пана... І так само коноплі. Так сіяли на Андрія, і в'ни ся рóдили. Засівали, і в'ни ся рóдили.

І вотак были вечірки, хлопці нас кличут сіяти, тоді ми йдемо сіяти, вертаємося звідтам, і та газдыня в тотій хаті – має быты шість тарілок. Такі мискы́ былы алюмі-ньові. Там мав быты гребінь, гранадля, лялька, разчоска, барвінок і перстень. І хто си шо вы́тягне, і то всьо означало свбе́. Лялька – то нагу́ляш дітину. Гребінь – скоро б'деш ся віддавати. Перстень – хтось тобі подаріт на руку, так само, шо скоро замуж вийдеш. Барвінок – вісілля, озна-чало, шо буде скоро вісілля. Та й пізніше вже гóстилися, після того, як все вітягли. Сідали... хлопці, там, купляли горівку, а дівчата закуску, і так зноси́ли все.

КОЛЯДИ

Чи чули, люди, такую новину

Чи чули, люди, такую новину, –
Завзявся Ірод на Божу дитину. (2 р.)

Він своє військо у світ посилає,
Христа убити він дуже бажає. (2 р.)

А Божа Мати про усе це знала –
Аж до Єгипту з Христом утікала. (2 р.)

Як утікала – буйний вітер віяв, –
А там господар пшениченьку сіяв. (2 р.)

Помагай, Боже, пшеницю сіяти, –
Сьогодні сієш – завтра будеш мати. (2 р.)

Ти, господарю, не дай нам пропасти,
Дай уникнути від вражої власти. (2 р.)

Ой ідіть, ідіть, горами-долами, –
Я вас не зраджу, най буде Бог з вами. (2 р.)

Як Божа Мати на шлях поступала –
А пшениченька під серп достигала. (2 р.)

Вийшов господар – і став, як билина, –
Чудо ся стало від Божого Сина. (2 р.)

Ой чудо, чудо – сам господар каже, –
Дивиться на шлях – іде військо враже. (2 р.)

Ти, господарю, не смій побрехати, –
Чи не йшла туди з дитиною Мати. (2 р.)

Ой ішла, ішла, буйний вітер віяв, –
А як я тую пшениченьку сіяв. (2 р.)

Коли це було – шкода доганяти, –
І почав Ірод військо завертати. (2 р.)

Нехай же Ірод навек погибає, –
Наш цар предвічний всіх нас потішає. (2 р.)

На Різдво Христово

На Різдво Христово зорі засвітили,
Наші стрільці січовії кров свою пролили. (2 р.)

Кров свою пролили в тридцять восьмим році,
На Підгір'ю, Закарпатті, над Дніпром, Востоці. (2 р.)

У тяжкій неволі в далекім Сибіру
Ті, що голови покладали за Христову віру. (2 р.)

Чи чуєш ти, Боже, дивную новину –
Закували у кайдани нашу Україну. (2 р.)

В кайдани закували, в тюрми посадили,
Люд невинний тисячами в землю хоронили. (2 р.)

Подивись, Ісусе, з високого трону,
Верни нашу Україну від Сяну до Дону. (2 р.)

Від Сяну до Дону, всі Карпатські гори,
Межиріччя через Київ аж по Чорне море. (2 р.)

Просим тя, Ісусе, змилуйся над нами,
Верни славу Україну з всіма козаками. (2 р.)

І люди діждались, за них Бога просим,
Нехай наша Україна своє ім'я носить. (2 р.)

В мирі проводити, Тобі ся молити,
Із Тобою в царстві Твоім во вік віків жити. (2 р.)

Ой чій то плужок

Ой чій то плужок так раненько оре.

Приспів: Так рано, так рано-раненько,
Радуйся, землячко,
Бо Христос ся народив*!

А за тим плужком сам Господь Бог ходить,
А святий Петро воли поганяє,
А Божа Мати їм їсти виносить,
Їм їсти виносить, свого Сина просить:
Ой ори, синку, ту широку нивку.
А тая нивка рясно уродила,
А з тої пшениці кутю наварила.

* Приспів співають двічі після кожного рядка.

КОЛОМИЙКА-ВЕСНЯНКА

Веснянок не було. Хіба коломыйка:

♩ = 84 Притихло

Ой 'би я, Бо-же, вий-шла з то-ї ви-ми на 'ярь.
Що-би я си за-спі-ва-ла во-ро-жей-кам на 'жаль.

Ой 'би я, Боже, вийшла з тої зими на ярь,
Щоби я си заспівала ворожейкам на жаль.

То так вже ся кінчит зима, та й співали. Бо коломыйку співаецця всяко. Ото така коломыйка йти дорогов, співають.

А танцювати, то треба під мелодію, як там музикант грає (співає ту саму коломыйку на іншу мелодію).

♩ = 280 Весело

Ой 'би я, Бо-же, вий-шла з то-ї ви-ми на 'ярь.
Що-би я си за-спі-ва-ла во-ро-жей-кам на 'жаль.

ПОСТОВІ ПІСНІ

«Сирітка» – то ще м'оя мати співала. Мене так баба навчила, – каже. То їй такі дві «Сирітки», а третя є великопісна, хоть тепер є великопісних дуже доста, але їх співали... Тоді так не было пісень, як тепер. А тоді співали ту пісню, шо як той багач пішов на ту гору врати, каже: «Знаєш шо, жоно, я в читверь всьо собі... віз зладж'у, збіжжя на віз поставлю, і я до дня встану, всі люди буд'ут спати, а я поїду собі... – То якраз з четверга на Великодну п'ятницю... – Каже, – шо ж, то таке велике свято? Ти йди до церкви та й цілуй плащаницю, а я піду та й буд'у врати». Та й вышов на ту гору, та й воров-ворав, аж пока ся... Аж ся трясучка зробила. Якраз, каже, ше 'му ся лишило пару скібів, – і ті бидлята вкляк'нули, і всьо ся потресло, плуг... він зачав пропадати... Але якось ся вызволив. Якось він приїхав живий. Так казав – пок жию на білім світі, то я не буду більше в Великодну п'ятницю врати.

То «Ой там на широкім полю» – то великопісна. А «Сирітки» – тоже. То великопісні всі. Але великопісні – тепер дуже є багато, всяких складено, а то дуже стародавні, ті «Сирітки». То всі три материні. Але тих часто співали дві, а ту рідко хто співав.

№ 148 Пасівно

На ме-не в п'ят-ноі-ку шма-тій - ка ва-ря - ют.
 на ме-не в п'ят-ноі-ку хлі-бця роч-чи-ня - ют.

Сирітка (1)

Зашуміли гори, зашуміли ріки,
 Помер вотиць й мати – сирота'м навіки.

У неділю рано, почало свитати, –
 Ой іде сирітка матери глядати.

Ой іде сирітка шугами-лугами,
 Стрітив її Господь Бог з трьома ангелами.

Де ж ти йдеш, сирітко, ти далеко зайдеш,
 Ти свою матінку ніколи не знайдеш.

Бо твоя матінка на високій горі,
 На високій горі, спочиває в гробі.

Візьми си, сирітко, прутичок-раснячок,
 Постукай-попукай в материн гробочок.

Сирітка пукає, мати ся вбзиває:
 Ой Боже ж мій, Боже, хто ж на моім гробі?

Ой Боже ж мій, Боже, хто ж на моім гробі, –
 Я, мамцьо, сирітка, візьміть мене ж собі.

Що ти там, дитино, за кривдицю маєш,
 Що ти ся, молода, в сиру землю пхаєш.

Якби я, матінко, кривдиці не мала,
 Я би ся, молода, в землицю не пхала.

Иди си, сирітко, геть до свого дому,
 Най тобі мачоха умие голову.

Головочку мила – так мене тягала,
 З кожного волоска кровця висякала.

А хлібця ми крає – як маковий листок,
 Все ня ся питає, чи з'їш тото вшитко.

З'їла ж би я, з'їла в сінях за дверями,
 Вмила ж я ся, вмила ревними сльозами.

Сорочку ми крає – та й все мені лає,
 Щоби'с не сходила, бо'с не заробила.

Ой зіслав Господь Бог три ангели з неба,
 То взяли сирітку правийко до неба.

Ой зіслав Господь Бог три пекевні з пекла –
 Узяли мачоху просто аж до пекла.

Ту[т] маєш, мачохо, у смолі кипіти,
 'Би'с знала, мачохо, – то за чужі діти.

Сирітка (2)

Ой мала Анцуня свекрицю негідну –
 Загнала йі жати пшеницю в неділю.

Ой жала в'на, жала, докупи зносила,
 Докупи зносила, в копиці зложила.

Та й прийшла додому, вечерю зварила,
Вечерю зварила, корову здоїла.

Та й прийшла до неї сусіда близька –
Де ж твоя, Анцуньо, дитина милийка.

Ой Боже мій, Боже, що я ізробила, –
Я свою дитину на полю лишила.

Ой біжить Анцуня шугами-лугами,
Стрітив їй Господь Бог з трьома ангелами.

Де ж ти йдеш, Анцуньо, ти далеко зайдеш,
Ти свою дитину ніколи не знайдеш.

Ой ви ангелове, Божії слугове,
Ой чи виділи ж ви дитину на поле?

Виділи, виділи – три орлойки мали –
А один орлойко вічка видзьобує.

А один орлойко вічка видзьобує,
А другий орлойко кишечки торочить.

А другий орлойко кишечки торочить,
А третій орлойко кісточки розносить.

Та й маєш, свекрице, три гріхи грішні:
А перший грішийко – дитина малийка.

А перший грішийко – дитина малийка,
А другий грішийко – неділя святійка.

Другий є грішийко – неділя святійка,
А третій грішийко – Анця молодийка.

Невістка їй каже – що ж ти наробила,
Таке дитя мале – ти запропастила.

Ой там на широких полю

Ой там на широких полю (2 р.)
Орав рільник ріллю свою. (2 р.)

Орав він двома бидлятьми (2 р.)
Та й виорав образ святій. (2 р.)

Бидлята ся ізлякали, (2 р.)
На коліна повклякали. (2 р.)

А він їх б'є і катує, (2 р.)
Ше й убити обіцяє. (2 р.)

Глянув він в праву сторону – (2 р.)
Ввидів образ, ше й корону. (2 р.)

Із радости, як увидів, (2 р.)
З утіхости його підняв. (2 р.)

Приніс він його додому (2 р.)
Та й до скрині його замок. (2 р.)

Впала хвороба на нього (2 р.)
Та й на жінку, діти його. (2 р.)

Була в нього комірниця, (2 р.)
Вірна Богу служебниця. (2 р.)

В'на до комори ходила, (2 р.)
В'на той образ увиділа. (2 р.)

Господарю, лихо буде: (2 р.)
Є у тебе річ церковна. (2 р.)

Вона до закладу побігла, (2 р.)
Законникам розповіла. (2 р.)

Прийшли браття із свічками, (2 р.)
Взяли образ із піснями. (2 р.)

Занесли 'го в святий вітвар: (2 р.)
Чиста Діво, будь ти у нас. (2 р.)

Раз, два рази поступила, (2 р.)
На третій раз промовила: (2 р.)

Занесіт ня в тую ріллю, (2 р.)
Там я маю свою волю. (2 р.)

Дякуємо, Чиста Пані, – (2 р.)
На тій горі церков стане. (2 р.)

Дякуємо, Чиста Діво, (2 р.)
Що ти до нас промовила. (2 р.)

Що ти до нас промовила, (2 р.)
На увесь світ ся прославила. (2 р.)

**Плакала П'ятнойка
перед милим Богом:**

Плакала П'ятнойка перед милим Богом:
Не буду, Богойку, гори освіщати.

Не буду, Богойку, гори освіщати,
Бо мене не хочять люди шанувати.

На мене, в п'ятнойку, шматійко зваряють,
На мене, в п'ятнойку, діжі розчиняють.

На мене, в п'ятнойку, діжі розчиняють,
На мене, в п'ятнойку, терличок* співають.

Освітчай, П'ятнойко, як'іс освіщала,
А я буду знати, яку плату дати.

За ті терличийки – великі мучийки,
А за зварянійко – довге конанійко.

За Кедровим за потоком

За Кедровим за потоком
Вздріли Христа жиди оком.

Як уздріли, поставали,
Поки Христа не спізнали.

А як в'ни його спізнали,
То вони його впіймали.

А як в'ни його спіймали –
І назад руки зв'язали.

Самі ішли дорогою,
Христа вели терниною.

Терен ніжки пробиває,
З ногів кровця висякає.

З ногів кровця висякає,
Божі сліди заливає.

* Терлички – веселі пісні.

Божі сліди заливає, –
Чорний ворон прилітає.

Чорний ворон прилітає,
Божу кровцю випиває.

Гиля, гиля, чорний ворон,
Не попивай Божу кровцю.

Божа кровця не водиця,
Попивати не годиться.

В Живний четвер по вечери
В Живний четвер по вечери
Ходив Господь по всій землі.

Вибрав собі криниченьку,
В чистім полі студниченьку.

А там дівча воду брало,
В чистім полі спочивало.

Дай, дівча, води напитись,
Хоч устонька замочити.

Не дам, пане, води пити,
Бо та вода є нечиста.

Бо та вода є нечиста –
Нападало з клена листа.

Вода чиста – ти нечиста:
Ти дванайцять мужів мала.

Ти дванайцять мужів мала –
Не з одним ся не звінчала.

Ти дванайцять мужів мала –
Із кожним'іс дитя мала.

Із кожним'іс дитя мала –
Не одне'іс не вхрестила.

Не одне'іс не вхрестила –
В тій кирниці утопила.

Як ся дівча того злякло,
Та й на коліна уклякло.

Тихо, дівча, не лякайся,
Йди до церкви сповідайся.

Як ся дівча сповідало,
На дрібний мак розсипалось.

Пок ся люди посходили,
А дівча вже нарядили.

Пок ся попи поз'їжджали,
А дівча вже поховали.

БАЛАДНІ ПІСНІ

Балада-хроніка «Ой у Вовчім»

Ой у Вовчім нижче церкви
Під дахівков хата,
Там си жили брат з сестрою –
Ні неньки, ні тата.

В тій хатині нижче церкви
Жили брат з сестрою,
То ніхто їх не розлучить,
Лиш вогинь з водою.

Насунула чорна хмара,
Став дощ накрапляти, –
Маскалота то почула,
Почала стріляти.

Ой біжу я, ой лечу я,
Важко утомився, –
Грудь мою куля пробила,
На землю звалився.

І потекла кров червона
У синії ріки, –
Прощавайте, жінко й діти,
Сироти навіки.

Любов Федьків

Учасниці колективу «Дністер» зі с. Вовче

«Бойківське Пущення (Запусти)-2018». Ладкання під акомпанемент Степана Будза, скрипаля зі с. Жукотин

«Бойківське Пущення (Запусти)-2018»

Відтворення весільної традиції с. Вовче на «Бойківських фестинах» у 2007 р. за участі Любові Федьків

© Фото І. Думи

Експозиція у Турківському народному музеї «Бойківщина»

© Фото І. Думи

© Фото І. Думи

Бойківська традиційна ноша
(Турківський народний музей «Бойківщина»)

© Фото І. Думи

© Фото І. Думи

Фрагменти бойківських узорів зі с. Вовче

Церква Введення Пресвятої Богородиці в с. Вовче, 1680 р.
Фото І. Думи

Церква Різдва Пресвятої Богородиці в с. Вовче, 1890 р.
Фото І. Думи

Річка Дністер у с. Вовче. *Фото І. Думи*

Краєвид у с. Вовче. *Фото І. Думи*

Осінній краєвид у с. Вовче. Фото І. Думи

Мала мати донечки дві

Мала мати донечки дві,
Молодшу любила, а старшу ні,
Молодша була, як та зоря,
Старша молодшу підмовила.

Ходімо, сестро, на ту гору,
Подивимося в бистру воду.
Дивися, сестро, яка вода, –
Молодша сестра вже тонула.

Дам тобі, сестро, жовту косу,
Порятуй мене, я тя прошу.
Дам тобі, сестро, золотий пас,
Порятуй мене, поки є час.

На тобі, сестро, перстень з руки,
Понеси його до матінки,
Скажи матусі, нехай не жде,
Мене немає більше ніде.

Візьми, сестрице, вінка мого,
Понеси його до милого,
Скажи милому, нехай не жде,
Мене немає більше ніде.

Ти хотіла, щоб я вмерла,
Щоб ти скоріше заміж пішла,
Женися, милий, з мойов сестров,
З таков бо самов жовтов косов.

Я би ся женив, та не така,
Бо ти весела, а в'на сумна.
Вона сумує – нема біди,
В неї на серці тяжкі гріхи.

Взяла на серце душу мою,
А я, молоденька, уже гнию.
Дівчина плават в бистрі[й] воді,
Голуба лента в жовтій косі.

Ой там на дубі ворона кряче
Ой там на дубі ворона кряче,
А під тим дубом дівчина плаче.

Ворону бити – нехай не кряче,
Дівча любити – нехай не плаче.

Заяли воли в широкі доли,
А самі пішли в гай малиновий.

Там ся любили, там ся кохали,
Але з того всього позасипляли.

Пригнала воли, стала в'язати,
Вийшла матінка, стала питати.

Ой доню, доню, ой доню рідна,
Чому на тобі сукня не рівна?

А я їй прала та й прасувала, –
Вона нерівно пофарбована.

А як ся дівча розжалувало –
Та й свому тату правду сказало.

Запрягай, тату, коня карого,
Поїдеш, тату, до зятя твого.

Ой зятю, зятю, що ти учинив,
Може би, зятю, ти ся уженив?

Скари ня, Боже, в кожній хвилині,
Як я щось винен твоїй дитині.

Скари ня, Боже, на кожнім кроці,
Якщо я лежав при її боці.

Я йду дорогов, людей питаю,
Виділи милу, що поробляють?

А йому люди відповідають:
Вчора померла, нині ховають.

Я йду дорогов, шапку знімаю,
А там два хлопці яму копають.

Ой хлопці, хлопці, що робите,
На кого яму ту коплете?

Була дівчина – гарна, як перла,
Через кохання вчора померла.

Копайте, хлопці, най ширша буде, –
Тут моя мила лежати буде.

Копайте, хлопці, ширшу-глибоку, –
Я буду лежати з правого боку.

По садочку я ходила
По садочку я ходила,
Барвіночки зривала,
Всім дівчатам говорила –
Не кохайтесь, так, як я*.

* Кожні заключні два рядки строфи повторюються.

Закохатись дуже легко,
Розкохатись дуже зле,
За кохання болить серце,
Ще й до гробу доведе.

Заходжу раз у хату:
Всі по парі, я сама,
А мій милий із другою, –
Я змінилася з лиця.

Завтра в церкву я не піду,
Будуть милого вінчать,
Я не видержу – заплачу,
Люди будуть ся сміять.

Чути гомін – в церкві дзвонять,
Мій милий вінчається, –
Дай, подружко, ліворвера,
Най життя кінчається.

Дай, подружко, ліворвера, –
Під подушкою лежить, –
Най уб'ю я ту дівчину,
Що з миленьким хоче жить.

Ту дівчину не вбивала,
А й побігла край села, –
Було чути тихий вистріл,
Як убилася сама.

Прибігає відні миленький,
З жалю рани обхопив:
Ой хто ж тобі, моя мила,
Ліворвера доручив?

Доручила ми подружка,
Ця подруженька моя,
Вона того довго ждала,
Щоб життя скінчила я.

Туман яром, туман яром,
Туман розстеляється,
А миленький гірко плаче,
Бо життя кінчається.

На камені шмаття прала

На камені шмаття прала, (2 р.)
Чотирьох я покохала. (2 р.)

А п'ятого не схотіла, – (2 р.)
Він чорнявий, а я біла. (2 р.)

Ой піду я в чисте поле, (2 р.)
Там дівчина просо поле. (2 р.)

Там дівчина просо в'яже, (2 р.)
В'на мені правду скаже. (2 р.)

Як розкаже, то вженюся, (2 р.)
Не розкаже – я втоплюся. (2 р.)

Не сказала – не вжився, (2 р.)
Пішов в річку та й втопився. (2 р.)

Поховайте мене в лісі (2 р.)
При зеленому горісі. (2 р.)

Вийде дівча горіх рвати, (2 р.)
Буде мене споминати. (2 р.)

Десь тут лежить мій миленький, (2 р.)
Мое любее серденько. (2 р.)

Шуміла ліщина, шумів тихий гай

Шуміла ліщина,
Шумів тихий гай,
Зрадливу дівчину
Козак покохав.

Дівча не зважало
На гріх цей тяжкий,
Сказало – козаче,
Іди матір вбий.

Як матір вбивати,
Як мати одна?
Вона ня кормила
Своїми грудьма...

Два дні і дві ночі
Козак щось думав,
А на третю нічку
З мами серце взяв.

Прийшов до дівчини,
На порозі став,
А мамино серце
Дівчині віддав.

Козаче, козаче,
Що ти наробив?
Я пожартувала,
А ти матір вбив.

Іди ти, козаче,
В дрімучі ліси,
Шукай собі пари
Для свої краси.

А зорі, а зорі по синьому морі

А зорі, а зорі по синьому морі,
І місяць з-за хмар виглядав,
Ти рвалась, голубко, від мене до хати,
А я все тебе не пускав.

Пусти ня, мій милий, пусти ня до хати,
Надворі біліє вже день,
Як прийду до хати, спитається мати,
А де ж ти була дотепер.

А ти її скажеш, моя наймиліша,
Що була в вишневім саду,
Цвіточки збирала і пісню співала,
Тепер вже додому іду.

Ти ходиш до мене і з мене смієшся,
А я полюбила тебе,
Тепер будь проклятий, шукай собі іншу,
А я піду втоплю себе.

Піду утоплюся до тої криниці,
З котрої ти воду береш,
Ти вийдеш до неї води набирати
І труп з мого тіла знайдеш.

Пішов він в криницю води набирати
І труп з її тіла найшов,
Він вийняв ліворвер із правої кишені
І разом в могилу пішов.

Уже дванадцята година
Уже дванадцята година,
Усі дівчата з танців йдуть,
Тільки одна влюблена пара
В зелений сад гулять ідуть.

Він приказав їй надвечір
В вишневий сад гулять іти,
Він приказав їй надвечір
Весільне плаття одягти.

Вона була йому покірна,
В зелений гай гулять пішла,
Тільки не знала бідна дівчина,
Що він веде на убиття.

Зразу ішли вони лісами,
Він їй обняв, поцілував,
А потім голос змінився
І так знуцатися почав.

Спочатку бив її руками,
Потім порізав її ножом,
Сам стиха вийшов з темного гаю,
Її залишив під кущем.

Вона боролась довго з смертю,
Вона боролась день і ніч,
Рідне село було далеко, –
Ніхто не вийшов на поміч.

Ти, соловейку-щебетяйку,
А ти є птиця лісова,
Ти передай до миленького
Мої останні слова.

Не вихваляйся, що з красивий,
Не вихваляйся, що з любив,
Тільки признайся щирю правду,
Що з більш любити не хотів.

Їхав козак дорогою
Їхав козак дорогою
Та й хотів ся женити, –
Мати не казала, сестра збороняла,
Казали 'му у світ іти.

Їде козак дорогою,
Під віконце ступає, –
Сидить стара мати, сидить біля столу
Та й жалісно ридає.

Мати моя, старість твоя,
А де твоя дочка є?
Три неділі тому, як'ім поховала, –
На ній ружа сіяє.

Їде козак дорогою
Та й на цвинтар ступає:
Брами ся втваряють, ружі ся схиляють, –
Миля з гробу не встає.

Устань, мила-чорнобрива,
Устань, мила, не лежи,
Устань, мила моя, мила-чорнобрива,
Та й до мене говори.

Устань, мила-чорнобрива,
Та й до мене говори.
Я би'м говорила, бо я тя любила, –
Сира земля не дає.

Чому тоді не приходив,
Як я була ще жива,
А тепер ти ходиш, до мене говориш,
Як з кохання померла.

Чому тоді не приходив,
Як я була панною,
А тепер тя вічка, а тепер тя болять
Дивитися за мною.

Дівчино моя ти кохана
Дівчино моя ти кохана,
Як вірно тебе я люблю,
Прийду я до тя на свідання,
Всю правду тобі розкажу.

Хотів я з тобою жениться,
Щоб вірно з тобою прожить,
Коли моя рідная мати
Сватать тебе не велить.

Нащо тобі, сину, красива, –
Вона щоб багачка була:
Вона приведе волів пару
Ще й вороного коня.

Женися, мій сину, з богачков,
Богачка великий є дар,
Як будеш ти їхать вінчатись,
Весь золотом будеш сіять.

З тих пір він почав покидати
Кохану дівчину свою,
Частіше почав зустрічатись
З одною багачков в саду.

Сиджу я з багачков в садочку
І чується пісня мені,
Цю пісню співає дівчина
На самій найвищій горі.

Женися, мій милий, з багачков,
Щасливо із нею живи,
А ти, Волго, річка широка,
У хвилях мене пригорни.

Покинув богачку в садочку,
Пішов, де дівчина була,
Вона вже плавала зверху,
Вона вже була нежива.

Послухай, мій любий синочку,
Щось буду тобі я казати:
А завтра в нас буде неділя –
Ми будем весілля справлять.

Послухай, рідненька матусю,
Щось буду тобі говорити:
А завтра в нас буде неділя –
Ти будеш мене хоронити.

Раз я стояла біля віконця
Раз я стояла біля віконця,
Біля відкритого вікна,
До мене циганка, до мене чорнявая
Аж під віконця підійшла.

Дай ми, дівчино, праву рученьку,
Дай, я тобі поворожу,
Хоч я циганка, хоч я молоденька,
Але всю правду розкажу.

Є в тебе хлопець, хлопець молоденький,
Він п'є горівку, мед, вино,
Він грає в карти, грає-програває,
Про тебе вже забув давно.

Як же він може про мене забути,
Коли портрет 'го на стіні,
Як же він може про мене забути,
Коли дитина на руці?

Портрет цей викинь через віконце,
Дитину здай в дитячий сад,
А сама іди, іди, молоденька,
Іншого милого шукай.

Ой зайшло сонце, зайшло
Ой зайшло сонце, зайшло,
Настала темна ніч,
Він тисне за рученьку
І каже добраніч*.

Добраніч, дівчинонько,
Добраніч, я вже йду,
І чує моє серце,
Що більше не прийду.

Дівчата-дівчатонька,
Як той рожевий цвіт,
Не вірте кавалерам,
Їх вірно не любіть.

Бо я його любила,
І він мене кохав,
Він мені, молоденькі[й],
Синочка вдарував.

Ой люлі, сину, люлі,
Ой люлі, сину мій,
Отой хлопець чорнявий –
То, сину, батько твій.

Ой люлі, сину, люлі,
Ой люлі, сину, лю, –
Я піду до Дунаю
І там тя утоплю.

А як ішла до Дунаю,
То гірко плакала,
Дрібненькими сльозами
Доріжку скропила.

А як ішла до Дунаю –
А Дунай виграє,
А син малими ручками
Мама ся тримає.

Прийми ти, земле, тіло,
А ти, небо, душу,
Через свого милого
Дитя втопить мушу.

* Кожні заключні два рядки строфи повторюються.

Яка моя та ніченька буде
 Яка моя та ніченька буде,
 Як мій милий із війська прибуде. (2 р.)

Іде милий, та й вже у дорозі,
 Стрінув милу в сінях на порозі. (2 р.)

Добрий вечір, мила-чорнобрива,
 Яка в тебе на руках дитина? (2 р.)

Була в мене циганочка вранці
 Та й забула дитину на лавці. (2 р.)

Брешеш, мила, брешеш, чорнобрива, –
 Не така то циганська дитина. (2 р.)

А циганське чорне та й погане,
 А це твоє личенько рум'яне. (2 р.)

Ходи, мила, із сіней до хати,
 Буду я тя всю правду питати. (2 р.)

Був у мене козак молоденький –
 Не спав зі мнов, лиш одну ніченьку. (2 р.)

Не спав зі мнов, лиш одну ніченьку,
 Та й ми лишив дитину маленьку. (2 р.)

До півночі палиця шуміла,
 По півночі мила задубіла. (2 р.)

До півночі шабелька дзвеніла,
 По півночі голова злетіла. (2 р.)

Вийшла мати з хати до комори –
 Стала вона невісті на ноги. (2 р.)

Сину, сину, як ти її любиш, –
 Вже день білий, ти її не будиш. (2 р.)

Там у лісі хатина стояла
 Там у лісі хатина стояла, (2 р.)
 В тій хатині дівча проживало. (2 р.)

Там дівчина вечерю варила,
 До вечері стиха говорила. (2 р.)

Кипи, кипи, вечеронько, стиха,
 Бо ще нема мойого жениха. (2 р.)

А вечеря стиха закипає,
 А мій милий на поріг ступає. (2 р.)

Добрий вечір, дівчинонько мила,
 Чия в тебе на руках дитина? (2 р.)

Була в мене циганочка вранці
 Та й забула дитину на лавці. (2 р.)

Брешеш, мила, брешеш, чорнобрива,
 Не така вже циганська дитина. (2 р.)

Бо циганське чорне та й погане
 А то твоє личенько рум'яне. (2 р.)

Був у мене козак упівночі
 Та й залишив свої карі очі. (2 р.)

Де квітує в гаю черемшина
Де квітує в гаю черемшина,
Де зелена стелиться трава,
Присягала молода дівчина
З чужини чекати козака.

Зароблю я грошей на весілля
І тоді додому повернусь,
Рано-вранці, як буде неділя,
Під вінець тебе я поведу.

Рано-вранці, як прийшла неділя,
Ранить серце вісточка сумна:
Ой дівчино, не буде весілля, –
На чужині вбито козака.

Йде дівчина в гай до черемшини,
Де зелена стелиться трава:
Гаю-гаю, як я жити маю,
Як на світі милого нема?

Де квітує в гаю черемшина,
На траві виблискує роса,
Посивіла рано у дівчини
Не розчесана ніким коса.

Чом ти не прийшов

Чом ти не прийшов, як місяць зійшов,
Як я ти казала?
Чи коня не мав, дороги не знав,
Чи мати не пускала?

І коня я мав, дорогу я знав,
І мати пускала, –
Найменша сестра, бодай не зросла,
Сідельце сховала.

А старша сестра сідельце знайшла,
Коня усідлала:
Ой їдь, братику, до дівчиноньки,
Бо буде чекала.

Тече річенька невеличенька,
Скочу – перескочу,
Віддай же мене, моя матінко,
За кого я хочу.

Віддала мене моя матінка
За кого хотіла, –
Ой шумить-гуде крута нагайка
Кругом мого тіла.

Ой терпіла рік, ой терпіла два,
Більше не стерпіла,
Перебралася в сиву зозулю
І в гай полетіла.

Гаєм летіла – гілля ламала
Сивими крильцями,
Гілля ламала, траву росила
Дрібними сльозами.

Ой летіла день, ой летіла два,
На калину сіла
Та й стала кувать, жалю завдавать, –
Вийди, мамо рідна.

А мати сидить під віконечком
Рушник вишиває,
А братик сидить на пороженьку
Ружйо заряджає.

Ой дозвожь мені, моя матінко,
Цю зозулю вбити,
Бо вона кує – жалю завдає,
Тяжко в світі жити.

Не дозволю я, дитино моя,
Цю зозулю вбити,
Бо тій зозулі – як моїй доньці
Тяжко в світі жити.

Сухая верба, верба сухая
Сухая верба, верба сухая,
На тобі листя зелене,
Ой де ж ти їдеш, де від'їжджаєш
Ти, мій миленький, від мене.

Недалеченько, моє серденько,
Спішу до тебе, серденько,
Як будеш жила ти, моя мила,
Щоби'с за мнов не тужила.

Якби я мала крила орлині,
Якби я вмiла літати,
Я б полетіла на Україну
Свого милого шукати.

Лечу я рочок, лечу я другий,
Свого милого не бачу, –
Ой сяду, сяду в вишневім саду,
Сяду та й гірко заплачу.

Ой вийшла з хати старая мати,
Свого синочка питає:
Що то за пташка, що за пташина
В нашому саду співає?

Ой то не пташка, то не пташина
В нашому саду літає,
Ой то дівчина зарученая
Свого милого шукає.

Не плач, дівчино, не плач, рибчино,
Не маєш чого плакати, –
Є того цвіту по всьому світу,
Можеш собі вибирати.

Є того цвіту по всьому світу,
А я його не садила,
Нема, не буде того милого,
Що я 'го вірно любила.

ЛІРИЧНІ ПІСНІ

СУСПІЛЬНО-ПОБУТОВІ

Козацькі та повстанські пісні

На чужині ворон кряче

На чужині ворон кряче, (2 р.)
На Вкраїні мати плаче. (2 р.)

Не плач, мати, та й не тужи, (2 р.)
Я ранений, та й не дуже. (2 р.)

Голівонька – учетверо, (2 р.)
А серденько – ушестеро. (2 р.)

Найми, мати, столярика, (2 р.)
Ще й файного малярика. (2 р.)

Най ми хату побудує, (2 р.)
Файним цвітом помалює. (2 р.)

Ой на горі жито

Ой на горі жито,
На долині жито,
Край дороги широкої –
Там козака вбито.

Ой убито-вбито,
Затягнуто в жито,
Червоною китайкою
Личенько накрито.

Встань, козаче,
Устань, молоденький,
Ходить-блудить коло тебе
Твій кінь вороненький.

Ой най же він ходить,
Най же він блукає,
Він до мої матусеньки
Дороги шукає.

У лісі темному під білов березов
У лісі темному під білов березов,
Там соловей пісню співав.
Лежав там убитий козак молоденький,
То тіло ніхто не сховав.

Лежав він три дні і три темнії ночі,
Аж тіло зчорніло його,
Зрубали калину, сплели домовину,
І вночі ховали його.

Як його ховали – всі гармати грали,
А соловей пісню співав,
А зорі світили в його карі очі,
Як він ся з родинув прощав.

Прощайте ви, батьку, і ти, рідна нене,
І ти, найдорожча, прощай,
Я більш не повернусь до рідної хати,
Я більш не повернусь в свій край.

Коли ви вмирили, вам дзвони не грали,
Ніхто не заплакав за вами,
Лиш в чистому полі ревіли гармати,
А зорі вмивались сльозами.

Коли хоронили вас в темну могилу –
Від крові земля почорніла,
Під хмарами круки стадом літали
І бурею битва гриміла.

На ваших могилах хрести почорніли,
Калина схилилась додолу,
Спіть, хлопці-соколи, ми остримо зброю
І ждемо на поклик до бою.

Я сьогодні від вас від'їжджаю
Я сьогодні від вас від'їжджаю
Боронити ріднесенький край,
Чи поверну, чи, може, загину, –
Ти, дівчино, про мене згадай.

Ізгадай ти, дівчино, про мене,
Як вірно кохалися ми:
Біле личко – рожевий цвіточок,
Карі очі чарують мене.

Як козак у поході оружений,
Він коня вороного сідлав,
Коло нього стояла дівчина,
Він словами її вговоряв.

Не сумуй ти, дівчино, за мною,
Бо я знову до тя поверну,
Як ня прийме сирая могила,
То навіки твоїм останусь.

Десь знайшлася лихая година,
Лиху вістку дівці принесла,
Що козак у поході загинув, –
Оставайся, дівчино, сама.

Емігрантські

На чужині

Стежка там пролягла
Аж до рідного села.
Бачу хату вві сні,
Чого це я на чужині.

Приспів:

На чужині, на чужині
Холодні ночі, довгі дні,
Ніхто тебе не пригорне,
Сумує серденько моє*.

На чужині, на чужині
Як я далеко від рідні,
Дітей нема поговорить,
Щомиті серденько болить.

Вишневий сад і хата та,
Де мене мати повела,
Мамині очі у журбі, –
Чого це я на чужині.

В мене діти ще малі
І кличуть маму уві сні,
Кудись поїхала вона,
І що таке то чужина.

Найрідніша моя,
Іще онуки в тебе є,
Мова рідна і земля,
А в мене лиш тут чужина.

* Приспів повторюється після кожної строфи.

Журавлі

В синім небі в осіннім наряді
Журавлі, журавлі, журавлі,
Може бути, якраз вони сядуть
У моєму далекім селі.

Журавлі, мої друзі хороші,
Як будете в моєму селі,
Я не в дружбу, а в службу попрошу –
Відшукайте кохану мою.

А коли вечір жовто-рожевий
Розіллється в імлі голубій,
Передайте привіт ви від мене
Журавлиною мовою їй.

І скажіть ви, мої синьоокі,
Нехай вірно чекає мене,
Нехай вірно мене очікує,
Скоро я повернусь до тебе.

Скоро я повернусь до неї
І всю правду їй розкажу –
Все життя я шукаю дівчину,
Відшукати її не зможу.

РОДИННО-ПОБУТОВІ

Про кохання

Як мені було літ сімнадцять
Як мені було літ сімнадцять,
Я не любила нікого,
А як перейшло на вісімнадцять,
То'м полюбила одного.

Як не любила, то'м була біла,
А полюбила – зчорніла:
Змарніло личко, змінилися брови
Через прокляту любов.

Як ляжу спати – він мені сниться,
Серце спокою не дає:
Може, десь милий згадав про мене, –
Йому другая не дає.

А та другая була чужая,
Вірна подруженька моя, –
Відговорила його від мене
Ще й на свій розум перевела.

Роки минають

Роки минають, роки минають,
І їх ніяк не зупинить,
І думка тая нам серце крає,
А серце плаче, серце плаче в кожному мить.

Були ми гожі, як майські рожі,
Були такі, як маків цвіт,
Було кохання, було страждання,
Як нам було, як нам було сімнадцять літ.

Роки минають, роки минають,
Пливуть, як хвиля по воді,
І в двадцять років, і в сорок років,
І в п'ятдесят, і в шістдесят ми молоді,
Ми завжди серцем молоді.

Роки минають, роки минають,
І час нам скроні посріблів,
І не забути, не пом'янути
Тих всіх, кого колись із нас любив.

Кучерява та береза

Кучерява та береза,
Що у полі зростає,
Щаслива та дівчина,
Що кохання не знає.

Щасливая та дівчина,
Що кохання не знає,
Вона не знає, як то важко,
Як милий покидає.

Вона не знає, як то важко,
Як милий покидає,
В неї серденько веселе,
Вона горя не знає.

Він до мене все приходив,
Він приходив кожний раз,
Мила, мила, – присягався, –
Не розлучить ніхто нас.

А тепер він покидає,
Сам до другої іде,
Хоч він її вірно любить,
Жити з нею не буде.

Хоч він її вірно любить,
Жити з нею не буде,
Він полюбить та й покине,
А до мене знов прийде.

Світи, місяць, нічку

Світи, місяць, нічку,
Най перейду річку
До дівчини на всю нічку.

Заходжу у сіни:
Вечеряти сіли, –
Моя мила не сідає.

Заходжу до хати:
Полягали спати, –
А миленька не лягає.

Ой мила, миленька,
Голубко сивенька,
Чом ти спати не лягаєш?

Спати не лягаю –
Дрібний листок пишу,
З буйним вітром розмовляю.

Ой вітре-вітроньку,
Скажи ми правдоньку,
Чи повернеш додомоньку?

Не вернеш ніколи,
Загинеш у бою
На Україні далекій.

Калину ламала,
До серденька клала,
Щоб за милим не плакала.

Калину ломила,
До серця тулила,
Щоб за милим не тужила.

Ой засвіти, місяченьку
Ой засвіти, місяченьку,
Та й на той перелаз*,
Вийди, вийди, люба дівчино,
До мене ще хоч раз.

Ой не вийду, ой не вийду,
Нехай другая йде,
Бо на мене у садочку
Другий миленький жде.

Ой не вийшла, ой не вийшла,
Стояла у саду,
Чув я, чув я, як присягала
Другому козаку.

Ой як ми ся посходили –
В сінях на порозі,
А як ми ся розходили –
В саду при дорозі.

Ой як ми ся посходили –
Сухі дуби цвіли,
Ой як ми ся розходили –
Зелені пов'яли.

Ой як ми ся посходили –
Стихенька, стихенька,
А як ми ся розходили –
Плакали серденька.

Ой зацвіли фіалочки
На синьо, на синьо, –
То вже наше коханічко
З вітром полетіло.

Світить місяченько
Світить місяченько
Та й ясна зоря
На тее подвір'я,
Де бідная вдова.

В бідної вдовоньки
Є гарна дівчина,
Ходить по подвір'ю
Та й чеше волосся.

Ходить по подвір'ю
Та й чеше волосся,
Та й на сине море
Все поглядає ся.

По синьому морі
Плавають кораблі,
А на тих кораблях
Січовії стрільці.

Одному стрільцеві
Шапка схилилася,
Впала в сине море
Та й утопилася.

Прийшов пан капітан
Та й стрільця питає:
Де ж твоя шапочка,
Що ти їй не маєш?

Пане капітане,
Та я її не мав,
Впала в сине море,
Та й слід за нев пропав.

* Кожні перші два рядки строфи повторюються.

А ззаді корабля
Дівчина плавала,
Вона свого стрільця
Шапочку глядала.

Взяла вона шапку
Та й йому віддала,
На його кораблі
Ревно заплакала.

Вернися, дівчино,
За мнов не ридай,
Пливу на Вкраїну
На свій рідненький край.

Червона калино, чом не розцвітаєш

Червона калино,
Чом не розцвітаєш?
Молода дівчино,
Чом сидиш думаєш?

Як ми не сидіти,
Як ми не думати, –
Кого я любила –
Того не видати.

Цілу ніч не спала,
Дрібний лист писала
До свого милого,
Що я 'го покохала.

Милий, лист діставши
Та й перечитавши,
Тяженько зітхнувши,
Ревно заплакавши.

У неділю рано,
Ще сонце не сходить,
Молоденький жовнір
По казармі ходить.

По казармі ходить,
Шапку в руках носить,
В свого капітана
На урльоп ся просить.

Пане капітане,
Пусти ня додому:
Я лишив дівчину –
Банує за мною.

Не так в'на за тобов,
Як ти за нев тужиш, –
Не пуцу додому,
Пок ся не вислужиш.

Вислужиш два роки,
Пуцу тя додому,
Дам ти на дорогу
Коня вороного.

Коня вороного
Ще й нове сидельце,
Поїдеш, поїдеш,
Розвесели серце.

Приїхав додому –
Дівчина хорує,
Припав до ліжечка –
Дівчину цілує.

А дівчина встала
Та й не хорувала,
Обняла козака
Та й поцілувала.

Козаче, козаче,
Лихая година,
Відрік ня ся вотиць,
Та й уся родина.

Відрік ня ся вотиць,
Відріклася мати, –
Через тя, козаче,
Що тя не видати.

Під моїм віконцем
Під моїм віконцем
Річенька блистить,
Ой як мені важко
Без милого жить.

Ой як мені тяжко
Без милого жить,
Піду до ворожки,
Хай поворожить.

Піду до ворожки,
Хай поворожить,
Яка мені карта
На душі лежить.

Лежить мені карта
Тяжка-нелегка:
Чому тебе, милий,
Так довго нема?

Милий-чорнобривий,
Чому не прийшов?
Мила-чорнобрива,
Дрібний дощ ішов.

Брешеш, мій миленький,
Вчора не гуло,
Я в саду гуляла –
Дощу не було.

Можеш обманути
Матінку свою, –
Ти вчора провадив
Подругу мою.

Місяць на небі, зіроньки сяють
Місяць на небі, зіроньки сяють,
Тихо по морю човен пливе,
В човні дівчина пісню співає,
А козак чує – серденько мре.

Пісня ця люба, пісня ця мила,
Все про кохання, все про любов:
Як ми кохались та й розійшлися,
Тепер навіки зійшлися знов.

Очі ви, очі, очі дівочі,
Темні, як нічка, ясні, як день,
Ой де ж ви, очі, плакати навчились,
Де ж ви навчились зводить людей?

Вас і немає, а ви мов тута,
Світите в душу, як дві зорі,
Чи вас повила якась отрута,
Чи, може, справді ви знахарі?

Ой хмелю ж мій, хмелю
Ой хмелю ж мій, хмелю,
Хмелю зелененький,
Де ж ти, хмелю, зиму зимувався,
Що й не розвивався?

Зимував я зиму,
Зимував я другу
Зимувався в лузі на калині
Та й не розвивався.

Ой сину ж мій, сину,
Сину молоденький,
Де ж ти, сину, нічку ночував,
Що й не роззувався?

Ночував я нічку,
Ночував я другу,
Ночував я у тої вдовиці,
Що сватати буду.

А вдовине серце –
Як осіннє сонце:
Воно світить, світить, та не гріє,
Так, як холодом віє.

А дівоче серце –
Як весняне сонце,
Воно хмурне, хмурне-хмурнесеньке,
А все теплесеньке.

Косив Василь сіно
Косив Василь сіно,
Високі покоси, –
До нього дівчина
Дитину приносить.

Василю, Василю,
На тобі дитину, –
Не візьмеш дитину –
На покосі кину.

Кинув Василь косу
До самого долу
Та й узяв дитину
І поніс додому.

Як приніс додому –
Відчиняє двері,
Двері відчиняє,
Матері питає.

Мамо моя, мамо,
Що то за причина, –
На моїм покосі
Лежала дитина.

Не гризися, сину,
Якось воно буде, –
Через п'ять рочийків
Помічник в нас буде.

Мамо моя, мамо,
То не вся причина, –
В сінях за дверима,
Там стоїть дівчина.

Як стоїть дівчина –
Най іде до хати,
Бо вона тій дитині
Буде рідна мати.

Прийшла вона до хати,
Низько ся вклонила:
Вибачте ми, мамо,
Що'м ся провинила.

Пливе качка, пливе
Пливе качка, пливе,
Пливе сороката,
Я тобі казала,
Що я небагата.

Ти багатий сину,
Я бідна дівчина,
Ти в садочку лежав,
Я в полі робила.

Ти в садочку лежав,
А я жито жала,
По чім я ся, милий,
Тобі сподобала?

Чи по моїм ході,
Чи по моїй вроді,
Чи мені так Бог дав,
Дівчині молоді[й].

У моему садочку
Є три доріженьки,
Не візьмеш ня, милий,
Через вороженьки.

На першій дорозі
Виросла калина,
Не візьмеш ня, милий, –
Не велить родина.

На другій дорозі
Виросла смерека,
Не візьмеш ня, милий, –
Дорога далека.

На третій дорозі
Виросла тополя,
Не візьмеш ня, милий, –
Така наша доля.

При дорозі кущ калини
При дорозі кущ калини,
Де некошена трава,
Там стояли дві тополі,
Нахилилася одна.

При дорозі кущ калини,
Де нескошена трава,
Там стояли дві подружки,
Гірко плакала одна.

Ой подружко дорогенька,
Щось я тебе попрошу:
Помири ня із миленьким,
Я ти добре заплачу.

Ой подружко дорогенька,
Як буду я тя мирить,
Як я гляну та й на нього,
Мене серденько болить.

При дорозі кущ калини,
Де вже скошена трава,
Там стояли аж дві пари –
Розходилася одна.

Ой дубе мій, дубе

Ой дубе мій, дубе, кучерявий дубе, (2 р.)
На тобі, дубе, два голуба гуде. (2 р.)

Два голуба гуде, голубка воркоче, (2 р.)
Козак дівчину покинути хоче. (2 р.)

Хоч кидай – не кидай – плакати не буду, (2 р.)
Сама добре знаю – без пари не буду. (2 р.)

Тільки тої пари, що оченька карі, (2 р.)
А ще для любові – та й чорнії брови. (2 р.)

Сивий коню, а грива біленька

Сивий коню,
А грива біленька,
Повези ня, коню сивий,
Де моя миленька.

Як поїдеш під ворота –
Топни копитами,
Чи не вийде дівчинонька
З чорними бровами.

Ой не вийшла дівчинонька,
Вийшла стара мати,
Запрошує козаченьків
До своєї хати.

Перший з коня злазить,
Другий коня в'яже,
Третій прийшов до хати –
Добрий вечір – каже.

Добрий вечір, стара мати,
Дай води напитися, –
Маєш дочку на віддання,
То дай подивиться.

Вода у ставочку –
Іди та й напийся,
Моя дочка на весіллю –
Іди подивися.

Пішов на весілля,
А дочка гуляє,
Подивилась на козака –
А йому серце в'яне.

Не та ружа, що за садом
Не та ружа, що за садом,
А та ружа, що в саду,
Не той милий, що двох любить,
А той милий, що одну.

Уже листя пожовтіло,
А ти, травко, зеленій, –
Мене вдома б'ють та лають,
А ти, милий, пожалій.

Пожалів би'м тебе, мила,
Якби'м думав тебе брать, –
Через місяць, може, й ранше
Думаю тебе лишать.

Як лишаєш мене, милий,
Як лишаєш, так лишай,
Все, що було поміж нами,
Нікому не виявляй.

Не виявлю, моя мила,
Бо я дуже тя любив,
Це зробили злії люди,
Що я тебе розлюбив.

Кому місяць, кому зорі,
А мені завжди туман,
Кому щастя, кому доля,
А мені завжди обман.

Є в мене сестра молодша,
А у тебе старший брат,
Нехай вони поберуться, –
Легше буде забувать.

Нехай вони поберуться,
Ми їм будем помагати,
На серденьку легше буде,
Тебе сватом звать.

Раз прийшла я на весілля,
Стала собі в стороні, –
Покотились йому сльози
Ще скоріше, як мені.

Лугом іду, коня веду
Лугом іду, коня веду,
Розвивайся, луже,
Сватай мене, козаченьку,
Люблю тебе дуже!

Приспів: Гей-гей! Гей-гей! (2 р.)
Сватай мене, козаченьку,
Люблю тебе дуже*.

Ой коли б ти, дівчинонько,
Була богатенька,
Взяв би тебе за рученьку,
Повів до батенька.

Ой коли б я, козаченьку,
Була богатенька,
Наплювала б я на тебе
Й на твого батенька.

Ой якби ж я, козаченьку,
Сім пар волів мала,
Я б такими женихами
Хату замітала.

Ой на ставі качки пливуть
Ой на ставі качки пливуть,
Каченята крячуть,
Бідні дівки замуж ідуть,
А багаті плачуть.

Бідні дівки замуж ідуть,
З чорними бровами, –
А багаті сидять дома
З кінями та волами.

Ой чи чула, дівчинонько,
Як я тебе кликав,
Через твоє подвір'ячко
Сивим конем їхав.

* Приспів повторюється після кожної строфи.

Ой чи чула, чи не чула, –
Не обзивалася:
Темна нічка-петрівочка,
Вийти боялася.

Відкрий, мати, офіранки
Відкрий, мати, офіранки,
Най у вікно подивлюся,
Вже п'ять минут по дев'яті[й],
Я милого не приждусь.

Ой милий, ти мій милий,
Чому так пізно приходиш,
Може, ти іншую маєш,
Мене надармо ізводиш?

А я іншої не маю,
Тебе надармо не зводжу, –
Відпала'з ми від серденька,
Тому так пізно приходжу.

Ой піду на могилу,
Там, де мій батько спочив,
Піду його попросити,
Щоб на ня місце зладив.

Ходила я на могилу
Ще й, напевно, піду знов,
Бо я – бідна сиротина,
Бог ся опікує мнов.

Від поля до поля
Від поля до поля
Виросла тополя,
Їхали козаки
До синього моря.

Один козак каже –
Сине море грає,
Другий козак каже –
Дівка потопає.

Третій козак каже –
Хоч коня ся збуду,
Молоду дівчину
Рятувати буду.

Рятуй ня, козаче,
Мене, молодую,
Бери з мене плату,
Плату дорогую.

Не буду, дівчино,
З тебе плату брати,
Я хочу з тобою
На рушничок стати.

Як буду з тобою
На рушник ставати,
Тяжко мені буде
З мамов ся прощати.

Не тужи, родино,
Не треба плакати,
То я буду до вас
В гості приїжджати.

В саду вишневім

В саду вишневім пахуча ружа,
Стояла пара молода,
Він її пісню грав на гітарі,
А соловейко щебетав.

Цілує личко, уста рум'яні,
Кохає брови чорнії
І стиха-стиха її питає –
Скажи, мила, чиї вони?

Мила до нього заговорила,
Біленьку ручку простягла,
І стиха-стиха йому сказала –
Ти милий мій, а я твоя.

Поцілувались та й розійшлися,
Милий від неї відійшов,
А соловейко на калині
Співає пісню про любов.

Гарна я си, гарна

Гарна я си, гарна, як тая орлиця, (2 р.)
Най ми ся уступить, гей-гой, (2 р.)
Най ми ся уступить з путі порадиця.

З путі порадиця, з поля робітниця, (2 р.)
Бо я така гарна, гей-гой, (2 р.)
Бо я така гарна, як в небі зірниця.

Гарна я си, гарна, не було ми пари, (2 р.)
Так за мнов хлопці йшли, гей-гой, (2 р.)
Так за мнов йшли хлопці, як дощові хмари.

Гарна я си гарна, я ся не малюю, (2 р.)
Я ся не малюю, я на своє личко, гей-гой, (2 р.)
Я на своє личко фарби не купую.

Про сімейне життя

А мій батько, як цвіт
А мій батько, як цвіт,
Зав'язав мені світ,
Моя мати, як зоря,
Рано замуж віддала.

Рано замуж віддала
У чужу сторону,
У чужу сторону
На велику сім'ю.

А велика сім'я
Пізно вечерять сіда,
А мене, молоду,
Посилають по воду.

Я по воду іду,
Так собі думаю:
Що я, така молоденька,
Криниченьки не знайду.

Я криницю знайшла
І води набрала,
Ще й не повні відра були –
Я сльозами долила.

Як з водою ішла –
Спотикалась я,
Під середнім вікном
Підслухалася.

Ой чи б'ються вони,
Ой чи лаються,
Чи вони з мене, молоді,
Насміхаються.

Ой ти синочку мій,
Ти дитино моя,
Чому горівку не п'єш,
Чому жінку не б'єш?

Я горівку не п'ю,
Бо горівка гірка,
А я жінку не б'ю –
В мене жінка молода.

Ой летіли голубоньки
Ой летіли голубоньки
То великі, то маленькі, –
Чи всім людям така біда,
Чи лиш мені, молоденькій.

Якби'м знала, що всім людям,
То би'м Бога не гнівила,
Якби'м знала, що лиш мені,
Пішла би'м ся утопила.

Не скач, доню, з лавки в воду,
Бо даремно душу згубиш,
Скажи, скажи, моя доню,
Кого ж ти так вірно любиш?

Я нікуди не ходила,
Я нікого не любила,
Хіба ж ти ня, моя мамко,
За нелюба утопила.

Якби знала, моя мамко,
Як важко з нелюбом жити,
Ліпше буде, моя мамко,
У сирі[й] землиці гнити.

Ой вийду я на ту гору
Ой вийду я на ту гору,
Подивлюся на долину:
Долина широка, калина висока,
А я стою одинока.

А під тою калиною
Стояв козак з дівчиною, –
Дівчина стояла, сльози проликала,
Свою долю проклинала.

Ой якби я була знала –
Не йшла замуж та й гуляла,
У рідного батька, у рідної неньки,
Як маківка, розквітала.

Ой вийду я на цю гору,
Подивлюся на ті квіти:
Квіти я садила, квіти поливала, –
Нема того, що'м кохала.

Калиночка в лузі

Калиночка в лузі,
Чому моє серденько у тузі?

Чому мене мій милий не любить,
Чому ня та й не приголубить?

Ізвечора до іншої ходить,
На розсвіттю до мене приходить.

Та й все в мою постівку лягає,
І все мене негіднов вбзиває.

Відчепися, негідна, від мене,
Бо є в мене ще краща від тебе.

Хоч би було їх двадцять чотири –
Я найкраща поміж всіма ними.

На однім ми рушнику стояли,
Одному'зме Богу присягали.

А хто буде присягу ломити,
Того буде Син Божий судити.

Хто з нас буде присягу ламати,
Того Син Божий буде карати.

Попід ліс

Попід ліс, попід ліс стежечка вузийка,
Я йду, молодийка, із корчми п'янийка. (2 р.)

Я йду, молодийка, із корчми п'янийка:
Втваряй, ґаздо, втваряй нові воротийка. (2 р.)

А ґазда втваряє та й ся нагваряє:
Жоно моя, жоно, нащо кільки пити? (2 р.)

Жоно моя, жоно, нащо кільки пити,
Нащо кільки пити, 'би не мож ходити? (2 р.)

Заведи ня, ґаздо, в нову коморойку,
То най си висплю свою головоуйку. (2 р.)

А він її завів до нової хати:
Тихо, діти, тихо, най ся виспит мати. (2 р.)

А ти не попів син, а я не попівна,
Най діти славолять – дітям хата вільна. (2 р.)

А пониж потока зелена розтока, –
Мене милий любить, хоч'ім невисока. (2 р.)

Хоч'ім невисока, зато'м си поважна, –
Такого гонору може бути кожна. (2 р.)

Цвіте, цвіте черемшина

Цвіте, цвіте черемшина,
Ягідок не має,
А хто в приймах не буває,
Той горя не знає.

А я в приймах, а я в приймах,
То горе я знаю:
Кулаченьки під боченьки
Та й спати лягаю.

Іде, іде приймаченько
У поле орати,
Та не дала йому теща
Хліба-солі взяти,

Оре, оре приймаченько,
На шлях поглядає –
Усім жінкам несуть їсти,
А його немає.

Іде, іде приймаченько
Та й у дудочку свище:
Ховай, дочко, хліб та сало,
Бо йде приймачище.

Наробився бідний приймак,
Не вспів на лаву сісти,
Аж ту теща йому каже –
Неси курям їсти.

Щоб ті кури поздыхали,
А хата згоріла,
Ой як мені приймацькеє
Життя надоїло.

Горілочку гнала, в бутилки зливала
Горілочку гнала, в бутилки зливала, (2 р.)
Я свого синочка з армії чекала.

Будуть в мене гості горілочку пити, (2 р.)
Я з своїм синочком буду говорити.

Ой у лісі дуб та й на дуба звився, (2 р.)
Син був доти фаний, поки не вжився.

А як оженився та й взяв собі жінку, (2 р.)
Почав забувати про рідну матінку.

Ой у полі мати, мати жито жала, (2 р.)
Син сказав: «Дай, Боже», – мати промовчала.

Ой мамо, ой мамо, чом ти горда стала, (2 р.)
Я сказав: «Дай, Боже», – а ти промовчала?

Ой сину мій, сину, я не горда стала, (2 р.)
За цими сльозами тебе не впізнала.

Кідай, моя мамо, тее жито жати (2 р.)
Та й ходи до мене віку доживати.

Будеш, мамо, жити в мене у коморі, (2 р.)
Бо надворі зимно, а в хаті – покої*.

Я прийшла до сина, вдома не застала, (2 р.)
А його дружина й слова не сказала.

Ой сину мій, сину, сину найрідніший, (2 р.)
Скажи мені, сину, хто ти найрідніший?

Жінка мені мила, бо моя дружина, (2 р.)
Теща мені мила, бо жінку вродила.

А ти, моя мати, мусиш вибачати, (2 р.)
А якщо не хочеш – забирайся з хати.

Я піду до дочки, дочка горе знає, – (2 р.)
Вона приголубить, про все розпитає.

Вийшов зять із хати з хмурими бровами: (2 р.)
Забирайся, тещо, з своїми шмутками.

* У цьому випадку – «у хаті занадто чисто, прибрано».

Ой діти, ой діти, мої голубчата,
Я вас доглядала, як курка курчата. (2 р.)

Я не хочу, діти, вашої зарплати,
Лиш не забувайте, що я ваша мати. (2 р.)

Дякую вам, діти, що'сте ня зустріли, –
Піду доживати в домі пристарілих. (2 р.)

Несе теща воду

Несе теща воду, коромисло гнеться,
А зять на порозі стоїть та й сміється. (2 р.)

Неси швидше воду, бо нічим умиться,
Ідеш-шкандибаєш – противно дивиться. (2 р.)

Як принесеш воду, рубай швидше дрова,
Щоб через годину вечеря готова. (2 р.)

Не буде півлітри – то вигоню з хати,
Будеш під забором всю ніч ночувати. (2 р.)

Ой зятю мій, зятю, який ти хороший,
Чому'з не вигнав, як давала гроші? (2 р.)

Як давала гроші, ви були хороші,
А як перестала, та й мене прогнали. (2 р.)

Ой маю я діток – дві дочки, два сина, –
Вийди, мамо, з хати, бо ти нам причина. (2 р.)

Ой куди я піду, як нема вже хати:
Нема ні куточка, ніде переспати. (2 р.)

А ти йди до сина, в нього більші хати,
Будеш там доживати, бо ти його мати. (2 р.)

Діти мої, діти, не межуйте мною, –
Викопайте яму мені з головою. (2 р.)

Викопайте яму та й не поминайте,
Скажіть своїм дітям – так і нас ховайте. (2 р.)

Про любов до матері

Ой чого ти, вишне, віти опустила
Ой чого ти, вишне, віти опустила,
Чи багато цвіту, чи важка роса,
Ой чого так мати рано посивіла,
А була у неї золота краса.

Мамине безсоння, мамині тривоги
Залишила доля у її очах,
За ворота вийде, стане край дороги,
Заплітає в коси сивини печаль.

Стеляться тумани долами-лугами,
Стеляться тумани у далекі сни,
Ой дорога дальня, поверни до мами,
Буде в її косах менше сивини.

ЖАРТІВЛИВІ, ПАРОДІЇ

Кури мої, кури

Кури мої, кури, (2 р.)

Якби ж мені чоловіка моєї натури. (2 р.)

Щоб горівку не пив, табака не нюхав,
Чужих жінок не любив, мене одну слухав. (2 р.)

Дай же мені, Боже, вечора діждати,
То я піду до куми всі новини взнати. (2 р.)

Прийшла я до куми, стала під віконце:
Бачу, сидить чоловік, як то ясне сонце. (2 р.)

Кума йому – чарку, він куму – за литку,
А я того не стерпіла та й вибила шибку. (2 р.)

Прийшла я додому, тяжко захворіла,
Біленькою хустиною голову завила. (2 р.)

Прийшов мій миленький – увесь у болоті,
Я питаю – де ти був? Каже – на роботі. (2 р.)

Дай же мені, Боже, та й ранку діждати.
Та я піду до куми всі новини взнати. (2 р.)

Прийшла я до куми, кума ще не вмита:
Чого в тебе, моя кумо, шибонька розбита? (2 р.)

Є у мене курка, курка полохлива, –
Вискочила на віконце – шибоньку розбила. (2 р.)

Кури мої, кури, кури зозулясті,
Як же мені чоловіка у другої вкрасти? (2 р.)

Раз поїхав батько

Раз поїхав батько в далеку дорогу,
Залишив він маму слабу-нездорову. (2 р.)

Ідіть, діти, з хати, будете гуляти, –
Як вернеться батько – дасте мені знати. (2 р.)

Як приїхав батько – діточки раденькі:
Є в нашої мами собачка рябенький. (2 р.)

Собака рябенький з руками-ногами,
Щовечора ходить до нашої мами. (2 р.)

Щовечора ходить ще й носить горілку,
Обнімає маму, як парубок дівку. (2 р.)

Як узяв наш батько дубового сала,
Та й витер він маму, що зраня не встала. (2 р.)

Тепер наша мама буде добре знати, –
Такого собаку в хату не впускати. (2 р.)

Тепер наші діти також будуть знати,
Що рідному батькові правду не казати. (2 р.)

Поїхав тато до Комарова

Поїхав тато до Комарова, (3 р.)
Залишив жінку з наймитом вдома.

Приїхав тато із Комарова, (3 р.)
Питає дітей, що чути вдома.

Ой, тату, тату-татуню, (3 р.)
Цілував наймит нашу мамуню.

Цілував в губи, цілував в лиці (3 р.)
Та ще щось робив коло спідниці.

Взяли подушки, взяли перини (3 р.)
Та й пішли спати до комірчини.

Спали в коморі, спали в stodолі, (3 р.)
Аж було видно коліна голі.

Ішла баба із весілля

Ішла баба із весілля
Та й ся трохи впила,
То як ішла попри воду –
Та й ся утопила.

А дід зажурився,
Пішов підголився:
Якби баба не вилізла –
Я би оженився.

Коло млина яворина,
Бистра вода біжить,
Іде дідо із весілля –
Баба з води лізе.

Чи ти, діду, помішався,
Що тобі ся стало, –
Я вже в тебе третя жінка,
А тобі все мало.

Не гнівайся, моя мила,
Не свари на мене,
Я лиш трохи попробував,
Чи ти любиш мене.

Час рікою пливе

Час рікою пливе, я шукаю тебе,
І думаю, що ти на роботі,
Все село обійшла – і в калюжі знайшла,
А впізнати тебе було годі.

Ти високий-стрункий, ах ти, мій дорогий,
Обіцяв ти мене все любити,
А я тайну твою аж тепер пізнаю –
Що ти любиш горілочку пити.

Хочу бачить тебе у костюмі новім
І в нових шкіряних черевиках, –
Ти в подертих штанах і в старих кірзаках, –
До чого довела оковита.

Посивіла коса, помарніли уста,
Через тебе мій вік пропадає,
Ти з Іваном, Петром п'єш горівку з вином,
За сім'ю ти свою забуваєш.

Я за своє життя море сліз пролила,
Натерпілась я горя і муки,
Був проклятий той час, що зустріла тебе
І попалась п'яниці у руки.

Гімн Вовчого

Слова і музика
Петра Зборовського

Вовче – давнє село, що в Карпатах живе,
Серед гір і лісів свою долю несе.
Тут Святая гора все навкруг стереже,
Вензелович Іван пам'ять здавна несе.

Приспів:

Вовче – рідне село, ти живеш сотні літ,
Вовче – рідне село, ти усім шлеш привіт.
Вовче – рідне село, ти для мене одне,
Найдорожче воно, бо тут щастя моє.

Тут шепоче Дністер і криниця Франка,
Невідомий маляр шле привіт здалека.
Він ікони писав у середніх віках,
Що живуть і тепер у музеях й церквах.

На Андрія завжди тут палають вогні,
Давній звичай отой пройшов крізь віки.
Тут музика звучить та співають усі,
І прадавні пісні тут живуть, мов у сні.

Вовче – давнє село, що в майбутнє іде,
І завзятий народ в щирій правді живе.
Тут діди і батьки боронили свій край,
А онуки й сини бережуть той розмай.

ВОВЧЕ – КРАЙ, ДЕ НАРОДЖУЄТЬСЯ ДНІСТЕР

Село посеред Карпат дає життя одній з найбільших рік України, яка ділить його навпіл на Горішній і Долішній кінці. Тут збережені три дерев'яні храми, найстаріший з яких із 1680 року. Тут серце Бойківщини, мальовничі Бескиди й ще молодий Дністер. Це Вовче – край не хижих вовків, а щирих людей.

Тут починається Дністер

Друга за величиною річка України, що впадає в Чорне море, бере свої витoki з маленького села на бойківській Турківщині. Власне, біля села Вовче маленький потічок витікає, розділяючи село на два береги, і згодом течією розпливається у могутній Дністер.

Він бере початок з джерела Старе Поле поблизу гори Розлуч на висоті 932 м біля села Вовчого. Зараз витік Дністра – це пам'ятка природи, площа цього заповідника 54 гектари.

Біля села також є інші джерела з чистою водою. А одну криницю, з якої начебто пив Іван Франко під час свого візиту у 1886 році, назвали Франковою. Вона розташована у нижній частині села, під старою липою.

Вовки у густому лісі

Назва села малює в уяві давні часи і відлюдні лісові місцевості в горах, повиті туманами, з яких вчувається виття вовків. Справді, дві легенди про походження назви згадують цих хижаків, яких багато водилося у горах. Але за іншою, третьою версією, назва бере свій початок

від прізвища воєводи Вовчанського, сини якого були священниками.

Перша згадка про Вовче датується 1519 роком. То був запис про те, що король Зигмунд доручає Іллі зробити з безлюдної гірської місцевості заможне село. Ці привілеї робили Іллю солтисом або князем. Згодом король дозволив розширити дворище села для двох церков, священники яких отримали парафію.

На гербі села зображені вовк і Дністер, який звідси починає свою мандрівку, а зелений колір з ялинковим орнаментом символізує багаті хвойні ліси.

Найстаріша, долішня, церква села

У Вовчому зберігся унікальний дерев'яний храм ще з XVII століття. Церква Введення Пресвятої Богородиці – пам'ятка архітектури національного значення. Її збудував у 1680 році дрогобицький майстер Григорій, ймовірно, на місці попередниці, бо всередині є вітар із хрестом з надписом 1639 рік.

Церква бойківського типу, тризрубна, триверха. Над входом зберігся напис «Найбільшому українському поетови Тарасови Шевченкови в столітні роковини уродин 1814–1914».

В радянські часи тут була бібліотека, зараз храм використовує греко-католицька громада.

Дерев'яна готика

Дерев'яна неоготична каплиця Св. апостолів Петра і Павла – спадок німецьких колоністів. Ще в часи Австрійської імперії до Вовчого приїхали німці, у кінці XVIII століття вони збудували свій костел. Однак зараз у селі зберігся інший храм – початку XX століття. Польськомовні німецькі католики (шваби, як їх називали) профінансували спорудження цього храму в 1900 році.

Однак вже в часи Першої світової костел зазнав руйнувань: його простріляли кулями, дзвони зняли і переплави-

Церква Введення Пресвятої Богородиці у Вовчому. Фото І. Думи

ли, а розписи всередині затерли. Навіть зовнішні шпиль і хрест знесли. У радянські часи костел використовували для господарських потреб, тут діяв музей атеїзму.

Фахівці зараховують каплицю до 11 досі існуючих дерев'яних костелів Львівщини першої половини XX століття, однак він не має статусу пам'ятки архітектури. Зараз там моляться греко-католики, а церкву назвали у честь Миколая Чарнецького.

Горішня церква

Ще одна дерев'яна церква збудована у Горішньому кінці села у 1890 році на місці попередниці, що згоріла.

Церква Святого Дмитрія – також тризрубна будівля бойківського типу на мурованому фундаменті. Сучасники помалювали стіни фарбою, а покрівлю оббили бляхою.

У радянські часи була закрита, з 1989 року в користуванні громади УПЦ КП.

Вид на виток Дністра. Фото І. Думи

Історія боротьби

Бойки завжди були сміливими та честолюбними, відтак ці краї завжди давали мужніх борців проти гніту і несправедливості. Є свідчення, що у 1744 році у селі перебував Олекса Довбуш, який серед місцевих селян обрав собі побратимів, зокрема Шиясоханя та Цеканя. Поруч були місця його схову і навіть, подекуди, скарбів.

У часи Першої світової мешканці села активно вступали в Українську Галицьку армію. У 1918 році там містився курінь Самбірської бригади УГА.

Боротьба тривала далі, й уже в 1932 році у Вовчому був організований осередок ОУН, в роки війни він був досить міцний. Боївка Дмитра Пухира (Орла) налічувала 16 хлопців. А вовчанин Андрій Ференц був господарським керівником Турківського районного проводу ОУН.

Криївку в урочищі Завалина енкаведисти підірвали газом у Святвечір 1948 року. П'ятеро бійців загинули. Зараз там встановлений пам'ятний знак загиблим.

Ще одна криївка, між селами Вовче та Шандровець, проіснувала найдовше. Її вояків розбили у 1953 році, тоді загинули 20 осіб.

Серце Бойківщини

Бойки населяли карпатські гори вже в VII столітті. Постійне заселення території верхів'їв Дністра і Сяну, осілість населення віддавна є особливістю цих місцин, які вважають центром Бойківщини. Тут люди мешкають з діда-прадіда, передаючи традиції і культуру у спадок поколінням.

У райцентрі Турці, що за 12 км від Вовчого, бойківська спільнота зі всього світу кожні п'ять років організовує «Всесвітній конгрес бойків» – «Бойківські фестини». А в самому Вовчому влаштовують екологічний фестиваль «День Дністра». Цьогоріч в його межах провели змагання із збору білих грибів, велопробіг та змагання позашляховиків і квадроциклів.

Біля Вовчого розташований регіональний ландшафтний парк «Надсянський», з іншого боку – відоме своїми туристичними базами відпочинку село Розлуч (зі ще одним дерев'яним костелом). Тут, посеред чудової природи з красивими краєвидами, лісами і горами, поміж витоків ріки і безлічі джерел, відпочивається найкраще.

Стаття взята з блогу туроператора «Відвідай»

Науково-популярне видання

БОЙКІВСЬКІ ПАЦЬОРКИ

*Народні пісні с. Вовче Турківського району
з голосу Любові Федьків*

Упорядник В. Галайчук

У книзі використано світлини Івана Думи, Ігоря Губіліта
та з сімейного архіву Любові Федьків

На першій сторінці обкладинки використано фото Івана Думи

Комп'ютерне верстання: *Яблонський В. М.*

Підписано до друку 08.07.2021 р.
Формат 60x84^{1/16}. Папір офсетн. Гарнітура Schoolbook.
Друк цифровий. Обл. вид. арк. 6,46. Умовн. вид арк. 11,16.
Зам. № 210129/1. Наклад 100 прим.

ТзОВ «Фірма «Камула»
м. Львів, вул. Некрасова, 57,
тел. 050-317-09-81, 067-314-24-53, e-mail: iduma@ukr.net
Свідоцтво Держреєстрації: серія ДК № 1258 від 06.03.2003 р.

Б72 Бойківські пацьорки : народні пісні с. Вовче Турківського району
з голосу Любові Федьків / упоряд. В. Галайчук; вступ. слова
А. Німця і В. Галайчука. – Львів : Камула, 2021. – 192 с.

ISBN 978-966-433-218-4

Книга презентує фольклорну традицію села Вовче, що на Турківщині, за співаником його талановитої мешканки Любові Федьків. Багато з наведених тут пісень пані Люба перейняла від своєї матері, а та, у свою чергу, від своєї.

Також книга знайомить читача з унікальними етнографічними особливостями традиційного весільного ритуалу с. Вовче, андріївського звичаю палити вогні при «сіянні колопень» тощо.

Видання розраховане на фольклористів, етнологів, мовознавців і загалом на широке коло шанувальників традиційної духовної культури українців.

УДК 84(4УКР)

Я, Федьків Люба Василівна, народилася 24 березня 1954 р. в селі Вовче Турківського району Львівської області, тут і живу. Після восьмирічки вступила до училища і в 1970 р. вивчилась на агролісомеліоратора. В 1970 р. вийшла заміж, народила чотирьох дітей: у 1971 р. Людмилу, у 1974 р. Руслана, у 1976 р. Оксану і в 1981 р. Андрія. Працювала 8 років у колгоспі ланковою і 12 років на фермі. Зараз у мене 9 онуків і 6 правнучат, якими я пишаюсь.

З дитинства я люблю співати і танцювати. Тепер танцюю старовинних «сторцака» і «козака» у складі колективу «Дністер». З танцями виступали в Івано-Франківську. У Львові, Дрогобичі, Самборі співала бойківські ладканки, також беру участь у Бойківських фестивалях, виступаю у селах свого району, на районному радіомовленні, співаю в церковному хорі. Нагороджена дипломом 1-го ступеня, грамотами, подяками, у тому числі від церкви.

Я добре пам'ятаю свою першу пісню, яку мене навчила Мама. Жили ми бідно. Мама повдовіла, лишилось шестеро дітей. Мені було тоді чотири роки, але я вже розуміла, що таке біда, бо Мама більше плакала, як сміялася. Я все – Мамочко, одну пісню навчили, давайте і ще одну... Старші сестри їздили на Схід на заробітки, і так ми жили. Хоча й мені було важко без тата, але я не здавалася, співала куди ходила. Ще й зараз – вчую пісню в телевізорі або на радіо – все лишаю і йду слухати. Тоді мені – хоч би який тягар на душі був – і все пройде. Музика чи пісня – це моє життя, інакше вже не співала б у свої роки. Як була молодою, то чоловік мій Микола трохи був напроти того, що ходжу на репетиції і виступи, а тоді побачив, що мене пісня лікує, я стаю здоровіша, і сказав – ходи, поки ще можеш. Чоловік в мене добрий. Хоч як би нам тяжко не було, хіба пісня мене заспокоювала. Я аж сама чудувалася, коли згадала десь біля 500 коломинок і багато інших пісень.

ISBN 978-966-433-218-4